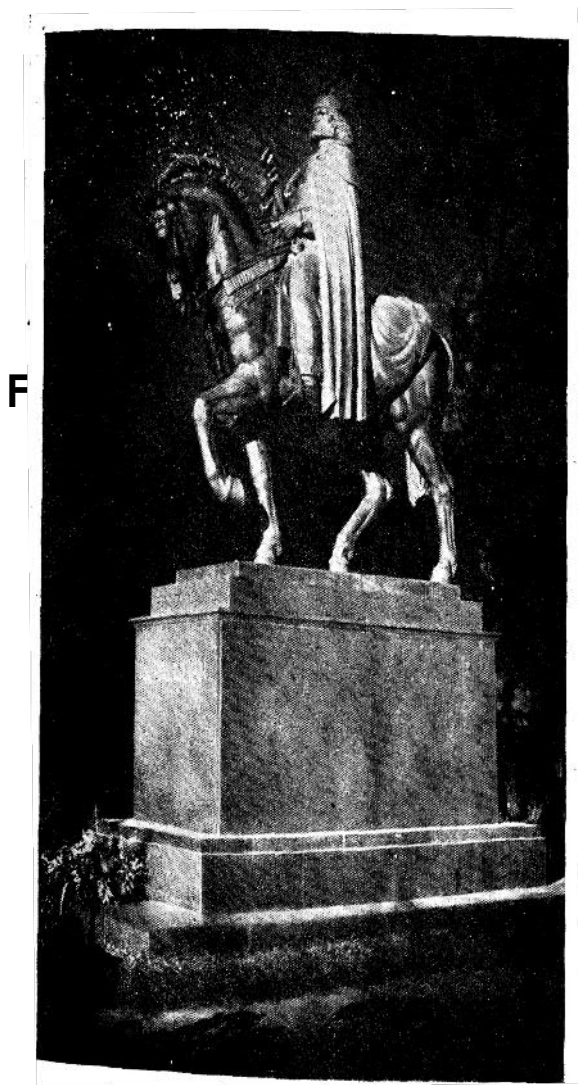
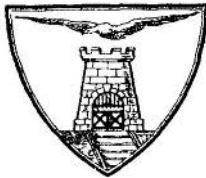

SZENT ISTVÁN évi KARCOLATOK

A FÜGGETLEN KÖZGAZDASÁG KIADVÁNYA
1939

Őfőméltósága

nagybányai vitéz HORTHY MIKLÓS
Magyarország Kormányzó Urának
a Nemzet nagy Vezérének
hazafiúi hódolattal ajánlja

a Szerző

ELŐSZÓ.

»SZENT ISTVÁN ÉVI KARCOLATOK« címmel gyűjtöttem össze azokat az írásaimat, melyek — főként — különböző lapokban a Szent István év folyamán jelentek meg. Önkéntelenül is felvetődik az a kérdés, hogy vajjon mi indokolja a könyvben való kiadást?

Elsősorban az a gondolat vezetett, hogy a cikkek sokrétűsége a könyv szorosságában határozott formát kapnak és együttesen mintegy visszfényét adják az elmúlt év történélének.

Az események torlódásában dolgozik az író, sokszor a napilap pillanatéletének, vagy a hetilap percre szabott létének, az idő rohanásához viszonyítva. A pillanatok és percek munkása a toll sercegése közben még akkor is az örökkévalóságra gondol, ha írásai lángcsóva helyett csak larlótűzként pislákolnak az éjszakában.

Némely cikk időszerűségét — mint a folyó a gátat — átlépték az események, de ez nem változtat a gondolaton, mely az időszerűség jegyében született.

Könyvemet mély hódolattal ajánlom a Kormányzó Úr Őfőméltóságának, kinek dicsőséges országlása idején ünnepeltük szent Királyunk jubileumi évét, hiszen ez írások mindegyike a szentistváni Magyarországért való lángoló hitnek vallomása.

A könyv teljes jövedelmének tíz százalékát felajánlom a „Magyar a Magyarért“ mozgalom nemes céljaira.

FALUSY NÁNDOR.

A HETVENÉVES KORMÁNYZÓ

1938. Június 28.

IMÁDKOZZ MAGYAR!

SZENT ISTVÁN ÉVÉBEN,
SZENT ISTVÁN ORSZÁGÁBAN
ELŐTTED HORTHY KORMÁNYZÓ,
TÖRPÜLJÖN EL MINDEN EGYÉNI ÉRDEK,
NÉMULJON EL MINDEN ÖNÖS SZÓ.
ÉS BÁRMIVEL DOLGOZOL,
HA A TENYERED KÉRGES,
HA AZ AGYAD FÁRADT,
E NAPOT ÖRÖMMEL
ÜNNEPELD MEG MAGYAR.
NEMZETED VEZÉRÉBEN BÍZVA,
HIGYJ! REMÉLJ! AKARJ!
MERT VOLT MÁR ÚGY,
HOGY TÖBBÉ SZABAD MAGYAR
NEM LESZ SOHA,
DE BENNE BÍZVA,
E NEMZET SÍRJÁN MÉGIS,
SZABADSÁG VIRÁGAIBÓL NŐT NAGGYÁ
A „NEM, NEM, SOHA!“

Könnyes szemmel...

Szent István országában,
Előtted országzászló,
Törpüljön el minden egyéni érdek,
Némuljon el minden önös szó.

A boldogságtól könnyes szemmel hallgattuk végig a Kormányzó Úr beszédét.

Magába foglalta ez a beszéd mind azt, ami az ország közönségét ma érdekli.

Ígéret volt ez a beszéd a jövőre nézve. Olyan „Magyar Ember“ tett e beszédben ígéretet a rend és a nyugalom biztosítására, aki egyszer már megmutatta, hogy akkor is tudott rendet teremteni, amikor mindenki elvesztette a fejét.

A hazáját mindenek fölött az imádásig szerető „Magyar Úr“ beszéde volt ez. Áldja meg érte a Magyarok Istene.

Ebben a nyugodt magabiztos megnyilatkozásban éppen az volt a leghatásosabb, hogy egy-két szóval intézte el honunk hisztérikusait és akarnokait. Egy rövid, de fenyegető mozdulatot tett a felelőtlen izgágák felé és aztán nyugodtan beszélt tovább a munkáról és a jövő feladatairól.

Fegyelmezett volt ez a beszéd és egyben fegyelmező hatása is. Az ország láthatta belőle, hogy a nemzet Vezetője nem hajlandó elveszteni a fejét. A legcsekélyebb hajlama sincs az ideges kapkodásra. De nem hajlandó stílusban, hangban sem követni napjaink apró vezéreit.

Ez a tiszta és magasabb rendű hang példaadással szolgálhat a politikai romantika terén nem éppen mindig klasszikus hangot használóknak is.

Tanuljunk, okuljunk e beszédből. Tanuljunk meg elsősorban hazánkért dolgozni, mert ugyanakkor magunkért dolgozunk. Akik hazájukat és családjukat igazán szeretik és akiknek ajkán magyar szó cseng, azokat egymástól semmi el nem választhatja, legkevésbé a hit, a vallás, hanem azoknak a jelenéért és a jövőéért össze kell fogniok.

Az 1938. év a Magyarok Szent István éve és nem a másoké.

Ma és harminc évvel ezelőtt.

Becsülj meg mindenkor mindenkit,
Hogy magad is megbecsültesd.

Rövid pár napra kiszabadultam a szerkesztőség savanyú szivarfüstös levegőjű helyiségéből és vidéki meghívásra a húsvét hangulatában ültem be egy vasúti kocsi sarkába.

A véletlen összehozott egy kocsi-szakaszban hat kisdíákkal, akik húsvéti szabadságra utaztak haza. Akaratlanul is végig hallgattam társalgásukat. Mind tíz és tizennégy év közötti úgynevezett vidéki úri-család gyermekei voltak, jól neveltek, intelligensek és amint már a mai nevelés magával hozza, túlságosan felvilágosodottak. Az egész utazás alatti beszédtemájuk egyenesen megdöbbenett. Mintha nem is kisdíások társalogtak volna, hanem meglelt korú férfiak. Nem az iskoláról, az apró csínytevésekről és az otthoniakról folyt a szó, hanem bámulatos tájékozottsággal árultak el a háborúról, a repülőgépekkel kapcsolatos harcászati eshetőségekről. Jól voltak értesülve a mai politikáról, az abban várható eseményekről és így természetesen élénken tárgyalták a zsidókérdést.

Szomorú szívvel tekintettem a gyermekemberek lelkivilágába, akiknek gondatlan és boldog gyermekéveit rabolta el a mai rohanó élet és derűs gondatlan boldogságát metelyezte meg a politika boszorkánykonyhája.

Párhuzamot vonok és visszagondolok a magam gyermekéveire és akkor látom csak azt a nagy különbséget, ami az akkori és a mai gyermek lelkivilága között van. Lelki szemeim előtt látom társaságomban lévő kis pajtásaimat, amint boldog gondtalan várakozással reménykedve találgatjuk, hogy vájjon mit hoz a húsvéti locsolás és tervezgetjük a szünet örömeit.

A harminc év előtti távlat ködén keresztül vetődik elélem a múlt, tavaszi, húsvéti hangulata. A feltámadás tele harangzúgással és áhítatos meghatottsággal. Magam előtt látom a feltámadásra menő, ünneplőbe öltözött tömeg imára összekulesolt kezében a szentelt barkát és százak ajkáról zsongva száll az ima hangja a magasba.

Egy olyan vidéki városban nőttem fel, amely a bérces Erdély, az alföldi rónák és a bőséges Bánát határán van. Ma román impériumhoz tartozik ez a város, ahol akkor is szóbakerültek néha elkerülhetetlen alkalmakkor az ötféle nemzetiségi és még többféle faji és felekezeti kérdések, de mindég csak a legtapintatosabban. Mindég és minden körülmények között tiszteltük egymást és egymás nézeteit.

Vájjon miért?

Mert összekötött bennünket a „Krisztusi szeretet,” amely egyenlő az emberi szolidaritással, amely egyenlő a kölcsönös megbecsüléssel, az emberek „Ember“-számbavételével.

A béke és az öröm ünnepének alkalmával nézzetek el nekem, emberek az őszinteségemet. Hibásak vagyunk mindannyian; az érdekeinken kívül vajmi keveset törődünk egymással. Természetes, hogy, úgy a nagy, mint a kis tőke és a szellemi és fizikai munkás érdekei nem párhuzamos eredetűek, aminek természetes következménye, hogy

különböző irányúak. Oda kellene hatni, hogy az értékek és érintkezési felületek éleit, sarkait kiélezés helyett kölcsönösen letompítsuk; egymáshoz közelebb hozzuk emberi megértéssel, megbecsüléssel, „Krisztusi szeretettel.“

Mielőtt harcolni kívánnánk, próbáljunk megbékélni, mielőtt más hibáit keressük, ismerjük fel a magunkét is, politikai beszédeken kívül hallgassuk meg a kis falvak és nagy városok templomainak tornyában csengve-bongva szóló imádságos harangszót is és akkor meglátjátok emberek, hogy hamarabb telik meg a templom, hamarabb kulcsolódnak össze a kezek imára és mindig több hívő térde hajlik meg áhítattal, hogy a világ legerősebb hatalmában megbízzon: a „Hitben,“ ami Te benned van ember.

Gazdaságpolitikánk hibái.

Senki se várja az itt következő soroktól, hogy azok a megállapítások mellett megoldásokat, programokat hirdessenek. E kor ugyanis a programok, tervezetek kora; meddő lenne ezek számát gyarapítani. Viszont egy riport a tárgyilagos megállapítások hű ecsetelésével megfelel a céljának. Ami azontúl következik, az a mások dolga, amibe a cikkíró már természeténél fogva sem avatkozhat. Divatos szólam a „gazdasági válság“ megjelölése. Ha egy kereskedő kevés tőkével, nagy hitellel megnyitja üzletét és az üzlet hat hónap alatt nem prosperál úgy, hogy a befektetett csekély összeg visszatérüljön, sőt ellenkezőleg, újabb tőkeinvestíciót kíván, akkor a kereskedő fizetési képtelenséget jelent, becsubja üzletét, tönkremegy. Komoran jelenti üzletbarátainak: Nem tudtam megküzdeni a gazdasági válsággal. Tönkre tett a gazdasági válság.

Jelen esetben nem beszélhetünk gazdasági válság okozta vagyon elvesztéséről, legfeljebb konjunktúra-hiányról. Azért, mert a vállalkozó vállalkozását több optimizmussal és kisebb tőkével, sokszor kevesebb szakértelemmel kezdte, mint az a reális követelményeknek megfelelő és azért vállalkozásai nem váltották be azokat a reményeket, amelyeknél a kalkuláció játszotta a legkisebb szerepet, ott ne használjuk a gazdasági válság könnyen hangoztatott és öngigazolással szolgáló jel-szavát.

A konjunktúra hiánya még nem válság. Az évek gazdasági életének szeszélyes hullámvonala között létezik az úgynevezett „álló üzlet“ ideje, amikor a fogyasztás csökken, a forgalomban nagy visszaeséseket tapasztalhatunk, de azért a regie valahogy visszatérül.

A sokat hangoztatott boldog béke idejének is meg voltak a maga üzlettelen hónapjai, sőt évei is.

A hullámvonalak szeszélyes görbéinek tanulmányozására kialakultak szentenciák, amit gazdasági tudósok állítottak fel, de megállapításaik már egymással ellentétesek voltak miatt sem állíthatók csalahatatlannak.

Sokan politikai irányok hatásának tulajdonítják a gazdasági élet hullámzását, holott a politikai irányok kialakulását éppen a gazdasági erők és irányok szülik.

Önként felvetődik a kérdés, hogy valóban mi alakítja, fejleszti, sorvasztja a gazdasági életet?

Minden probléma megvitatását a legprimitívebb alapnál kell kezdenünk. A gazdasági élet fejlődése, vagy ellenkezőjének akciója primitív megvitatás szerint a helyesen és kellően végzett munka, vagy annak ellenkezője. Az alapos, helyesen végzett munka mindig produktív.

Ebből a primitív igazságból lett a tervezdalkodás, racionalizálás divatos szólama. A másik primitív igazság, hogy a termelő egyben fogyasztó is, az egyik erejének csökkenésével, csökken a másik ereje is és egymásrautaltságuk mindkettő létérdeke. Ebből kifolyólag természetessé válna, hogy a termelő és fogyasztó közötti differenciák nem lennének annyira élesek és kasztszerűek, amennyire éppen napjainkban is tapasztalhatjuk.

Az iparos és kisközgazda, a szellemi pályán működők és a fizikai munkát végzők közötti különbségek már szinte személyi és ellenségeskedés számba mennek. Az ellentétek elmélyítésében szerepe van a napi politikának is, amelynek taglalása nem tartozik cikkünk keretébe. Tehát a mai gazdasági élet, ezen kinövését tapasztalva, mint tény megállapítjuk, hogy a termelő és fogyasztó közötti ellentét, mai formájában egészségtelen, mert mesterségesen gátolja (leköti) a gazdasági élet normális vérkeringését,

A termelő rosszul értelmezett elv szerint arra ébredt egy napon, hogy teljesen felesleges a közvetítő kereskedelem. Nagyszerű eszme ez a sok kéz helyett az egy kéz rendszer. A számításba csak ott csúszott hiba, hogy abban a pillanatban, amikor a többrétegződésű decentralikus közvetítő kereskedelmet kikapcsoljuk és helyette a centralikus egykéz rendszerre térünk át, hadat üzent önmagának ez a rendszer, mert a közvetítő kereskedőben elvesztette a fogyasztót is, megfosztva azt munkalehetőségétől.

Visszatérve a már említett primitív igazságra, hogy a termelő egyben fogyasztó is, így minden oly törekvés, amely centralikus gazdasági rendszerrel álmodik, szemben találja magát evvel a primitív igazsággal. Nyugodtan felvázolhatjuk gazdasági létünk egy újabb igazságát, hogy: Az egykéz rendszer torz gazdasági megoldás, mely megfosztja a szabad kereskedelmet a szabad verseny lehetőségétől és így a köz kárára van, átmeneti sikerét nyom követi előbb vagy utóbb a fogyasztók minőség és mennyiségbeli csökkenése.

Az ifjúság problémája.

Minden problémák között az ifjúság problémája a legsúlyosabb és egyben a legkényesebb. Már magába véve az a tény, hogy az ifjú erők révetegen és céltalanul várnak valamire anélkül, hogy ez a valami pozitív célt jelentene, tragikus és a ma gazdasági életére nézve súlyos felelősséget jelentő körülmény. Az okok taglalásánál hivatkozhatunk elméletekre, megállapításokra, sőt tudományos igazságokra, de ezek mindegyike csak részeket említ, a tények alapos vizsgálata nélkül. Mindenesetre egy alapigazságot leszögezhetünk: Ahol az ifjúság kényere problematikus, ott a hiba a gazdasági életben keresendő. Ennek a megállapításnak ellentmond a Malthus-elmélet, mely szerint minden gazdasági bajnak okát az emberfeleslegeknek tulajdoníthatjuk, Nos,

e megdöbbenően ható kinyilatkoztatás, enyhén szólva tévedés. Nincs emberfelesleg — ellenkezőleg az egész világ statisztikai szaporodás csökkenéséről beszélnek, az egyke rendszer világjelenség, viszont a mezőgazdasági kultúrák fejlődése hallatlan élelmiszer pluszt eredményezett, melynek világpiaci elhelyezése az éles verseny miatt, a legnagyobb nehézségek árán sikerül. A technika fejlődését is divat bűnbaknak állítani. A gépek rengeteg emberi erőt, munkát tettek feleslegessé, viszont a technika fejlődésével új iparágak születtek, melyek új emberek beállítását tették szükségessé. (Autó, film, rádióipar, stb.)

Ha Magyarország ifjúságának statisztikai viszonyait vizsgáljuk, úgy látjuk, hogy a felnőtt férfiak mindegyike számára bőven van kenyér hazánkban, csak helyesen, a mai viszonyokhoz kell, hogy alkalmazkodjanak azok a közgazdasági tényezők, akik szívesen hivatkoznak a Malthus elméletére.

Az ifjúság elhelyezkedését négy főcsoportra oszthatjuk: Diplomások, mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi pályák azok, melyek különböző ágazataiban kenyeret találhat ifjúságunk.

Legnagyobb a túlszűfolttság a diplomás ifjúság körében, amit az évekkel ezelőtt bevezetett „Numerus Clausus“ nem tudott csökkenteni. Az okok többretegződésük s bármily furcsán is hangzik, elsősorban a szülők oktalan hiúsága kényszeríti a fiúgyermeket arra, hogy az egyetemre menjen.

A nyolcvanas években kezdődött az egyetemi láz. Az egyetemi végzettség, a doktori cím, valami olyan különös érték jelentett a szülőknek s a gyermekeknek egyaránt, mintha egyenértékű lett volna az életben elért átlagon felüli sikerrel. Megkülönböztetett valami volt az egyetemi képzettség, ellentétben minden egyéb foglalkozással, amit úzni kissé szégyenletes, kissé büntetés volt. Ez az abszurd ideológia termelte ki elsősorban a diplomás nyomorúságot, az eminens tanulók az életben való későbbi bukását. Mindnyájan tudjuk, hogy a mai első generációbeliek évtársai közül, a gyenge tanulók, a szegény gyermekek kényszerűségből, büntetésből mennek asztalosnak, vaskereskedőnek, lakatosnak, stb. Tudok olyan 1912. évben érettségizett osztályról, melynek harminckét tanulója közül harminc iratkozott az egyetemek különböző fakultásaira. Amennyire nem a hajlam, hanem a kényszerűség vitte az ifjúságot az ipari és kereskedelmi pályára, annyira nem a tehetség, a kedv a rátermettség vezette az ifjúság másik részét az Alma Mater falai közé. Meg kell állapítani, hogy a feudalizmus csökevénye volt az, mely Magyarországon lenézte az ipari és kereskedelmi foglalkozásokat.

Természetes következménye volt ennek, hogy sehol a világon nem volt annyi pályátévesztett, annyi félbemaradt ember, mint Magyarországon. A tehetségkutató intézetek, az osztályfőnöki órák, a cserkész és levante intézmények hallatlan fontosságúak, mert az ifjúság megnyilatkozó képességeiről, szándékairól adnak számot.

A diplomás ifjúság állástalanságának másik súlyos oka az a eredmény, hogy diplomáival a kezében könnyben tud elhelyezkedést találni az államnál. Az állami állások utáni vágy soha sem volt olyan erős, mint napjainkban. Az ok igen egyszerű. Állami állást elnyerni egyenlő a sima, különösebb zökkenők nélkül való cettel, melynek utolsó állomásánál ott ragyog a nyugdíj biztonsága. Ezt a rögeszmés ragaszkodást az állami állások után, kell kiirtani az ifjúság lelkéből. Igaz, a ma gazdasági élete nem csábítja az ifjúságot arra, hogy szabad

pályán keresse boldogulását. A közismert ügyvédnymor, a szörnyű orvosnyomor éppen az ellenkezőjét mutatja. Viszont az orvosnyomor és ügyvédnymor oka nem a pályák túlszűfolttsága, hanem a ma gazdasági életének megváltozása. (Pl. A különböző és óriási taglétszámú betegségbiztosító intézetek.) De éppen az ifjúságnak kell leghamarabb alkalmazkodnia a változó gazdasági élethez.

Nem kell rohanni az egyetemre csak azért, hogy a doktori titulust rányomtathassuk majd a névjegyre. Állapítsuk meg végre, hogy a nyomorgó ügyvéd és állástalan textiltechnikus között az utóbbi helyzete a reményteljesebb, mert hivatásuk közelebb áll a mai gazdasági élethez. Tehát az ifjúságnak csak ama része menjen egyetemre, aki elhivatottságot érez magában ahhoz a pályához, amelyre lépni kíván. Nem mindegy, hogy orvos szeretne lenni, de a jogi fakultásra ment, mert történetesen a pécsi egyetem jogi fakultságán van csak hely, vagy fordítva,

Az ifjúság ipari pályákon való elhelyezkedése sem tartozik a könnyű feladatok közé., A kartelek, a trösztök példátlan uralma bizony nagyon elsorvasztja értékes kisiparunkat, de a gyáriparunk az utóbbi tíz évben nagyot fejlődött, A fejlődő gyáripar, de különösen a magyar textilipar munkafelvévőképessége nagyot lendítene a magyar ifjúság helyzetén, ha jól kihasználnák, Ami egyrészt a gyárosok helytelen gazdaságpolitikáján, másrészt az ifjúság érthetetlen idegenkedése miatt nem olyan eredményes, mint amilyen lehetne.

A kereskedelmi pályákon való elhelyezkedéstől visszatartja az ifjúságot az a körülmény, hogy az önállósítási lehetőségek a mai gazdasági helyzetben a minimálisra csökkentek és szociális szempontból sem alakultak még ki teljesen.

E helyütt kell megemlíteni Bornemisza Géza iparügyi miniszter nagyjelentőségű nyilatkozatát: A helyes szociálpolitikának alapvető szabálya, hogy minden dolgozónak legalább annyi bért kell fizetni, amellyel magát és családját becsületesen eltartassa.

Ha ez az elv lesz úrrá minden gazdasági tényezőnél, ha a munkaadók összessége megérti, hogy a jól fizetett alkalmazott egyik alapja gazdasági életünk javulásának, akkor az ifjúság elhelyezkedési problémája máról-honapra megszűnik problémává lenni, aminek nagy fontosságát nem tudjuk eléggé hangsúlyozni. Mert a magyar ifjúság a legdrágább értéke hazánknak. Vigyázzuk nagyon ezt az értéket, segítsük, szeressük, mert az ifjúság sorsa mindnyájunk sorsa. A jövő fejlődése az a rengeteg tennivaló, amit örökösen hagyunk, az ifjúságra van hagyva, hogy megvalósítsa mindazt, amiről mi csak beszéltünk vagy álmodoztunk.

Fél pár cipőben egy életen át

Ezt a furcsa címet nem egy novella-író fantáziája termelte ki, hanem sajnos, a mai élet cifra nyomorúsága. Statisztikai adatok bizonyítják, hogy Magyarországon fele annyi pár cipőt adnak el évente, mint amennyi lakossá van az országnak. Ha tekintetbe vesszük, hogy a városi ember több cipőt használ el, akkor a vidék lakosságára fejkvóta szerint évente még fél pár cipő sem jut.

Az árvizsgáló bizottság hivatalos vizsgálati adatai szerint a láb-beli árának drágaságáért sem a nyersbőrt eladó mészárosok, sem a kereskedők, de még csak a cipészek és csizmadiák sem felelősek, hanem a bőrgyárak, amelyek valósággal diktatúrát gyakorolnak, úgy a nyers, mint a kidolgozott bőrpiacra. A kisczárda szerint négy nagy bőrgyár az élvezője ennek a megdöbbentő állapotnak.

Az idők során sok mindentről megtanult lemondani a keresetéből élő magyar ember. Le kellett mondania az élet apróbb-nagyobb kellemségeiről, sőt igen sokszor a mindennapi szükséges dolgok egy részéről is. Lemondott sok tekintetben a szokásos jó magyar konyháról, a nyalka ruhákról, lemondott arról, hogy a család tagjait, ha felnőnek fiúddal lássa el, hogy megélhessenek a magukéból mint azelőtt.

Ez a sok-sok lemondás mind *elvit* valamit az *önérzetből*, az életbe vett hitéből, a jobb sorsban való bizakodásából. A józan, szorgalmas élethez szokott egyénisége azonban türelmes lemondással vette ezt tudomásul, csak egyet, egyet hagyjanak meg neki a kartel mindenható Urai, az egyéniségével együttjáró „fényesre puolt csizmát.”

Lássák be, Uraim, ezt a marhát Ő neveli fel, a húsból Ő eszi a legkevesebbet, a forgalmazott értékéből mint vételárát Ő kapja a legkevesebbet, legtöbbször az elfogyasztott takarmány értékét sem. Keres a marhán a cenzár, a kereskedő, a mészáros, a nyersbőr kereskedő, a bőrgyáros, a bőrkereskedő, a csizmadia, a különböző adókban az állam, a város, csak aki a legtöbbet kínlódott vele, az nem.

Feszült érdeklődéssel várja az egész közvélemény, hogy az illetékes tényezők az árvizsgálóbizottság megállapítása után milyen lépéseket tesznek a falusi lakosság érdekében.

A szegény ember kenyere ...

A mindennapi kenyér éppen olyan alapkőve napi életünknek, mint amilyen alapkőve az államnak az erkölcs. Régi és mindig új probléma. Olyan probléma, amiről soha nem szabad megfeledkeznie senkinek, akinek bármilyen vonatkozásban is köze van hozzá. A kenyér a legfontosabb és soha nem nélkülözhető népelemezési cikk. A kenyér az élet. A kenyér árának mindig és minden körülmények között arányban kellene lennie a keresettel, hogy ne fordulhasson elő „mint most, hogy egy vidéki napszámos napi keresete cca 3—4 kg. kenyér árának feleljen meg, akkor, amikor átlagban egy évben a legtöbb munkás csak 120—150 napot dolgozik.

Előre kell bocsájtanunk, hogy nem tőke ellenes elgondolás vezetni tollunkat, sőt a tőke nélkülözhetetlensége és a becsületes tőkeképződés lehetősége a meggyőződésünk. Pusztán a tárgyilagos tények és az abból eredő igazságoknak megvilágítása a célunk.

Most drágul a kenyér; ebben a kérdésben egymást okolják az érdekeltek: így a nagymalmok panaszkodnak és támogatást kértek még a közelmúltban is a kismalmok állítólagos árrombolása ellen, szerintük nem lehet olcsóbb lisztet előállítani.

A kismalmok a nagymalmokat okolják, hogy nem tudnak a piacon boldogulni, mert szerintük a pékek el vannak adósodva a nagy-

malmoknál és így kénytelenek továbbra is ott vásárolni — ha drágán is — és hosszú időre szóló kötések aláírni.

A pékek a malomkartelt hibáztatják és a kenyér magas árát a drága lisztnek tulajdonítják. Mindhárom érdekelttség állandóan a lisztforgalmi adót emlegeti és igyekszik mellébeszélni a tulajdonképeni lényegnek.

Vájjon kinek van igaza ebben a közgazdasági bábelen, ahol mindenki érdeke ükőzik, mindenki érdekével.

Mi csak azt a tényt igyekszünk megvilágítani, hogy a cca. 20 pengős búzából, amiből kb. 72 kg. lisztet és 18 kg. korpát őrölnek és ami kenyérsütés alkalmával 30—35 százalék súlyszaporulatot jelent, nem beszélve a 20—25 százalék burgonya felhasználásával kapcsolatos ár differenciáról, 36—40 filléres kenyeret eszünk, ami a búza árának kétszeresét is jóval meghaladja.

Igen fontos lenne, ha az illetékesek nem a legutolsó kenyérár és a mostani áremelés közötti jogosságot, hanem az előző alapár jogosságának minden részletében való kivizsgálására fordítanák a főszólyt.

Nem kívánunk foglalkozni azzal a kérdéssel, hogy a termelő az ipari vagy a közvetítő érdekelttség, avagy a lisztforgalmi adó drágítják-e meg ily mértékben a kenyeret, hogy agrár állam létünkre drágább kenyeret kell ennünk, mint egyes ipari államoknak, csak leszögezzük azt a tényt, hogy ez az állapot helytelen, úgy szociális, mint nemzeti érdekből.

Amíg az országban a nagy embertömegeknek még kenyérből sem jut elég, addig nincs itt sürgősebb teendő, mint ennek a felháborító és közveszélyes állapotnak a gyökeres orvoslása. Vakság, sőt a tőke öngyilkossága, ha ezt nem veszi, vagy nem akarja észrevenni.

Hasson oda az illetékes hatalom, ha kell, úgy erőszakkal is, hogy minden becsületes munkás magyarnak a családi asztalán legalább kenyérből legyen elég, hogy az imára összekulcsolt gyermekkezek ne hiába mondják el aznapi imájukat: „Add meg, Urunk a mi mindennapi kenyerünket.“

Ennek a kérdésnek a radikális megoldása az egyik legfájóbb nemzeti kérdést is megoldaná, mert a legbiztosabb védekezés lenne az egyke ellen.

Az egyke legyőzésének kérdése úgy közgazdasági, mint nemzeti szempontból minden anyagi érdeken felül áll és felül kell, hogy álljon.

A bizakodás jegyében.

Sötét felhők tornyosultak körülöttünk. A föld alól állandó dübörgés hallatszott. Mindent beborított az átláthatatlan köd. Úgy nézett ki, mintha titáni erők láthatatlan harca folyna. Mintha vajúdna az egész világ. Mi volt mindez? Ma már tudjuk: minden súly és gyökér nélküli misztifikáció.

Nem is olyan régen, mintegy két hónappal ezelőtt kisütött az első biztató napsugár és eloszlott a köd, vége volt a misztifikációnak. Ez az első napsugár, ami biztató melegével, határozottságával megtermékenyítette a jövőt, ez a napsugár volt a kormányzói beszéd.

Csak ki kellett pattantani e napsugár melegének a józanság csíráját és sorjában magától jött egy becsületes, egészséges nemzet minden rétegének megnyilatkozása,

A kecskeméti zászlóbontás, a karcagi tizenhárom huszárok ünnepe, a budapesti frontharcosok felvonulása mind-mind garancia volt a jövőre. Ez a három megnyilatkozás annál jelentősebb, mert az ország minden rétegéből tevődött össze. A nemzetnek ezt a gerincét képező rétegét nem rendítette meg a vihar szele, sem a szócsaták pergőtüze, mert átélte már Európa viharát és részt vett a Kárpátoktól az Adriáig a háború pokolfészkeinek minden pergőtüzében.

Hitvallást tett ez a frontharcos társadalom a becsületes magyarsága mellett, mert fennköltebb célkitűzést nem is választhatott volna mint amit választott. Hogy megtartsa a szent fogadalmát, ha kell nemzedékről nemzedékre, amit a legjobban bizonyít a messzítűnt századok magyar harcos erénye, amely erények mindég „a vér és a kard jogán“ teremtettek rendet.

Aztán jött Keresztes Fischer Ferenc mint belügyminiszter, aki hazánkban a „cselekvő szót“ jelenti, aki egyenes és kemény, mint a fényes acélkard.

Ezekután minden reményük megvan a jövőhöz, ahhoz a jövőhöz, mely tudja, hogy osztozkodni csak azon lehet, amit termeltünk és minél többet termelünk, annál nagyobb kenyér jut minden egyes magyarnak. Vagyis a munka alkotmányos eszköze, a legszebb küzdőfegyver vezet ahhoz, hogy a gazdasági érdekeket, melyek háttérbeszorultak, ezen az úton fejlesszük és lendítsük fel. Ahhoz, hogy a munka fegyvereivel nemesen és szépen küzdeni lehessen, az egyik legfőbb feltétel a biztos, nyugodt, teremtő légkör, mert különben csak céltalan kapkodás válnék az egészből.

A kisiparos és kiskereskedő mai helyzete.

A békeidőben a kisiparos és kiskereskedő foglalkozása garanciát nyújtott a szerény, de biztos megélhetésre. Ha szaktudása párosult a mindennapi kötelességtudással, úgy az élete alkonyára mondhatnák biztosítva volt számára egy kisebb, vagy nagyobb sarokház, benne üzlettel vagy műhellyel, amit öregségével rendesen a gyermekei vezettek tovább.

Az ipart és kereskedelmet űzők a foglalkozásukkal járó állandó fejlődés és sok emberrel való érintkezés kapcsán, egy bizonyos népi reálintelligenciát sajátítottak el.

Ez az intelligencia és foglalkozásuk függetlensége és anyagi biztonságára eredményezte, hogy a nemzet ez a rétege gerinces, öntudatos, kötelességtudó, áldozatkész és minden közérdek iránt fogékony volt. A legtöbb szabadfoglalkozású, intellektuelt nevelte gyermekeiből a ha-

zának. A közre a legkevesebb megterhelést jelentette, ellenben a legjobb adóalanynak bizonyult.

A háború utáni időktől, amióta a nagytőke erősen érdeklődik az ipar és kereskedelem iránt, bizony megváltozott a helyzet.

A nagyobb igények több befektetést követelnének, amihez jó, olcsó és könnyű hitelre lenne szüksége a kisiparos és kiskereskedő társadalomnak, hogy állhassa a versenyt a nagytőkével szemben,

A nagytőke természetesen tömegmunkájával olcsóbban tudja előállítani a készárút és így a kisiparos nem versenyképes, ami lassú, de biztos megszűnését jelenti.

Természetes, hogy a nagytőkével dolgozó gyárak élvezik a tőke minden előnyét és a kisiparos, meg a kiskereskedő a tőkétlenség minden hátrányát kénytelen szenvedni.

Csak egy példát ragadunk ki a sok közül, A szíjgyártó és nyerges iparosok országos ipartestülete emlékirattal fordult az iparügyi miniszterhez és rámutatott, hogy az ország mintegy 1500 mestere évente 10—12 tanoncot szabadít fel. Ez a szám világosabban beszél a kisipar tragédiájáról minden kommentárnál. A gyárakban a tanoncoknak — a munkamegosztás alapján — egyoldalúbb lesz a tudásuk és sohasem lesz módjukban olyan sokoldalú gyakorlati tudást elsajátítani, mint ha kismesternél tanulnának.

Az utóbbi 12—20 év leszorította az iparosok nagy átlagát a pincékbe, valósággal kitermelte a „szuterén-ipart.”

A kiskereskedők helyzete általában még tűrhetőbb és még inkább a vidéken, mert vidéken nincsenek mamutárúházak és semmiestre sem tudják úgy organizálni és centralizálni a kereskedelmet, mint az ipart.

Igen erősen veszélyezteti a kiskereskedelmet a gyárak detail eladási politikája is.

Csak szét kell néznünk és látjuk, hogy úgy a nagy, mint a kiskereskedelem kikapcsolásával a textilgyárak egy része árulja a magagyártotta árúját saját üzleteiben, esetleg más cégér alatt. Egy közismert háztartási és vegyipari dolgokat előállító vállalat vagy 60 fiókülletben árusít. Közismert gyarmatárú cég az országban közel 100 fiókülletet tart fenn és veszi el a kiskereskedő lehetőségeit, nem is beszélve arról, hogy ez a cég külföldi érdekeltség.

Nem a tőke becsületes munkája ellen írunk, azt megállítani, felfelé haladó tendenciájában nem is lehet, nem is szabad.

A tőkeképződés természetes folyamánya a tőke munkájának. Az ezzel kapcsolatos minden téren érvényesülő kínálat és kereslet törvénye úgyis szabályozza a szabadversenyt.

Hassanak oda az illetékes fórumok, hogy a gyáripar és az áruházkerkedelem ne zavarja a kiskereskedők és a kisiparosok érdekköreit, azok ne foglalkozhassanak detailárusítással és ne konkurálják le a kisipart. A kisipar és a kiskereskedelem számára pedig ne legyen elérhetetlen az olcsó és jó hitel, hogy így — valamikor — az ország gerincét képező kisiparos és kiskereskedő társadalom ne vesszen ki, ne pusztuljon el, hiszen szükségünk van minden igaz magyarra.

A kisipar hitele.

A kisipar hitele nélkülözhetetlen erőforrása a kisiparos üzemének. A jó hitellel bíró és ennek kapcsán aktív termelő munkát végző kisiparos a közgazdasági élet igen fontos tényezője.

A kézműiparos hitelének nagy jelentőségét már minden nyugati állam pénzügyi kormányzata felismerte és igyekszik is — saját lehetőségeinek keretét meghaladóan — annak segítségére lenni. Igyekszik olyan hitelforrást nyújtani, ami gyors, mozgékony és kis kamatterhekkel jelent, hogy minden téren megkönnyítse a hiteligenylők lehetőségeit.

Nálunk a kisipar és kiskereskedelem évtizedek óta siránkozik a megfelelő hitel hiánya miatt.

A pénzügyi statisztikusok megállapították, hogy — arányosan — a közterhekber» a legnagyobb kvótával a kisipar szerepel. Sajnos a közjavakban fordított az arányosság.

Azután megkapta a minimális munkabérek terhét, ami ugyan a munkásság szociális szempontjából nem eshet kifogás alá, de csak olyan kézműves társadalomnál, amelynek magának konszolidált a helyzete. Hol van ettől a — forgótöke, gépek, olcsó anyagbeszerzési lehetőségek híján — szűkölködő magyar kisipar?

Hiszen volna egy szervezete és egy bankja is, de ezt a hitelszervet és bankot éppen úgy nem mondhatja magáénak a kisipar, mint akármilyen más pénzintézetet. A kisipar égisze alatt működő és annak nevével felhasználó két hitelszerv is háromszoros fedezetet, ingatlanbiztosítékot követel a kölcsönigenylőtől és amellet nehézkesen, lassan intézi el az igényléseket. Hol vegyen ennyi garanciát ez a szerencsétlen a mindennapiért küzdő kézművesipar? Hiszen ha mindezekkel a földi javakkal rendelkezne, nem kellene neki hitel és ha mégis kellene, ilyen fedezet mellett módjában van bármelyik bankhoz fordulni.

Hivatalos jelentés szerint a kereskedők és az iparosok soraiban még mindig rendkívül gyors ütemű a kicserélődés folyamata. Igaz ugyan, hogy állandóan nem sok különbséggel, vagy kevesebb, vagy több, új iparigazolványt állítanak ki a hatóságok.

Bár igaz, hogy a visszaadott és újra kiállított igazolványok száma között alig van eltérés és így a létszám megmarad a régi, amiben azonban semmi vizsgálató tudat nincsen. Mert hogy az elesettek helyett akadnak is új vállalkozók, az csak természetes. Azonban nem örvendetes tény, hogy egyáltalán vannak elesettek. Az új kezdők nem biztos, hogy helyt fognak állani. Sőt az elesettek nagy száma mellett a sok új kezdés is annak a jele, hogy elégtelen eszközökkel is mindenáron próbálkozni kell az önállósítással — egyéb kereseti lehetőségek híján — legtöbbször a siker reménye nélkül.

Miért nem lehet a kisipar hitelszerve a kisiparé? Próbálják csak azt az iparosságnak odaadni, van az már olyan érett, hogy el tudná vezetni a saját hitelszervét, mert így csak neve van a cégérben, ő maga a hitelellátás kétségbeesett Lázárja marad.

Az iparigazolványok állandó visszaadása és cserélődése szomorú tünet, amely tényre különös figyelmet fordítani érdemes, de nemcsak érdemes, hanem kell is.

Gurul az arany...

Gurul az arany onnan, ahol az értékét határok közé akarják szorítani. A béke e leghatalmasabb támasza és fegyvere, az aranyrúd, gyorsan igyekszik menekülni onnan, ahol a legkisebb megmozdulás, egy téves nyilatkozat, egy félreértett szó — akárcsak leheletszerűen is — változtatni kívánna érdekeinek megfelelő helyzetén.

Nincs az a szeizmográf érzékenységu mérőműszer, mely hamarabb megérezné az emberi érzéssel még csak nem is érzékeltető legfinomabb kilengést, mint az arany, a tőke.

Addig-addig gurul el a megbolygatott helyről, amíg biztos révbe nem jut.

A menekülő tőke, hol Franciországból Angliába, hol a tengerentúlra, hol megint vissza vándorolt, de vándorol, gurul mindaddig, amíg a tőkések itt vagy amott valutáris nyugvópontot nem találnak.

A tőke és profit édestestvérek. Hasznosítani a tőkét csakis ott lehet, ahol a megfelelő előszámítások mellett nyugodt atmoszférában dolgozhat.

A nyugodt mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi fejlődés megszilárdította Magyarország valutáris helyzetét. Az ezerszemű külföldi tőke idejében észrevette ezt és a pengő kedvező megítélésének eredményeként az utóbbi időben nagy összeget jelentő valuták kerültek Magyarországon beváltásra.

Nagy horderejű és örvendetes jelenség az, hogy a leromolhatástól menekülő francia, a tavaly még osztrák schillinget favorizáló svájci tőke, ma a magyar pengőt részesíti előnyben.

A nálunk legújabban megállapított nyugodt atmoszféra reményt ad arra, hogy ennek hatványozódása már a közeljövőben kézzelfogható eredményeket hoz.

A francia frank iránt megnyilvánult bizalmatlanság, a holland forint és svájci frank megingott helyzete és az a körülmény, hogy a Magyar Nemzeti Bank igen helyes üzleti politikával váltja be a svájci frankot, különösen nagy vonzóerőt gyakorolt a svájci és az egyéb külföldi tőkére.

Valutapolitikánk helyességét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a menekülő tőke szívesen siet hozzánk,

A békebeli Nagymagyarország erkölcsi hatalmának feltámadását jelenti a nagy hatalmak tőkéseinek hozzánk való menekülése. Az ország határait ideiglenesen megnyirbálhatták, de a magyar nép józanágát, munkabírását, munkaerejét csak növelte és tökéletesítette a háború utáni idők sok-sok csapása.

Büszkék vagyunk arra, hogy míg más nemzetek a „Trianon“ után a lassú pusztulás jelei láthatók, ezt a kicsi országot a legnagyobb hatalom, az arany, védőbástyának tekinti és mint ilyent kérései fel.

Magyarország a művelt nyugat védelmezője volt és marad.

Mi a zugsajtó?

Igen egyszerűnek látszó kérdés, amit azonban, ha definiálni akarunk, rájövünk, hogy bizony fogas kérdés az, amit a legnagyobb körültekintéssel sem tudunk jogilag meghatározni; inkább csak körülhatárolni próbáljuk, de az sem tökéletes. Inkább érezzük mint tudjuk, hogy mire és milyen lapra felelnek meg ezek a kifejezések és így talán helyesebben azt mondhatnánk, hogy jogilag körül sem határolható, de határozott megérzéssel állapíthatók meg ezek a tények.

A köztudatban (sajnos) az a téves felfogás alakult ki, hogy zugsajtónak a szak és nem időszerű sajtótermékeket gondolják és sok ember véleménye az, hogy ezen hibáktól a napisajtó teljesen mentes. Szerény véleményünk szerint ez a felfogás igen helytelen és minden alapot nélkülöz. Nem az a lényeges, hogy egy lap mikor és milyen formában jelenik meg, engedély nélküli folyóirat-e — vagy a legnagyobb nyilvánossággal minden engedélyvel és anyagi lehetőségekkel alátámasztott napilap-e! Milyen példányszámban jelenik meg, kikből rekrutálódik az olvasótábor, hogy az újságírói pályán régen működő, — nagy gyakorlatú, vagy egészen kezdő fiatalemberek írják, Nem irányadó, hogy milyen politikai irányt támogat, vagy támad ez a sajtó-organum. Nem ott követi el egy lap a súlyos hibákat, hogy megír valamit, vagy, hogy mindent igyekszik megírni, inkább ott található meg a zugsajtó fogalma, hogy nem ír meg valamit, vagy, hogy köztudomású dolgokat másképp ír meg, mint ahogy a valóságnak megfelel. Az ilyen lap nem az olvasóközönségnek adja el — vagyis a nagy nyilvánosságnak a szellemi tartalmát, hanem éppen azoknak, — akiről tudja a dolgokat és azt hallgatás formájában értékesíti, vagy pedig a tények elferdített, valótlan tartalmával károsan befolyásolja az olvasó táborát. Hiszen ha figyelemmel kísérjük, akkor láthatjuk azt, hogy akármilyen kis lapnál is igen korrekt és kifogástalan urak dolgoznak és a lap olyan szellemben van szerkesztve, hogy ahhoz még a mocsok árnyéka sem fér, viszont sokszor a legkifogástalabbnak látszó, nagyhatalommal rendelkező lapnál is megállapítható az a tendencia, ami a zugsajtót jellemzi és ami természetesen a szerkesztőjének az etikai érzékétől függ.

Olyan kérdés ez, aminek elbírálása igen nehéz, annál inkább, mert a legkisebb tévedés is csak melléfogást eredményezhet.

Szerény véleményünk szerint talán csak egyféleképpen volna ez a kérdés, ha nem is teljesen, de legalább az igazságot legmegközelítőbben megoldható, ha az újságírói kar minden rétegéből választva egy bizottság alakulna és a bizottság, figyelve a lapok ténykedését és alapos tanulmány tárgyává téve minden egyes esetet, hozna ítéletet az egyes lapok ellen, vagy mellett, igazi lekiismereti kérdést csinálva az ítélet kimondásából, természetesen titkos szavazás alapján.

Ki az álhírlapíró?

Az álhírlapíró meghatározással az utóbbi időben igen gyakran találkozunk, anélkül, hogy az álhírlapírás mikéntjéről közelebbi fogalmaink lennének. Tagadhatatlanul igen nehéz annak határozott megállapítása, hogy tulajdonképpen ki az álhírlapíró és mi az álhírlapírás? Egyéb foglalkozásoknál az ál megállapítása a valóditól igen könnyű. Az orvos, az álmérnök, címet bitorol tudás nélkül. Az álhírlapíró a mai meghatározás szerint írni tudhat, legfejebb nicsen lap, ahol írhat s ez esetben jogtalanul bitorolja a hírlapírói címet. Tehát az álhírlapíró és a valódi között is lehet különbség, hogy míg az egyik gyökértelesen lebeg a szerkesztőségek és a kenyértelenség között, addig a másik adminisztratív ügyessége folytán szilárd talajra ereszkedve bevezett az újságírás legális rendjébe. Amíg az egyik esetleg igen tehetséges, akinek íráskészsége, felkészültsége mindenben megfelel az újságíró adottságának, de nincs hova írnia, addig a másik mindezek híján ugyan szerkesztője, sőt cikkírója egy lapnak, esetleg saját lapjának. Az álhírlapíró és hírlapíró közötti különbségek meghatározására különböző definíciókat hallottunk. Például, aki csak a hírlapírásból él, az a hírlapíró.

E látszólag határozott megjelölés valójában tény, de sokszor kegyetlen, mert igen tehetséges hírlapírókat gyakran az élet arra kényszerít, hogy egyéb foglalkozásokat vállalván, elkeseredett szájjal álmodozzanak egy redakcióról, amelyre minden vágyuk és tehetségük predestinálja őket. Újságíró az, akit az újságírók annak tartanak, mondja szellemesen Tóth László. Ez az álláspont közelíti meg legjobban a valóságot, gyakorlatilag és ez a meghatározás jut érvényre a közeli sajtókamara felállításakor, amikor minden tagot egyenként a zsűri — ami remélhetőleg elismert újságírókból fog állani — vizsgál meg és határozza meg az illető kamarai osztályozását, vagy elutasítását. E meghatározásnak is vannak azonban hibái és pedig az, hogy a tehetséges íróembert nehezebben lehet felismerni, mint az ellenkezőjét, akiben az önbírálat igen csekély és aki helyes önadministrációval és diplomáciai felkészültséggel igyekszik elhíttetni újságírói mivoltát.

Az újságíró egy kissé író is, akit legtöbbször a mostoha viszonyok kényszerítenek a hírlapírás valamelyik fajtájához. Az érvényesülés titkos fluiduma nem minden embernek adatott meg, de sehol sem ütközik az ki annyira, mint a művészi pályákon. Bármennyire is vitatjuk a hírlapírás polgári jellegét, nagyon jól tudjuk, hogy a hírlapíró előbb művészember és csak aztán polgár, természetesen nem a szó bohém értelmében.

Visszatérve az álhírlapíró meghatározására, szerénységem szerint nem a pillanatnyi helyzet dönt egy olyan szabad pályán, ahol minden ember tarsolyában hordja a marsallbotot, hanem a tehetség, az írni tudás, a felkészültség és mindennek felett az etika, ami nélkül nem lehet senki magyar újságíró.

Azért, mert egyik nemrégén elhalt nagy írónk egy időben könyvvel ügynökölt és Balzac kétes értékű vállalatokat gründolt ez semmit sem vont le írói értékéből.

Üzleti tisztességgel

űzött világkereskedelem az egyik tartópillére a világ békéjének, amihez a puritánságban, becsületességben felnevelt kereskedő tisztessége a garancia, A mai hitelmegtágadás sem annyira a tőke hiányán múlik, mint inkább a hitelképességen. Mert a kereskedelmi hitel nemcsak a meglévő vagyon mennyiségétől, hanem főként a fizetési készségektől függ.

Felfigyel az egész világ kereskedelme az egyre jobban elharpódzó tisztességtelen versenyre és ezt a kereskedelem legújabb rákfenéjét most már erőteljesen próbálják gyógyítani. Megállapítást nyert, hogy Magyarországon a legkisebb az ilyen visszaélés. A közismert magyar lovagias becsület ezen a téren is érezteti áldásos hatását. De nemcsak a tisztességtelen versenyben merül ki a kereskedelmi tisztesség hiánya, hanem igen sokszor előfordul, hogy a megkötendő üzletnél már előre arra gondol az egyik fél, hogy hogyan lehetne illegitim hasznot húzni valamely formában a másik szerződő fél terhére. Már előre, az üzlet megkötése alkalmával keres és hagy homályos pontokat, melyeknek utólagos félremagyarázásával egyéni hasznát igyekszik növelni és részben vagy egészben kibújva a vállalt kötelezettség alól, vigyáz arra, hogy tojástáncot járva a törvény paragrafusai között, azért baj ne érhesse.

Igen sok tekintetben ma már csak emlék gyanánt él bennünk az, ahogy a boldog múltban a kereskedő, iparos és gazda üzleteit egymással kötötte. Többnyire az üzlet létrejött egy kézfogással, amelyet úgy az eladó, mint a vevő, a veleszületett és belenevelt becsületes kereskedői érzékénél fogva köteleességének tartotta minden részletében betartani. Ezekben a kereskedelmi becsület jegyében kötött üzletekből nagyritkán lettek perek. Ha félreértések adódtak is, azokat barátságos *megegyezéssel* intézték el.

A tisztességtelen versenyt annak idején csak hírből ismerték, azt is igen kevesen.. Statisztikai kimutatás szerint az egyik fél fondorlataiból eredő kereskedelmi perek egy százalékát sem tették ki, az ilyen okoból született mai perek számának.

Mennyivel más a mai világ, ahol érdemrenddel tüntetik ki a tisztességes kereskedelem vezető egyéniségeit, hogy példakép állíthassuk a köz elé. Reméljük, hogy a javuló gazdasági irányzat és az üzleti tisztesség jegyében tömörült kereskedelem erélyesebb intézkedései ki fogják irtani ezt a rákfenét, amire a jövőben csak mint a kereskedelem egy beteges, de elmúlt tünetére fogunk visszaemlékezni.

Kereslet és kínálat.

A kereslet és kínálat régi és megdönthetetlen törvénye a gazdasági életnek. Átment az már a köztudatba is, de ha a mai idők gazdasági életét figyeljük, mintha el is vészett volna ott. Senki sem veszi számításba, nélküle készítik a terveket, nélküle számít a gazda, a kereskedő, az iparos. Mintha a fiatalabb generáció előtt ismeretlen fogalom lenne, mintha már a középiskola közgazdasági tanulóiból is száműzték volna, vagy talán csak megfélelkeztek róla az emberek a mai lázas élettörtetésében?

Hiba, nagy hiba számításon kívül hagyni, mert mióta a világon bármilyen mezőgazdasági terményt, ipari terméket, vagy kereskedelmi árút értékeltek — a kőkorszak első kőbaltájától, amit elcseréltek egy állatbőrért, egész napjainkig, amikor esetleg stratoszféra járó léggömböt vásárolnak nemes valutáért — ezeknek értékét mind befolyásolta a kereslet és kínálat az egész világegyetemet átfogó törvénye.

Az emberi szervezethez hasonlítva, a közgazdasági élet vérkeringését az arany helyettesíti. Ahogy az agy az idegszálak gócpontja, úgy a gazdasági élet legtávolabbi és legkisebb idegszála is vakon engedelmeskedik a kínált és kereslet törvényének.

Megnyilvánul ez az örök rendszer mindennél, ami akármilyen értékmérő eszközzel mérhető. Legyen az akár cserekereskedelem, akár pénz, vagy pénzt helyettesítő fizetési eszköz. De nemcsak az anyagi dolgokat befolyásolja, hanem a szellemi és fizikai munka értéke sem tudja kivonni magát az irányító és értékmérő hatása alól.

Ahogy egy folyó magától sohasem folyik visszafelé és ha hatalmas vízduzzasztó gátakkal ez elérhető is, a természetellenes vízirány csak addig tart, míg a gátak befolyásolják, nem beszélve arról, hogy a gátak készítése rendszerint többbe kerül, mint amennyi eredményt hoz. Így van ez a kereslet és kínálat törvényével is. Ha mesterségesen más célok érdekében meg is próbálja bárki befolyásolni, ideig-óráig hatalmas áldozatok árán ha sikerül is, nem végleges és mindég megboszszulja magát, mert feltétlenül több rá a kiadás, mint amit az esetleg eredményez. Amikor pedig a mesterséges gátlás megszűnik, úgy mint a gátját vesztett folyó, tör, zúz, örvénylik, amíg ismét a maga természetes törvényei szerint nem működhet.

A nagy gazdasági tragédiákat mind a kereslet és kínálat mesterséges befolyásolása és annak megszűnésével járó megrázkódtatások idézték elő. Megérzi az ilyen mesterséges gátlást, nemcsak a lokális jellegű, községi, megyei, de nemzetközi, sőt világviszonylatban is, az egész közgazdasági élet, A visszahatást mindég hatványozottan érezhető és fordított arányban van a gátlás nagyságával.

Ova intünk mindenkit, nehogy elfeledkezék erről a legelemibb közgazdasági tételről, legyen az a legkisebb falusi szatócs, vagy világhatalom. A szembehelyezkedés ezzel a mindent felölelő gazdasági törvényszerűséggel, feltétlenül tragédiára vezet. Maradjunk meg az előrelátó, a túlságos rizikót kizáró, komoly, mérsékelt gazdasági úton. És végül szögezzük le azt a tényt, hogy a gazdasági életben végérvényes eredményességgel soha nem lehet hazardírozni.

Mezőgazdaság a revízióért.

Az agrártermelés különböző ágai állandóan megfelelő arányosságban kell, hogy legyenek egymással, mert ellenkező esetben a gazdálkodás egyoldalú, ami mindég a termelés rovására vezet.

A békebeli Magyarországon az évszázadok gyakorlata és a megfelelőbb geográfiai lehetőségek kapcsán a szükséglethez képest alakult ki a legideálisabb agrárművelési ágmegoszlás. Az akkori területeknek 45.5%-a szántó, 9.2 %-a kaszáló, 11.8%-a legelő, 25.8 %-a erdő, 1.1 %-a szőlő, gyümölcsös és 6.6 %-a város, major, út és terméketlen terület volt.

A békebeli szántóföld területtel szemben a mostani összes területeinknek 69.3 %-át teszi ki a szántó, ami tehát aránylagosan 32.5 %-kal több mint békében volt. A szántóföld aránylagos nagyobbodása kapcsán természetesen aránylagosan több a búzatermelésünk is. Az elszakított, búzát nem termő területek lakossága azelőtt magyar búzát fogyasztott és így a terményeloszlás egyenletesebb volt. Most búza-termésünk sokkal nagyobb hányadáról export útján kell gondoskodni.

Ez a búzaexport bár kedvezően befolyásolja a külkereskedelmi mérlegünket, de igen hátrányos azon szempontból, hogy a termelés aránytalansága végett más agrárcikkekből, mint pl. tüzelő és műfából erős behozatalra van szükségünk, ami viszont külkereskedelmi mérlegünket igen jelentősen megterheli,

A békebeli erdő területekkel szemben a mostani erdőterületünk csak 11.8 %, ami aránylagosan 54.3 %-al kevesebb. Ez a mennyiség, sem minőségileg, sem területileg nem fedi az ország szükségletét, így állandó és legnagyobb tehertétele külkereskedelmi mérlegünknek.

Kaszáló területünk is csak 7.1 %-a a békebeli területeknek, ami 22.8 %-kal kisebb, mint a régi kaszáló terület volt. Legelő területünk pedig ma 10.7 %, ami 11 %-kal kevesebb mint volt Nagymagyarországon.

Kisebb jelentőségű művelési ágak közül a szőlő és gyümölcs terület újabban 2.2 %-ot tesz ki, ami 100 %-os megnagyobbodását jelenti ezen területnek, főként szőlőben. Tekintve, hogy borfogyasztásunk nem emelkedett a békebeli fogyasztás kétszeresére, így természetes, hogy e téren is nagyobb exportra lenne szükségünk, ami sajnos a legnagyobb nehézségekbe ütközik, mert szembe találja magát elvileg minden export az „önellátás elvével.“

Békében a nagyobb kaszáló, legelő és erdőterületek módot nyújtottak nagyobb mennyiségű állattenyésztésre és főként annak olcsóbb nevelésére. Ma a hiányzó szálás takarmányt szántóterületeken kell megtermelnünk. Ez természetesen kisebb számú jószág nevelére és ennek kapcsán drágább hús, kevesebb trágya mennyiség, kisebb külföldi jószágexport lehetőségre vezet. Esetleg nyersbőr behozatalt tesz szükségessé.

A fentebb megemlített ötféle mezőgazdasági ág nagyvonalú eltolódására mutatunk csak rá, minden részletezés nélkül, ami így is világosan bizonyítja a trianoni igazságtalanság által teremtett lehetetlen gazdasági helyzetet.

Revízióért imádkozik az egész csonka ország minden magyarja.

A rosszul begombolt mellény.

Deák Ferenc egy példázata volt ,hogy egy rosszul begombolt mellényt csak úgy lehet rendbehozni, ha előbb kigomboljuk végig az egészét.

Ilyen rosszul gombolták be 19 évvel ezelőtt azt a „trianoni“ mellényt a nagyhatalmak, amit azóta bizony rosszul begombolva viselnek.

Eleinte nem néztek a tükörbe és csak elviselték valahogyan. Most azonban úgy látszik, nekik is kényelmetlen ez a rendtelenség és próbálgatják rendbe hozni. Hol fent, hol lent nyitnak ki egy-egy gombot és próbálják a helyére gombolni. De hiába, a rendbegombolási művelet

után mindig maradnak hiányosságok. Olyan hiányosságok, amelyek most már meghaladják a kényelmetlenséget és bizony sokkal súlyosabbak annál.

Ez a „rosszul begomboltság“ érzeteti hatását nálunk is, minden ember életében. Tapasztaljuk azt az ifjúság elhelyezkedésénél, a mezőgazdaság és az ipar, nemkevésbé a kereskedelem súlyos gondjainál és a földmunkás-kérdés is ide tartozik. Érzeteti ez hatását az egész gazdasági élet pangásában.

Csak egy általános világpolitikai enyhülés jelentheti a nemzetek gazdasági életének javulását. A mi sorsunk szorosan összefügg Közép-Európa sorsával. Összefügg azzal az áramlattal, amely békés termelő munkát, a nemzetek közötti gazdasági együttműködést hirdeti és műveli. A mai helyzet még távol van ettől a céltől. A nemzetek közötti viszony még borotvaélen táncol, aminek természetes következménye az általános gazdasági depresszió.

Beszéltek az utóbbi időben bizonyos gazdasági javulásról, amit eddig még nem tapasztalt az egyén. Az igazi enyhülést az a nemzetek közötti őszinte barátság hozhatja meg, amit megtalálunk a neutrális államokban. Gazdasági életünk javulása szorosan összefügg a Duna völgyének rendezésével. E kérdésben még nem beszélhettünk igazi eredményekről.

Hibás minden olyan elgondolás, amely a Dunavölgye rendezésében gazdasági barátságot képzel, politikai barátság nélkül. Csak a politikai együttműködéssel jár együtt — államok közötti viszonylatban — az igazi gazdasági barátság. Akik nem így gondolják, azok csak kényszer-összeköttetéseket teremthetnek.

Elképzeltető, hogy az utód államok egyes vezető embereiben megvan a jószándék bizonyos fél vagy részleges megoldáshoz, de elképzelhetetlen az őszinte és teljes barátság ott, ahol a politikai együttműködést mély szakadékok választják el egymástól. A mai élet bajait nem a mai emberek okozták, hanem az elmúlt idők rengeteg hibáit azért szenvedjük, mert az akkori vezetők nem készítették elő azokat a feladatokat, amelyek késői megoldása igen súlyosan a ma vezetőire hárulnak.

A háborús viszályt úgylátszik sikerült elhárítani, de a nemzetiségek kérdésének rendezését most már nem halaszthatta tovább az angol és francia miniszterek bármilyen hosszú — az éjszakába nyúló — tanácskozásai sem.

Most kell újra kezdeni ott, ahol 1919-ben rosszul abbahagyták. Ott van az összes elszakított részek magyarságának 19 éves gyötrő kérdése. Ezen azonnal segíteni kell, mégpedig egész Európa érdekében.

Lehet uraim a mellényt újra, de jól begombolni, ehhez azonban először feltétlenül — kigombolni szükséges.

A Duna-völgye gazdasági problémái.

A Duna-völgyéhez tartozó bármely államnak ma a legnagyobb problémája a jelen gazdasági gondjai, de nem mentes ettől e kereten belül élő egyetlen polgár élete sem.

A nemzet és az egyén életének eredője közös és így életvonalai mindig párhuzamosak, aminek természetes következménye, hogy bár-

melyik éleiben előforduló változás, — legyen az káros, vagy hasznos, — ugyanolyan irányban befolyásolja a másikat is.

A Duna-völgye államainak természeti kincsei és agrár termékei különbözőek, így természetes, hogy iparuk sem egyirányú, mindezek következménye, hogy szükségleteik és feleslegeik is különbözőek, aminek viszont természetes következménye, hogy egymás mezőgazdasági terményeire és ipari termékeire feltétlenül szükségük van. Mindezek következménye az egymásközötti, évszázadok óta kifejlődött kereskedelem.

Ha tekintetbe vesszük ezeket a tényeket megállapíthatjuk, hogy szorosan egymásra vannak utalva. A szükségleteik kölcsönösen kielégítik a keresletüket. Ez és a földrajzi fekvésükben rejlő adottságuk, mintegy gazdasági egységbe kellene hogy tömörítse a Duna-völgye államait.

Mindezekből véglegesen megállapítható, hogy a Duna-völgye államainak gazdasági válsága akkor fog véglegesen megoldódni, ha egymással megegyezve érdekeiket közös nevezőre hozzák.

Az egyén gazdasági érdekeinek megóvása és megsegítése eredményezi a termelő és a produktív munkát, amire mint egy gazdasági bázisra építhető fel az állam és így a Duna-völgy államainak gazdasági egyensúlya.

A magyar idegenforgalom és hibái.

A gyermekcipőit már kitaposta. A serdülő korban van, ismeri hibáit, igyekszik azokon változtatni, közben elkövet egy-egy újabb hibát; ez a mai magyar idegenforgalom.

Évek múltak, míg rájöttünk arra, hogy Magyarország majd minden része, fekvésénél, sajátosságainál fogva érdemes az idegenforgalom propagálására és évek múltak, míg rájöttünk arra, hogy az idegenforgalom, ha propaganda eszközeiben, adminisztrációjában kellően felkészült, igen lényeges tényezője lehet az ország vagyonosodásának.

Tárgyilagosan meg kell állapítanunk, hogy minden jószándék dacára a magyar idegenforgalom még nem az az tökéletesen működő gépezet, amivé remélhetőleg rövid időn belül fejlődik.

A hibákat két részre oszthatjuk. A hivatalos szervek nehézségére, túltengő bürokráciájára és a vendéglátó üzemek helytelen politikájára.

A kereskedelmi minisztérium kebelében működő Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal, mint legfőbb idegenforgalmi tényező kétségtelen igyekeztét megbénítja a rendelkezésre álló csekély tőke. Pénz nélkül nincsenek csodák. Az egész országot behálózó idegenforgalmi propagandához pedig pénz kell, sok pénz, amolyan „kidobom az ajtón, bejön az ablakon“ elv szerint, hogy bőségesen elláthassa az idegenforgalmi propagandára érdemes vidéki városokat, fürdőket annyi pénzzel, hogy azok tényleges eredményeket produkálhassanak.

E sorok írója bejárta azokat a vidéki városokat, ahol tényleges és névleges idegenforgalmi irodák működnek s egyik-másik munkája egyenértékű ama bizonyos sóhivatal működésével. Viszont a tárgyilagos megállapításhoz tartozik annak megítélése, hogy egyes vidéki városok idegenforgalmi irodájának vezetője igen értékes, kultúralt cse-

lekvéstől fűtött, de tétlenségre kárhozottatott tehetséges ember, akit a pénztelenség és a bürokratikus megkötöttség csak meddő ábrándozásra készítet, komoly munka helyett.

Az idegenforgalom legfontosabb eszköze a nyomtatványpropaganda, ízlésesen kiállított és kivitelezett prospektusok, melyek képanyaga, rövid, de szabatos szövege, helyes tipografizálása megkapja az idegent, hogy kedve kerekedjen azok megtekintésére.

Nem másodrendű kérdés a vidéki városok irodájának elhelyezése, külső és belső berendezése sem. ízlés és külső portál, a belső berendezés stílusa, vitrinek a város népművészeti tárgyaival, lokális plakátok, festmények teszik jellegzetessé az üzlethelyiséget, ami kellemes benyomást kelt az idegenben, megéri azt, hogy törődnek vele. Viszont igen helytelen egyes városok azon felfogása, hogy az idegenforgalmi hivatalokat mostoha gyerekként eldugják a városháza egyik üres, egyébként használatlan helyiségébe.

Az idegenforgalmi hivatalok és irodák egyik legnagyobb hibája az a bürokratikus légkör, amit a közhivatalokból átminősített tisztviselők vittek magukkal, akik ma sem tudják megérteni azt, hogy az idegenforgalmi szervek vezetőinek a legsokoldolúbb, rutinírozott kereskedőnek kell lennie.

Egyes (hála Istennek már meglehetősen kevés) idegenforgalmi szerv szinte hermetikusan elzárkózik a sajtó elől, ami egyenesen megérthetetlen, mert legyen az bármilyen kis olvasótáborral rendelkező lap, mégis van publicitása és így az idegenforgalmi szervezeteknek csak előnyére lehet a sajtóval való érintkezés.

Mínél több útjelző, magyarázó tábla kell ahhoz, hogy az idegen tájékozódását megkönnyítsük. A történelmi nevezetességű épületek, műemlékek, történetek néhány sorba való közlése azok falain, azok talpazatain igen jó szolgálatot tesznek. Viszont műemlékek vagy a város egyes nevezetességeinek túlértekelése, idegenforgalmi szempontból hibáztatható, mert csalódást okoz. Csak a tényleges értékek sorolandók fel, amelyek ezen az átlagon felül emelkednek. A klimatikus, ózondús szavak már közhelyként hatnak. Helytelen az idegenből vett hasonlatok is a magyar Athén, magyar Semmering, magyar Róma, magyar Svájc stb. felesleges, mert téves képzeteket okoznak. Róma, vagy Athén nem lehet Magyarországon. Minden városnak meg van a maga sajátossága, varázsa, ami mindenkor magyar levegőjében, néprajzi, építészeti sajátosságaiban van.

A városok vezetőségének mindenkor alkalmazkodni kell azokhoz a lokális értékekhez, amik megadják a város egyéni varázsát. Soha nem szabad olyan újításokat, máshonnan vett attrakciókat beállítani, amelyeknek létjogosultságát a múltó divat, vagy az átmeneti konjunkctúra indokol.

Egy időben a szabadtéri játékok körül voltak közelharcok, ezüst és arany napok, hurkahetek, különböző címeken rendezett jubileumok stb. hívták az idegent. Ezek végeredményben jelentéktelen erkölcsi siker mellett jelentékeny anyagi veszteséget jelentettek. A rendezőbizottság túlzott optimizmusát alátámasztották azok a kisebb fővárosi utazási irodák megbízottai, akik rendszeresen és üzletszerűen rendezték az ilyen heteket és napokat, természetesen olyan szerződéssel a zsebükben, ami biztosított hasznot jelent nekik, tekintet nélkül a város nevezetességeire.

Ha a lényegbeli akadályt sikerült elhárítani az útból, úgy feltétlenül be kell következnie annak a lendületes fejlődésnek, aminek hiánya ma még olyannyira érezhető.

A gyógyító orvosság tehát: egyrészt az eredményes munkához feltétlenül szükséges anyagi eszközök biztosítása, ha másképp nem lehet, állami támogatással. Másrészt viszont maguknak a városoknak kellene gondoskodniuk arról, hogy idegenforgalmuk irányítására felkutassák az arra mindenképpen rátermett szakembert; ha ilyet nem találnának, akkor gondos szelekcióval keressenek valakit, akiben a leendő szakembernek legalább az előfeltételei adottak. Küldjék ezt az illetőt egy bizonyos időre tanulmányútra (lehetőleg külföldre), hogy az „inaséveket“ kitöltve, elsajátítsa a mindenképpen szükséges alapismereteket. Ez azután meg fogja óvni a közületeket attól, hogy egyetlen fillért is meg nem okolt és a célt semmiképpen sem szolgáló kiadásokra kelljen fordítania.

Vajúdik a pénz.

A valuták örökös vajúdása lázasan borzongattatja az egész világ közgazdasági életét. Az összes európai — úgy területileg, mint anyagiilag — nagy és hatalmas államok polgárainak alapos gondot okoz a pénz értékének állandó hullámozása. A kis szatócstól a trösztök hatalmas uraiig mindenki azon töri a fejét, hogy milyen értékálló dologba tegye a vagyonát, ha már az aranyfedezet nem bázis.

Volt idő, amikor szemünk Zürichre meredt és izgatottan lestük, hogyan jegyzi Zürich Budapestet. Milyen szegénynek, milyen megalázottnak éreztük magunkat a büszke svájci frank mellett. Ő határozta meg, hogy mennyit ér a pénzünk, hogy vélekednek a mi gazdasági életünkről. Hol van már ez az idő? De most nem az aranyról van szó, most arról van szó, melyik ország vonta le hamarabb a tanulságokat a világgazdasági káoszából, melyik igazodott hamarabb és helyesebben hozzá az eseményekhez.

A pengő szilárd, nincs vele semmi gondunk. Az összes gazdasági körök véleménye, hogy a mai felárrendszerünk mentesít bennünket a külföldi valuták értékében történő bármilyen eltolódás, esetleges hátrányaitól. Az egészségesen életbeléptetett felárrendszer a konvertábilis valutákkal szemben teljesen változatlan maradt. Amint nem forog fent semmiféle ok arra, hogy a pengő külföldi értékelése tekintetében kialakult rendszert módosítsuk, ugyanúgy nincs arra sem ok, hogy belső viszonylatban bármilyen valutáris intézkedés történjék. A pengő szilárdságának megóvására tehát nincs szükség különleges lépésekre.

A nyugodt közgazdasági atmoszféra az előrelátó és gondos valutáris politika eredményeként ki kell állítani a Magyar Nemzeti Bank vezetőségének a legfényesebb bizonyítványt, hogy jól vigyázott a pengőre.

A pénz értékének ez a hullámozása csak akkor fog megszűnni véglegesen, ha összhangba tudják hozni a gazdasági és kereskedelmi érdekeket az egész világon. A pénzzel szemben a hatalmasok minden szuronyerdeje sem ér semmit, ezt csak a kereslet és a kínálat törvénye képes békés összhangba hozva stabilizálni.

A parázs és a láng.

Amint a budapesti Nagykörúton sétálok és igyekszem kihasználni az őszi nap búcsúzó, inkább fényét, mint melegét, távoli döbörgő, zengő hangorkán állít meg. Még nem tudom, mi az, a hangok egybefolynak, de érzem minden idegemben, hogy valami elementáris erő közeledik felém. És amint közeledik, amint egyes szófoszlányok megütik a fületem, egyszerre fényesebb és melegebb lesz az őszi nap, attól a belső tüztől, amit a hallott szavak gyújtanak fel bennem.

Fegyelmezett négyes sorokban vonul fel a magyar szellemi jövő reményése: a főiskolai hallgatók, vegyesen fiúk, lányok. A legmélyebb basszustól, a legcsengőbb szopránig minden hang azt dörgi és csilingeli:

— Éljen Horthy! — Vesszen Cseszkó! — Mindent vissza! — Pozsonyt vissza! — Kassát vissza! — Piros—fehér—zöld, Pozsony magyar föld! — Rendet akarunk! — Egyet akarunk! — *Nagy Magyarországot!!!*

Megáll a forgalom, kinyílnak az ablakok és az üzletajtók és a hátsizásokat cipelő küldönctől a sétáló öreg urakig, a piacról haza igyekvő kosaras házi asszonyoktól a boltjaik ajtajában álló kereskedőig mindenki megáll és csillogó fényes szemmel, áhítattal hallgatja ezt a régi szívünk kívánságát, amit mindannyian mindennapi imáinkban foglalunk. Mintha parancsszóra törtét volna, minden férfi kezében tartja a kalapját, azután tovább vonul az egyetemi ifjúság négyes sora, halkulnak a hangok, majd vissza; nyeri az utca hétköznapi hangulatát és képét a szokott zörejeivel együtt. Mintha elvitték volna magukkal a nap melegét is. mintha a fénye is homályosabb volna, a kalapok is visszakerülnek a fejekre, hiszen mégis október van.

És mi „deresfejűek“ be kell, hogy lássuk, hogy nekünk szükségünk van legalább úgy a fiatalság rugalmas, gyúlékony energiájára, mint nekik, a minket jellemző nyugodtabb, higgadtabb fékező hatásunkra, ami így egymást kiegyenlítve tesz ki egy egészet, mert az a szent tűz, ami mindannyiunkban egyformán ég és aminek a caloríája sem kevesebb egyikünk lelkében sem, teljesen azonos, csak a lobbanási foka különböző.

Hárman meneteltek . . .

Csak meg kellett nézni őket, amint mentek, meneteltek a menetben, ők hárman, nagyapa, apa, unoka. Az ember szemét ellepték a könnyek az örömtől, különös belső megújhodott érzéstől megéreztek izmaik erejét.

A mindennapi élet elernyesztő, szürke gondjai egy csapásra semmivé lettek. A magyar induló pezsdülő ritmusa belemuzsikált a szívükbe. Gyönyörű, felejthetetlen őszi délután volt. A döntőbírótság másnap ült össze Bécsben.

A reménykedő érzés mögött, egy kissé a félelem komor árnyai aggályoskodtak. Vájjon átérzik-e a felettünk ítélkező nemzetek fiai a magyar követelések fájdalmasan igaz igazságait? Mondom — gyö-

nyörű őszi délután volt. S e szép őszi délután meneteltek a frontharcosok át Budára, felvidéki ezredek zászlajáért.

A zárt menet katonás, ritmikus lépéseitől visszhangzott az utca kövezete. Ők hárman meneteltek a szakaszban, hárman, fiú, apa és nagyapa. Mint egy ballada néma élőképe, vonultak végig az utcán és e látvány nagyszerűségétől kitágult a tüdönk, mélyet lélegeztünk és úgy éreztük, mintha egy fejjel önmagunk fölé emelkedtünk volna.

A 15 éves virgonc unoka volt a dobos, a komoly nagybajuszú apa vezette a szakaszt. A nagyapa reszkető térdel, hajlott vállal, de büszke dacos szemmel utolsó páratlannak fejezte be a menetet, mintegy jelezve a késői kor magányosságát.

Három generáció csaptatott együtt itt egyneruhában, tölgyfalevéllal díszített csákoval, három egyforma metszésű arc, melyre csak az évek ráncai rakták fel a megkülönböztető jelzéseket. De szemükben egyformán csillogott a büszke magyar katonát jellemző lobogó fény a magyar virtusnak, annak a halhatatlan fáklyának a fénye, melynek lobogásától elpusztíthatatlan a magyar. Ez az a nagy kalóriát tartalmazó fény, amelytől megolvadnak az idegen nemzetek rakta bilincsek.

Gyönyörű volt e három generáció. Az ember elnézte önfeléd boldogságban és kicsordulnak a könnyei attól a mérhetetlen büszkeségtől, attól a túlradó örömtől, hogy magyarnak született.

Az igazi fajvédelem.

Úgy is kezdhethém, mintha tündérmese lenne, hogy egyszer volt, hol nem volt, volt egy magasrangú köztisztviselő, aki napokig járt és élt rangrejtve a nép között, hogy közvetlenül megismerhesse azokat a sokszor hangoztatott bajokat.

Ez az egész cselekedett olyan valószínűtlenül szép, hogy ha nem tudnám, hogy igazat írok, magam is holmi gyerekmesének tartanám. Hála Istennek nem mese. Tény, való, élő igazság. Mátyás király az „igazságos“ óta nem volt ehhez még hasonló.

Egy főispán, egy megye teljhatalmú ura, leszálljon a maga kényelmes úriszobás, clubfoteles életéből — akinek az ajtót is zsinóros, cifradolmányos hajdú nyitja ki — hogy az alföldi kánikulában lóháton utazva, tanyai ambituson aludjon és tarisznyából ebédeljen, lecserélje a maga kényelmes életét a mindezekkel járó ezer apró kényelmetlenségekkel, azért, hogy végigjárja a megyéjének exponáltabb pontjait, megnézze ott az élet minden fázisát, érdeklődjön a népe munkaszerződéseitől a liszt őrléséig minden után.

Ez a cselekedet csak a népet igazán szerető, szociális gondolkozású, kötelességtudó magyar úrtól telik ki, olyan magyar úrtól, aki népe érdekeit minden fölé helyezi, még maga fölé is. Olyan magyar úrtól, aki ismeri az életet, tudja, hogy a föld munkásainak az életét olyan sok apró momentum befolyásolja, amit madártávlatból nem lehet helyesen megítélni. El lehet azonban intézni sokszor különösebb megterhelés nélkül egy kis közvetlenséggel, jóindulattal, levette a bürokratizmus ólomtalpú csizmáit. Ez a cselekedet minden kommentár helyett maga beszél a legékesebben, azok előtt, akik ismerve a helyzetet, megértik azt.

Kedves olvasóim, magam is hosszabb ideig éltem köztetek — Szent-környékén — ismerem bajaitokat és örömeiteket. Mint közületek való magyar, ismerem hibáitokat és erényeiteket és ezért tudom olyan hallatlanul nagyra értékelni e főispáni gesztust.

E lap hasábjain többször fordulok hozzátok cikkeimmel. Tapasz-talhattátok, hogy nem vagyok könnyen lelkesedő ember, de most, most igen, büszke örömmel tölt el az a tudat, hogy az a rög, amit magam is munkáltam, az a Petőfitől lakta tósgyökeres magyar milliő, ilyen egyé-niséget termelt ki nektek főispánnak.

Legyetek ti is büszkéké reá, igyekezzetek ti is mindenben segítsé-gére lenni, hogy ne kerékkötői, de előmozdítói legyetek annak a mun-kának, amit maga elé tűzött és amit igazán magyar fejevédelemnek lehet nevezni.

Az egész napi munkában megkérgesedett kezeiteket — az alföldi tanyákon olyan szépen hangzó, olyan messze csengő-bongó esti ha-rangszóra — ne felejtsetek el egymásba tenni és kérni a magyarok istenét, hogy sok ilyen főispánt adjon ennek a sokat szenvedett nép-nek.

Két napi menázsi.

A magyar határvidéken állomásozó egyik zászlóalj legénysége egyöntetűen elhatározta, hogy a kétnapi élmezésre fordítandó össze-get a „Magyar a magyarért“ mozgalom javára adja. Bővebben magya-rázva ez annyit jelent, hogy a bakák nem kérik a reggeli kávé, a déli húst, a kitűnő vacsorát. Lemondanak két napig kosztjukról azért, hogy ezzel segíthessenek a Felvidék kifosztott lakosságán. Két napig el-határozták, hogy önmagukat fogják élmezni olyképpen, hogy az egyiknek több kenyereből jutni fog a másik számára, akinek esetleg szalonnája van, és ezt megosztják azzal, akinek semmije nincsen.

Nem került húsleves a csajkába, két napig nem fog füstölni az annyira kedvelt mozgókonyha, a baka dédelgetett bébije a gulyáságyú. Két napig hideget eszik a zászlóalj, azt, ami még megmaradt a hazai-ból, némelyiknek semmi, sokaknak valami, de arra éppen elég, hogy testvériesen megosszák egymás között és ha talán azon a két napon ko-rogni is fognak a bakagyomrok, semmit sem számít — mondják tem-pósan, — kibírjuk, mindent kibírunk azért, hogy magyar testvéreink-en segítsünk.

A bakák e nemes elhatározását nem előzte meg napi parancs, nem tanácsolták a tiszt urak. Ez valahogy magától jött, esti beszélge-tés során kicsit hazagondolva a hozzátartozókra, akik otthon vannak a házukban, ahol fehér kenyér kerül asztalra. Az ólban ott vannak a disznók, az istállóból kihallatszik a tehén bőgése. Nyugalom van otthon és béke, míg a testvérek ott túl a határon kifosztottan, kiraboltnan vár-ják a felszabadítást.

Ezt úgy egymás közt beszélhették meg esténként és valamelyiknek támadhatott az a gondolata, hogy segíteni kéne nekünk is. Mit adhat a baka mást, mint amije van: a menázsiját? Tehát azt adta. Örömmel, szívvel, lelkesedéssel.

Csak az tudja, hogy mit jelent a bakáéknál a reggeli, az ebéd, aki maga is végigkóstolta a katonáélet kedves, de nem könnyű napjait. Hamar elintézték ezt egymás között a Kovács Jánosok, a Feketepéterek, a Szabóistvánok. Magyaros szűkszavúsággal beszéltek meg minden különösebb izgalom nélkül.

Milyen gyönyörű gesztusa a magyar katonának, hogy lemondott levesről és húsról és az abból összegyűlt pengőket eljuttatta szívből érzett testvéreinek, hogy a menázi levesből melegtej kerüljön az éhezők kicsinyeknek.

Névtelenek maradtak a Kovács Jánosok, Szabóistvánok. Nem kértek semmiféle hírlapi nyugtázást, nem várnak semmiféle köszönetet, csak adtak szívük szerint a jóság halk gesztusával és azzal a jóleső meleg érzéssel, hogy segítettek.

Legendák születtek a magyar katona dicsőséges múltjáról és e legendák lapjai mindennap bővülnek. Mindennap születik egy arany cselekedet, amely egyszer bekerül majd abba a csudálatos könyvbe, mely arra lesz hivatva, hogy hirdesse a magyar katona hősiességét, bátorságát, de hirdesse meleg szívét is.

Ez a kis történet is olyan, mint egy legenda, amely megérdemli azt, hogy abban a megírandó könyvben fényes betűkkel hirdesse a magyar katona bátor, de önfeláldozó meleg szívét.

A visszacsatolt felvidéki területek gazdasági jelentősége.

Tizenegy rab magyar várost vezérelt vissza a magyarok Istene hozzánk. A csonka ország eddigi ötvenöt városához, úgy hogy ma Magyarországnak összesen hatvanhat városa van. A visszacsatolt városok Kassa, Komárom, Érsekújvár, Léva, Losoncz, Rimaszombat, Rozsnyó, Jolsva, Beregszász, Ungvár és Munkács, amelyekhez tartozó környék gazdag úgy mező, mint erdőgazdaságban, bánya, nagy és kézműiparban, úgyszintén kereskedelemben. Habár még attól a céltől, hogy „mindent vissza“ távol vagyunk, mégis elértük azt, hogy ma Magyarország lakóinak száma a visszacsatolt Felsőmagyarországgal együtt több mint tíz millió, akik több mint százezer négyzetkilométer területen imádkoznak és dolgoznak azon, hogy e magasztos célt teljes egészében elérhessük.

A Felvidék hitellete.

A régi magyar bankok lehetőségeit igen lefagarta annak idején a cseh banktörvény, az ott létesített Légio bankok fiókjainak szerepeltetésével, amely helyzet most természetesen megszűnt és ezeket a nehéz időköt átvészelt és megmaradt magyar bankok veszik át a Felvidék hitelletének vezetését. Ezek közül számot tevő a Kassa Takarékpénztár, a Komáromi Első Takarékpénztár, az Ipolysági Takarékpénztár, a Lévai Első Takarékpénztár. Kassán, Munkácson és Ungváron a Cseh Nemzeti Bank fiókjai működtek, amelyek betöltéséről valószínűleg a Magyar Nemzeti Bank fog gondoskodni.

Vasút és hajó.

Kibővült és tökéletesedett, úgy a vasút mint a hajózási hálózatunk. A Duna majdnem Pozsonyig mindkét partján magyar területre került. A régi bécsi vasúti fővonal szintén majdnem Pozsonyig visszakerült hozzánk, úgyszintén a Sátoraljaújhely—Beregszászi fővonal is. Több mellékvágány is kiegészíti vasúti hálózatunkat, többek között Ózd közvetlen összeköttetést kap Budapestről. Losoncon át is megindulhat ismét a csehek által beszüntetett gyorsvonal.

Mezőgazdaság.

A visszacsatolt területek mezőgazdasági súlypontja a kis magyar Alföldre esik. Ez a földterület igen gazdagon megterem mindent. Nedvesebb éghajlatánál fogva olyan terményeket is elsőrendűen lehet rajta termelni, mint sörárpa, rozs, cukorrépa és más egyéb ipari növények, úgyhogy nem egyoldalúan folyósolja be az anyaország eddigi termését, sőt az eddigi túlsúlyban lévő búzatermesre egyenesen előnyösen hat. Beregszász környékén mintegy tízezer kath. hold szőlőterület van, amelynek átlag bortermeése kétszázezer hektoliter évente.

Erdőgazdaság.

Sok gondot okozott eddig csonka hazánk tűzifa ellátása. A visszakerült Felvidéken az Ipoly, a Rima, a Sajó és a Hernád környékén hatalmas erdőterületek vannak tölgy és bükkfából. Ezen területek, ha nem is oldják meg teljesen hazánk tűzifaszükségletét, de minden esetre előnyösen befolyásolják külkereskedelmi mérlegünket és az anyaország felvevő képessége előnyösen befolyásolja majd a felszabadult Felvidék erdőgazdálkodását, új lendületet adva annak.

Jolsva környékén fenyőerdőket is kaptunk vissza, úgy, hogy karácsonyfaszükségletünket már onnan láthatjuk el, hogy magyar karácsonyfa mellett ünnepelhessünk.

A hazatért bányák.

A trianoni Magyarország kénytelen volt vasércszükségletét nagy részben külföldről beszerezni, ami most szintén előnyösen megváltozott. A visszacsatolt felvidéki bányák vasérctermelését évi két millió métermázsára becsülik a szakértők. Ha tekintetbe vesszük az eddig is hozzánk tartozott Rudabánya termelését, akkor reméljük, hogy e téren sem lesz nagy behozatalra szükségünk.

Igen fontos még, hogy az Esztergom vidéki salgótarjáni és sajóvölgyi szénmedencék az elszakított területhez tartozó részei is visszatertek hozzánk, nem beszélve a josvai magnezit területekről.

Ipar.

Érdekes jelensége a most visszakerült Felvidéknek, hogy nagyipari, de még jórésztben kézműipari szempontból is legerősebben a mezőgazdasági ipar van képviselve. A csehek igyekeztek hazánkhoz közeleső területeken iparellenes politikát űzni és a nagyipart centralizálták a tényleges Csehországba, így a Felvidék ipara lassan elsorvadt és csak az az iparág tudta magát inkább fenntartani, amely az ottani

mezőgazdasági termények feldolgozásával foglalkozik, így legfejlettebb itt a cukor, sör, szesz és tejipar.

Jelentősebb vállalatok: **Kassán** három gőzmalom, egy kenyérgyár, két húsgyár, egy pótkávégyár, egy sör és malátagyár, aszfaltgyár, a Kassa—Hámori Vasművek, a Megnezítgyár és több vegyészeti ipartelep.

Komáromban gőzmalom, likörgyár, gépgyár és vasöntöde.

Ungváron pótkávégyár, kenyérgyár, gőzmalom, pezsgógyár, szesz-főzde, hangszergyár és több fa és építkezési anyag ipari üzem.

Rozsnyó bányavidéki központ, ennek dacára van mezőgazdasági szeszfőzdeje, több rum és likörgyára és fafeldolgozó üzei.

Munkácson gyümölcskonzervgyár, likörgyár, kalapgyár, malátagyár és több jelentős faipari üzem.

Losoncson szeszfinomító, likörgyár és számos vas, fa és agyag-árúüzemek,

Léván mind a nyolc gyár mezőgazdasági ipari üzem.

Érsekújváron kender és jutagyáron kívül számos mezőgazdasági ipari üzem.

Rimaszombaton gőzmalom, szeszgyár, gőzfűrés és téglagyár.

Beregszászon négy gőzmalmon kívül főként a faiparé a vezető szerep, de számos ipartelepe van a városon kívül eső kassai medencében is.

Visszakerült azonban még hozzánk a nagyszabolcsi papírgyár és két üvegyár.

A felvidék kereskedelme.

Természetes, hogy a visszacsatolással kapcsolatosan a Felvidék kereskedelme is bekapcsolódik gazdasági életünkbe és ezzel elősegíti sok gazdasági és ipari termékünk elhelyezési lehetőségét, úgyszintén az ottani termények és termékek vámmentes beszerzési lehetőségével javítja külkereskedelmi mérlegünket. Ez a visszacsatolt terület is már élénkebb gazdasági vérkeringést hoz és reméljük, hogy ez irányú törekvéseinket továbbra is megsegíti a magyarok Istene, amikor a régi határok között egyéb gazdasági és ipari értékeink hazatérésével, majd ismét minden tekintetben el tudjuk látni szükségleteinket, hogy ne szoruljunk a külföld kegyére.

Hazajöttek a karácsonyfák.

Most, a karácsony előtti ádventi hagulatban ha visszagondolunk az elmúlt húsz év karácsonyaira, eszünkbe kell, hogy jusson, hogy az ünneplésünkkel szinte egybenőtt fenyőket bizony külföldről kellett behoznunk és ha ez irányú gondolatunkat tovább folytatjuk, szomorúan kell megalapítanunk, hogy Trianon és annak többirányú következménye bizony még sok ünneprontó dolgot és gondolatot hagyott a számunkra hátra.

Lelkünk büszke könnyes örömmel telik meg a Felvidék visszacsatolásának gondolatára. Ez a feltámadás hajnalhasadása. Ma már szinte el sem hisszük, hogy lehetett egy időszak — húsz év, — amikor a magyar múlttal annyira összenőtt, egybeforrt, Felvidék nem a mienk volt.

Lehetett egy idő, amikor ezt a színmagyar tizenegy várost, köztük a Felvidék gyöngyét, Rákóczi fejedelem városát, elvette tőlünk a rövidlátó európai nagyhatalmi politika, hogy jutalmazza vele az árulást, a hazugságot.

Használjuk fel a karácsonyt, áhítatos imánkon kívül a tárgyilagos magunkba tekintésre is. Őrizzük és istápoljuk ősi magyarságunkkal együttjáró tulajdonságainkat a lovagias, becsületes, gerinces kiállást, amely mentes éppen úgy minden alattomos haszonleséstől, mint a pökhendi, hányaveti tekintély semmibe vevéstől.

Aki hibázott, vallja be nyíltan és ez legyen iránytűje a jövőre. Tévedni emberi dolog, hiszen csalhatatlan ember nincs a világon, de tévedésünket csak azért, mert azt magunk követtük el, tovább takarogatni, suba alatt viselni jellemtelen és nem magyar emberhez méltó, ami előbb vagy utóbb úgyis megbosszulja magát, mert a kisbűnök szülik a nagybűnöket.

Aki gyermekeit ebben a szellemben neveli, erre tanítja meg, annak nem kell félni a magyar jövőtől; az a nemzeti propagandát ott és úgy helyezte el, amikor és ahogy kell és ahogy Szent István óta tették ősei.

Erős akaratunkkal, kitartásunkkal párosult hitünk és a „Magyarok Istene“ segített meg bennünket abban, hogy az idei karácsonyunkra hazajöttek hozzánk a mi magyar karácsonyfáink, hogy ne legyen szükségünk importált jelképpel ünnepelni, hogy mellénkállva segítsenek nekünk az ünnepi imáinkban elmerülve az igazi krisztusi kereszténység szemüvegén keresztül tisztán látni és hogy feltétlenül felismerjük a helyes utat, ami bennünket visszavezessen a dicsőséges ezeréves „karddal rajzolt“ Nagymagyarországhoz.

Szent magyar föld.

Hazánk legnagyobb gazdasági értékéről az egész nemzeti vagyon bázisáról, a magyar földről esik szó mostanában a törvényhozás házában. Arról a földről, amiért már Árpád tigriskacagányos vitézei harcoltak, véreztek és haltak meg, hogy meghódíthassák utódaik a magyar faj számára. Ezen a földön hazát teremtett magának, nehéz szorgalmas és kitaró munkával a magyar és karddal rajzolta meg annak határait.

Sok vér folyt már ezért a földért, sokszor volt az már részben idegeneké, de a magyarok nagy Istene mindég visszajuttatta azt az igazi tulajdonosának, Európa legföldszeretőbb népének, a magyarnak.

A mi népünk nemcsak műveli a földet, nemcsak gazdasági értéknek tekinti azt, hanem vele él, benne látja az élete értelmét, szinte együtt érez vele, igazi édesanyjának tekinti azt a rögöt, amitől elválaszthatatlan a legzsengőbb fiatalságától kezdve utolsó útjáig, amikor is annak ölébe tér örök pihenőre, hogy testével termékenyítse meg azt az utódai számára.

A magyarnak a föld iránt való nagy szeretetét a legjobban bizonyítja az a szinte áhítatos hangulat, az az ünnepi csend, ami a képviselőházat jellemzi akkor, amikor ott a földreformjavaslatról van szó. Akármilyen zajos e sok vihartlátott terem, ha a szent magyar föld a

vita tárgya, úgy minden rendű és rangú, vagy irányú törvényhozó szinte tiszteletteljesen hallgatja meg a vitát, vagy szól hozzá ahhoz.

Most ennek a földnek a megosztásáról van szó. Kitől vegyék el? Kinek adják oda? Ehhez gazdaságilag úgy hozzászólni, hogy ezt a témát minden oldalról megvilágítsa, sok százoldalas tanulmány is kevés lenne. Itt csak egy kérdésre szabad és kell felelni:

Mert csak egy cél vezethet bennünket, magyaré legyen a magyar föld! Tiszta búzát termeljen és ne konkolyt!

A konkolyhintőknek ne legyen módjuk ezt az Ős magyar televény hitvány gyommal megfertőzni!

Úgy osszák meg, hogy minden igaz magyarnak jusson belőle, aki szereti, aki ért hozzá és aki meg tudja munkálni, — ha szükséges, még anyagi támogatással is, — de legfőként annak aki ezt a vérrel termékenyített és magyar rögöt meg is akarja, tudja és meg is fogja védeni mindenkor mindenkiel szemben, hogy megőrizze azt utódai és a magyar nemzet számára. A magyarok Istenének áldása legyen e munkán!

Búcsú egy igaz keresztény magyar úrtól.

Pontosan egy évvel ezelőtt Advent hetében szürke téli délelőtt, elindultam a papnövelde Egyetem utcai épületébe, hogy felkeressem Ernszt Sándort, a kereszténypárt vezérét, volt minisztert, a kiváló pappolitikust, hogy megkérjem arra a kivételesen megtisztelő elhatározásra, hogy a Független Közgazdaság karácsonyi számának vezércikkét megírja. Jó barátaim előre figyelmeztettek arra, hogy Ernszt Sándor igen ritkán ír a nyilvánosság számára, a politikusoknak ahoz a fájához tartozik, akik nem a tollukat, hanem energiájukat, cselekedetüket használták fel a köz érdekében. Informátoraim kivételesen tévedtek.

Az őszi főpap hatalmas könyvtártermében fogadott és alig félórai munkával átadta a kért karácsonyi vezércikket, melynek minden sora a keresztényi magyar gondolat tündöklő megnyilatkozása volt. Sokáig elbeszélgettünk a napi politikáról, szociális kérdésekről, megdöbbenő volt éleslátása, egy-egy kinyilatkoztatása, amit már nem a lap számára tett, hanem az elgondolkodó, a magyar problémákkal törődő, a magyar fajáért aggódó és szerető pap mondott messzire révedező szemmel, karosszékében ülve, könyvek közzé bátyázottan, mint az élő magyar gondolat elmélyülő nemes megtestesülése.

Egy év múlt azóta, egy mozgalmas év utójához érkezünk el, néhány nap múlva el jő a szeretet, a béke gyönyörű hallhatatlan örök ünnepe és ez ünnepet Ernszt Sándor áhítatos lelke már onnan felülről nézi Prohászka Ottokár, Zichy János és a többi nagy elmék társaságában, hogy a magyar karácsony áhítatát és a szívekből buggyanó zsolozsmák mennybeszálló kérését tolmácsolja a magyarok Istenének, kérve a boldogabb, szebb jövőt minden magyarok lelki megnyugvását és békés egymásratalálását.

Dr. Ernst Sándor volt kultusz és népjóléti miniszter Galgócon, Felsőmagyarországon született 1870 április 21-én. Középiskoláit Galgócon, Nagyszombaton és Esztergomban végezte, egyetemi tanulmányait pedig a budapesti Tudomány Egyetem hittudományi karán, ahol 1897-ben kánonjogi doktorrá avatták. Eleinte Pozsonyban káplánkodott, de emellett politikai munkatársa volt a Pressburger Tagblatt-nak is és szerkesztette az Országos Néplap című hetilapot. Később a Néppárt titkárának hívta meg és egyúttal néh. Molnár János apát mellett rábízta akkori budapesti napilapjának az Alkotmánynak adminisztrációját. Budapestre költözött 1901-ben, ahol tagja lett a törvényhozásnak és a privigyei mandátumot nyerte el. Ezidőtől fogva pártjának egyre befolyásosabb vezére s minden fontosabb vitának vezérszónoka lett. Politikai karrierje innen kezdve egyre magasabbra vezetett.

Legjobban jellemezte egyéniségét a fanatikus igazságszeretete.

Kereszténysége krisztusi volt a szó legmagasztosabb értelmében és kevesen érezték úgy a nemzet iránti felelősséget mint ő.

Népét erősnek és boldognak akarta tudni és ezen munkálkodott egész életén át.

Lelkiismeretével soha összeütközésben nem került és azok közé a kevesek közé tartozott, akik elmondhatták magukról, hogy meggyőződéseik, cselekedeteik mindig azonosak voltak és mindig elválaszthatatlanok egymástól.

A magyarok Istene áldja meg törhetelen és becsületos igaz lelkét!

Magyarország 20 millió holdra növekedett Kárpátaljával.

A most visszaszerzett Kárpátalja területe 11.000 négyzetkilométer, ami majdnem eléri az ősszel visszatért 12.400 négyzetkilométernyi területet. Érdekes megfigyelni, hogy lakossainak és ezzel kapcsolatban községeinek száma is majdnem csak 50%-át teszik ki a fentebb említett Felvidéknek. Amíg az ősszel kereken 1.1 millió lakos tért vissza a magyar nemzethez, addig Kárpátalja lakossága mintegy 560.000 lelket számlál. A Felvidékkel visszacsatolt községek száma kereken 800 volt, addig a most visszafoglalt Kárpátalján mintegy 410 község van. Fenti tények azt igazolják, hogy Kárpátalja területe teljesen hegyvidék, sokkal kevesebb a megmunkálásra alkalmas terület és így lakossainak száma is aránytalanul kevesebb. Az egész hegyvidéknek mondhatni csak a folyó völgyei sűrűbben lakottak, míg a magasabb hegyvidék állattenyésztéssel és erdőtermeléssel foglalkozó lakossainak száma nem számottevő. A lakott folyóvölgyek az Ung, Latorca, Borsava, Nagyág, Talabor, Tarac és főként a Tisza felső völgye.

Kárpátalja népességének a hideg éghajlatra való tekintettel főterméke a kukorica és a burgonya. Az egész visszacsatolt területnek csak mintegy 16%-a szántó, nagy része legelő és legnagyobb része erdőség. Erdőállománya nagyrészen az ősi bükkből és túlevelű fenyőrengetegekből áll. Úgy a tűzifa, mint a fenyő iparifából eddig igen tetemes behozatalra volt szükségünk, ezt teljesen megszünteti most Kárpátalja visszatérése.

Kárpátalja állattenyésztése nincs arányban a nagykiterjedésű legelőkkel, e téren tehát igen nagy fejlődési lehetőség van. Különösen nagy lehetőségei volnának a ruszin népnek a hegységeik déli lejtőjén termelendő gyümölcscsel, főként, ha a mai Magyarország területén keresett és annyira drága magbaváló beszercei szilvát és téli almát termelnék.

Ásványi szempontból legfőbb terméke a só, amiből Aknaszlatina sóbányái egymaga évente kb. 160.000 tonna sót termelnek ki. Vasércet mindössze a Borsava és a Tisza völgyében bányásznak.

Iparban is nagy fejlődési lehetőségei vannak, mert bizony eddig a cseh nagyipar elnyomta e terület fejlődési lehetőségeit, úgyhogy vasipara mindössze Frigyesfalván és Dolna környékén van. Faipara Huszt, Szolyva, Nagybocsó környékén működik. Egyéb vegyipara mindössze Szolyván egy üvegyár és Perecseny, Turjabisztra, Szolyva, Beregszentmiklós és Nagybocskón van fatelítésre üzemek. Mezőgazdasági ipar mindössze a Podheringi sörgyárral és a Nagyszőlősi szeszgyárral van képviselve.

Beláthatatlan lehetőségei vannak azonban Kárpátaljának nagyszámú és kiváló minőségű ásványvíz forrásaival, amelyek közül az ismertebbek: a szolyvai, hársfai, gyertyánligeti és rahnói szénsavas fürdők.

Úgy Magyarországra, mint Kárpátaljára nézve igen fontos ez a visszacsatolás, mert mintegy szerves része egészíti ki a nagy alföldi búzaterületeket az annyira nélkülözött sóval, fával és a ruszin népnek pedig módot nyújt, terményeinek és termékeinek könnyű és biztos elhelyezési lehetőségéhez már maga az a tény is, hogy az összes felvidéki folyók az Alföld felé gravitálnak. Reméljük, hogy az idei tavasz már megindítja a testvéri ruszin nép tutajait az Alföld felé.

Alább közlünk egy kimutatást, amely részletesen foglalkozik e területek agrárszempontból való megoszlásával.

	KIMUTATÁS.					
	Magyarország eddiggi		Kárpátalja jelenlegi		A megnagyobbodott Magyarország	
	kat. hold	%	kat. hold	%	kat. hold	%
szántó	10.876.647	60.0	289.539	16.1	11.166.186	55.9
kert	247.015	1.3	8.577	0.4	255.592	1.3
rét	1.309.810	7.2	243.425	13.1	1.553.235	7.7
szőlő	370.468	2.1	1.466	0.1	371.468	1.9
legelő	1.881.472	10.4	280.893	15.0	2.162.365	10.4
erdő	2.293.259	12.7	996.243	53.8	3.290.502	16.6
nádas és termé- ketlen terület	1.138.388	6.3	29.252	1.5	1.167.641	5.8
összesen:	18.177.059		1.850.369		19.967.455	

Egy tál lencséért...

Valamikor mosolyogtunk a Julis néni „trezorján“ a strimpfliben gyűjtött efekatív értékeken és a lokál-patriotizmust is szűk látkörű kicsinyes elvnek tartottuk, ma azonban igen komolyan kell ezeket a kérdéseket venni, mert hiszen legfeljebb más a nevük ezeknek az irányelveknek, de újabban a világ hatalmasai is elfelejtették, a „kereslet—kínálat“ barátságos alapelveit és ezerféleképen próbálják azt ideig-óraíg mesterséges gátlásokkal befolyásolni.

Mivel minden egyirányú erőt csak szembehelyezett, de ugyan olyan irányú erővel lehet ellensúlyozni, kénytelenek vagyunk magunk is az irányított közgazdasági táborba beállni, de legalább megfelelő helyre és úgy álljunk oda, ahogy kell.

Ma már a fentiekre való tekintettel minden gazdasági egységnek így az államnak is legfontosabb érdeke a teljes öncélúsággal párosult önellátás.

Minél inkább tudja egy gazdasági egység minden tekintetben a szükségleteit saját erejéből ellátni és minél kevesebb az, amit idegentől kell megvásárolni, annál függetlenebb minden idegen érdektől és így természetesen erőteljesebbek azok a lehetőségei, amelyek a minél-inkább öncélúság lehetőségét megadják, amire mintegy bázisra felépíthesse a gazdasági függetlenséget.

Minél nagyobb a gazdasági függetlensége, természetesen annál egészségesebb és kiegyensúlyozottabb, úgy a maga, mint a keretéhez tartozó egyén gazdasági léte és lehetőségei.

Hihetetlenül fontos még egy agrárgazdasági egységnél is, hogy ipari és kereskedelmi vonatkozásban is teljesen kiépítse és megtartsa azt a struktúrát, ami egyensúlyban van azzal a kerettel, ami az egység határait jelenti, mert pl. igen fontos, hogy a mezőgazdasági mérleg, ha bármilyen oknál fogva hiányt mutat, kiegyensúlyozható legyen — úgy anyagilag, mint munkaalkalom szempontjából — e hiány az ipari és kereskedelmi részen vagy fordítva.

Természetes, hogy akár a mezőgazdasági, vagy ipari többtermelés, ami tehát a gazdasági egység értékesíthető feleslege, még inkább biztosítja annak jólétét és ezzel párosult függetlenségét. Nem kevésbé fontos, hogy akár a szükségletek beszerzésével, avagy annak eladásával foglalkozó kereskedelem is teljesen a kérdéses egység keretéhez tartozzon, hogy azt mint. ilyent külön célú érdekek ne vezethessék.

Gazdasági érték ma minden: A borbélylegény postatakarékban fillérenként összegyűjtött öt pengőjétől — a nagybankok csak csillagászati számokban kifejezhető tőkéjéig; A családirház kertjében megtermő „egyszeri főzeléktől,“ a nagy latifundiumok hajókat megtöltő terméséig; A foltozó varga felvert talpfoltjától a trösztök nagyipari termeléséig; Az utcasarkon árusító alkalmi árus kereseti lehetőségétől a nagy üzletházak milliárdos üzletforgalmáig.

Becsüljünk meg minden kis gazdasági pozíciót a leghatalmasabb big, nehogy egyszer majd saját gyermekeink szemébe ne merjünk nézni, mert ezeréves jogainkat eladtuk egy tál lencséért.

Kicsi, kevés, vagy sok? Ez nekünk minden! Amink van, tartsuk meg a maguk magyar utódaiknak.

Budapesthez!

Itt születtem én e kicsiny országban.
E kicsiny országnak nagy fővárosában,
E hatalmas város mintha mindég sirna
Rengeteg sok könnyét hiába hullatja.

Évszázadok alatt, sok nagy vihart állott,
Látta a törököt és látta az osztrákot,
Itt látta közelben a nagy Napóleont,
S félig felhúzva a szent magyar trikólórt.

Eddig nem volt más, mindek csak a bánat
A megnyírt határra tették a cseláknak.
E szép város mit ennyi sok bánat ért
Letörlé könnyeit, hisz van már hogy miért.

Halottak ünnepén eszmélt csak rá arra,
Hogy sötét éjszakából felkelt már a napja,
Hogy e torz határok alakulnak szépen
S Ó bent van ismét az ország szívében.

Fogadjuk meg kis unokám . . .

Ülj le ide szépen drága kis unokám,
Mesélek te néked, mint nekem jó apám.
Valaha nagyon rég, volt egy boldog ország,
Tündéri szép volt ez a Nagymagyarország.

Nem volt itt különbség ember ember között,
Lehetett sváb, oláh vagy rác, megfért négy fal között,
Ha nyelve nem is, de a szíve idehúzta
A szent magyar jövőért mindenik meghalt volna.

De bizony azóta más lett már a világ,
A háborút megnyertük mégis megcsonkíták,
Hiába volt tank, páncélaútó, fegyver,
Az ellen megfutott s mi nem bírtuk ideggel.

A háborút megnyertük, de Hazánk kisebb lett,
Nem bírjuk ezt soká, hogy így láncra vertek.
Kisebbségek lettünk mindnégy égtáj felül
Segíts meg Istenünk, mi maradjunk felül.

Drága kis unokám fogadjuk meg szépen,
Visszaveszünk mindent, mi miénk volt régen.
Keményen fogadjuk! Mindent vissza! Halljátok odaát!
Vissza az egész szép nagy Magyar Hazát.

Testvéri ölelés.

*Van két szomszéd nemzet Európa szívében
 Akik még nem fürödtek egymás vérében,
 De karöltve már sok csatán véreztek,
 Hiszen a tatártól egyszerre szenvedtek.*

*Osztoztak a dicső Báthory Istvánon,
 Ki fényesen uralt mind a két országon.
 Azóta testvér lett a magyar s a lengyel,
 Megpecsételték ezt vérrel s becsülettel.*

*Voltak ők félelmes hatalmas titánok,
 Akiktől rettegtek távoli országok.
 Nagy volt a seregük, nagy a bátorságuk
 Verhetetlen volt a haditechnikájuk.*

*Sok nagy győzelemre fájó a vereség,
 Két testvér elbukott, tiporta ellenség.
 Pillanatnak tűnik, de évszázadok múltak,
 Nehéz idők ezek a rabnak s fogolynak.*

*De a rab felfigyel, lehet ez — jól hallja?
 Kondulhat még neki is szabadság harangja,
 Nem régen győzelmet hirdettek ki rajta,
 S mosf dicső csatában láncait hullajtja.*

*Mindkettőnek megvan immár szabadsága,
 De kezet nem foghat hisz ármány van útjába.
 Két évtized óta követeltek nem mást,
 Had fogjanak kezet és öleljék meg egymást.*

*Hosszú idő után a vágyuk teljes már,
 Megszületett újra egy „kis régi“ határ
 A két testvér boldogan harsogja most már,
 Éljen az örök lengyel-magyar halár!*

Lengyel—magyar kard.

*Március idusa nem tagadta meg magát,
 Visszahozott nekünk egy darab volt Csehszlovákiát.
 A Magyarok Istene megsegített, hogy nemcsak álom már,
 Szívünk régi forró vágya a Lengyel-Magyar határ.*

*Ezeréves szomszédok s barátok fogtak most kezet,
 Hogy e kézfogás irányítsa majd a jövő nemzedéket.
 Olyan két kéz találkozott, amely tiszta volt mindég,
 Amelynek keztyűje lovagi s kardjához sohsem fért kétség.*

*Magyarok Nagy Istene, hálás szívünk a tied,
 Mert annyi ármánnyal szemben az igazat segited.
 Hogy e helyes utat határozott kézzel mutatád:
 Csak Lengyel-Magyar karddal jár együtt a szabadság!*

Fiamhoz!

Édes fiam a templomba,
Térj be néha-néha.
Szegény árva magyar földért,
Imádkozzál térdrehullva.

Árva magyar földünk
Sokszor volt már másé,
Hatalmas Nagy Isten
Hagyd nekünk örökké!

Anyámhoz!

Édesanyám háza táját
Megülte a bánat,
Bérces Erdély Országában
Húsz éve már
Móc katonák járnak.

Nem, ne félj Édesanyám
Örökké ez sem tart,
Hazamegyünk nemsokára,
Visszavesszük ősi jogunk,
Hisz van még magyar kard!

Hazámhoz!

Ki bántott meg
Magyarország?
Hiszen könnyes, bánatos az
orcád?
Édes fiam, drága népem,
A kardod törött nem mint
régén.

Ne hidd Hazám,
Édesanyám,
Törött csak volt, nem is
régén,
De amint kell megtalálom,
Mint Attila úgy használok!

A nagyvilághoz

Mi nem születtünk
Értsd meg világ
Más nép szolgájának,
Gúzsba kötött szabadság,
Nem ér egy fabatkát.

Így nem akarunk élni
Koldus kenyéren, könyörögve,
Ha kell hát meghalunk
Mint szabad magyar Úr,
De karddal a kézbe!

Kard vagy pálca.

*Csodálatos nép ez a magyar,
Mintha bilincsbe verné önmagát
Talán bizony mást sem akar
Csak megásni a sírhalmát?*

*Mi ez? Butaság, vagy letargia.
Talán csak gyávaságig nem sülyedtetek,
Ti karakán szittya ősök magzata,
Hogy hajlott gerinccel könyörögjete.*

*E szent rög szégyenében elpirul,
Hogy oroszlán ősök, macskakölyköt nemzettek
És a szent szabadság emlőin
Gyáva himpellérek nevelkedtek.*

*E nép nem gyáva, nem hitvány,
Ne hidd édes Magyar Hazám,
Csak a félvilág fogott ellene
S ennek fattyai ülnek a nyakán.*

*Itt megtűrt vendégek utódai
Tanítanak bennünket hazát szeretni,
Hogy hitvány hazug tanaikkal
Örökségünket eltudják rabolni.*

*Ébredj fel végre és lásd,
Hogy akiknek nem vagy csak palást,
Azok már nem csak becsapnak,
De rútol ki is kacagnak.*

*Te magyar, nem települtél, alkudoztál, kértél,
Nem barmot hajtva osontál be ide,
Mint hódító nyíltan lóháton jöttél,
Joggal s karddal rendet teremtettél.*

*Ne hagyj, ébredj fel magyar!
A véres kardot hordozd körül!
Szabadságban fogant hazád Magyar.
Őseidtől kaptad örökül.*

*Vagy talán jobb lesz, ne is ránts kardot
Piacának elég lesz a markod,
Markodban legyen a mogyorófa-pálca
Lásson igazságot! kinek túlnagy a szája.*

*Talpig vasban Téged, karddal a kezedbe,
Csak lovagias harcba lássalak „Szent Magyar Levente.”
Labanckodás ellen van egy jobb orvosság,
Porold ki jól azt a bőre szabott plundrát.*

Tirátok is várunk . . .

Van egy kicsiny nemzet Európa szívében
Fél világot verte valaha nagyrégen.
Sokszor hullajtotta harcosai ezrét,
Mindég kegyelettel őrzé azok emlékét.

Sok nagy dicsőségért rettenetes bánat,
Elvették bérceit széles e Hazának.
Azóta szomorú e vigasztalan nemzet,
Sok rabló örül, hogy rabláncon vezethet.

Évtizedek óta elrozsdált a láncunk,
Felragyogott kissé régi szép világunk.
Visszatért egy darab, régi boldogságunk,
Tirátok többiek továbbra is várunk.

Magyar a magyarért.

*Ébredj fel hazám, te szunnyadó orkán,
Közeleg a hajnal búsan mogorván.
Titáni kőfal, mit eléd emeltek,
Évtizedek után erődnek engednek.*

*Soká gyenge voltál, de most már erősödsz.
Szellőből fejlődte s ime már fákat törsz.
Haragodnak ellen nem áll már semmi sem,
Megtörted a torlaszt igen sikeresen.*

*A szélvész már viharzik a szabadság felé,
Elsöpri a gátat, mely már semmit sem ért.
Szétszórja foszlányit mind négy égtáj felé
S az orkán harsogja: Magyar a Magyarért!*

Eb ura fakó.

*Régi szeretet barátunk sógor,
A mi italunk a tiszta óbor.
A sert mi is megisszuk ugyan,
S szívünkől igazság szava buggyan.*

*A baráti kézfogás nálunk szentség,
Ki azt elárulja abba nincs emberség,
Magyar portán az eb is betartja a szavát,
Idegenre morog, baráttra csóválja a farkát.*

*Ósi szokás nálunk a szíves vendéglátás,
Meg nem szegné úr, paraszt, vagy munkás.
Vendég iránt lelkünk mint a leesett hó,
De ne parancsoljon! mert „eb ura fakó!”*

JELENTÉS AZ ÉLET FRONTJÁRÓL

Elhatároztuk, hogy Magyarország városairól sorozatosan lapunkban riportszerűen a mai élet színeivel — reá mutatva a múltra is, — mintegy tükörképet festünk a „Jelentés az élet frontjáról“ című cikksorozatunkban.

KALOCSA.

1938. szeptember 20.

Reggel 5 óra körül fut be a MFTR. Deák Ferenc nevű hajója a kalocsai hajóállomásra. A Duna fölött tejfehér pára gomolyog lassan, amiből a parti fáknak csak a halvány kontúrjai látszanak. Csípős őszi reggel van, amit még jobban érezni a hajó már fűtött, barátságos, meleg kényelme után, A hajóhídon már topogva állanak és türelmetlenül várnak az utasok, akiknek nagy része bevonuló katona.

Érzékeny búcsú a családtagoktól, aztán vígan nevetgélve cipelik holmijukat a hajóra, amíg az el nem indult és már is felcsendült a víg katonanóta.

A hajóállomás a várostól hat kilométer. Ezt a távolságot az egyedül kint lévő batáron döcögtünk be a szállodáig, ami még zárva van. Az élet ebben a kis sárréti városban csak hat óra után kezdődik. Addig sétálhat az utas, ha nem akar megfázni. Kalocsát egyébként a tisztaság, a csend és a kispolgári jólét jellemzi. Az egész város politikai és gazdasági élete mintegy hozzásimult az itt székelő katolikus érsekséghez, aminek jótékony hatása meg is látszik annak kiegyensúlyozott lelkű polgárain.

Dr. Farkas Géza polgármesternél tettük tiszteletünket, aki magyaros nyíltsággal informált mindenről.

Kalocsának ma 14.000 színtiszta magyar lakossá van, ezek kétharmad része intellektuel. A többi törpebirtokos egy-négy hold földdel, iparos, mezőgazdasági és földmunkás. A mezőgazdasági munkások teljes elhelyezkedést találnak az érseki uradalomnál és a törpebirtokosoknál, akiknek sok napszámosra van szükségük a paprikatermeléssel kapcsolatosan,

A földmunkások, vagyis a kubikusok, amiből mintegy 1100 van a városban, ez évben állandó munkaalkalmat találtak az itteni középítkezéseknél és az ármentesítő munkálatoknál. Ezt a tényt legjobban alátámasztja az, hogy most a dunaföldvári hídépítés vezetősége 120 embert keresett, amit Kalocsa a más irányú lekötöttségük miatt nem tudott adni.

A paprika-rendelet nagyban elősegítette a termelők lehetőségeit. A rendelet életbeléptetése óta 2—2.10 pengőt kapnak a gazdák az azelőtti 70—80 filléres árral szemben. Kalocsa főként a csípősségmentes paprikát termeli, Szegeddel szemben, ahol viszont az erős paprika terem, inkább belső fogyasztásra. Ez a csípősségmentes paprika adja az export oroszlánrészét. A legnagyobb paprikafelvevő államok Amerika, majd Németország és Anglia. A tavalyi kalocsai export cca. 300 vagon telt ki. Az idei paprikatermelés a hideg és nedves nyárutóra való tekintettel sokkal gyengébb a tavalyinál. Az egyéb termés megüti

Kalocsai népviselet.

a tavalyi átlagot. A város földműves lakosságának kevés föld áll rendelkezésükre — négy holdas birtokos már nagygazda számba megy — erre való tekintettel a város saját 900 katasztrális hold szántóföldjét 4000 négyszögöles darabokban kis haszonbérletnek adta ki a földnélkülieknek.

Nagyipar Kalocsán nincsen, A kisiparos megtalálja a szerény, de biztos megélhetését. A kereskedelem a normális színvonalon mozog.

A gazdasági jólétet legjobban bizonyítja, hogy az egyke fogalma itt ismeretlen és az utolsó négy év alatt a város köztartozásaiból 136 ezer pengőt tudott törleszteni az évi előirányzott kiadásokon kívül, ami feltétlen az adófizető polgár teherbírását igazolja.

BAJA.

1938. szeptember 21.

Kalocsáról ebéd után indultunk egy Mávaut autóbusszal Bajára. Délben a napon a hőmérő — dacára a hideg éjjeleknek — 25 fok C. mutatott. Az autóbusz elindulása előtt vagy 2 órát a napon állt és így áttüzesedett a teteje, összesen 2 ablaka leereszthető, de csak félig. A leereszthető pótülésekkel együtt 24 üléses a kérdéses jármű. Az első két ülés és annak köze embermagasságig tele van postacsomagokkal. Hogy az utasok elférjenek, a pótüléseket nem eresztették le és így azok helyén álltak. Összesen heringrendszerrel 28-an voltunk a kocsi belsejében, pokoli hőségben, egy félig leeresztett ablak mellett, ami arra elég, hogy a port beeressze, de arra nem, hogy levegője is legyen a kocsinak. A második ablakot a kalauz nem hajlandó leereszteni, mert érzékeny a füle, de egyáltalán nincs érzéke az udvariasság iránt, goromba és indolens. Ezen a vonalon kabátos ember, hacsak teheti, nem is igen utazik. Ilyen afrikai állapotban autóztunk vagy 2 és fél óráig több apró falun keresztül. A megérkezés valóságos megváltás volt. Erre a járatra, de a kalauzra sem lehet büszke a Mávaut igazgatósága, idegenforgalmi szempontból valóságos istencsapás lenne, ha valamelyik külföldi erre a kocsira tévedné.

Annál kellemesebb élmény volt látni, Baja vasútállomásán — ahol megáll az autóbusz egy percre — a bevonuló fiatalságot, jókedvvel daloltak, nótáztak. Megkérdeztem tőlük, hogy hova mennek, hát hova mennének — feleltek nagy büszkén — háborúba. El sem tudja a magyar katona képzelni, ha bevonul, hogy háborúba ne menjen.

Budapest kivételével a mai Magyarország legnagyobb Duna-parti városa, Baja, polgármester dr. Bernhardt Sándor készségesen bocsajt rendelkezésünkre minden adatot. Tőle tudjuk meg, hogy a katonai behívás eddig alig számottevő. A behívottak büszkén vonulnak be. A lakosság anyanyelve 90%-ra magyar, csak 10%-ban német és bunyevác. A város az Egri Normát követi, koldusa egy sincs, erre a legbüszkébb a város fiatalos polgármestere. Az egyke — dacára Szeremle szomszédságának — igen ritka.

Baja a békebeli híres Bácska kapuja volt. A megszállás után erősen megérezte úgy kereskedelmileg, mint iparilag az elszakított részek hiányát. Ma már ismét felfelé ívelő a város fejlődése, amit legkifejezőbben igazol a lakosság rohamos szaporodása, mert 1920. évtől mostanáig 19.000-ról 31.400-ra emelkedett azok száma. A bajai Duna-hídon át vezető vasútvonal Budapeستől délre, az egyetlen vasúti összeköttetés a Duna-Tisza köze és a Dunántúl között.

A bajai vasúti Duna-hidat a kormány az 1935. évben közúti közlekedésre is alkalmassá tette és evvel a Dunántúl és a Duna-Tisza köze új hálózatát még szorosabban összekapcsolta.

Baján a város tulajdonában álló kiépített dunai kikötő, területén átrakó vasúti állomás is van. Itt épült fel a Nostra rt. hatalmas gabona tárháza, a hajózási vállalatok állomásai és raktárai. Ugyancsak a ki-

kötő közelében létesült a bajai Posztó és Takarógyár rt. és a bajai Faipari Társaság kft. gyümölcszállító ládagyára.

A város kereskedelmi és közműipari élete igen fejlett, aminek kultúrszínvonala igen magas. A város kórháza egyike a legnagyobb vidéki közkórházaknak. Pénzügyeinek száma és az általuk képviselt tőkeerő igen tekintélyes. Mint megyeszékhely és határváros erőt, fejlődést, vezetést sugároz az egész környékre és kifejezésre juttatja a magyarság élniakarását, életformáit és kultúráját. Ezen tulajdonságaival érte el, hogy a Pécs—Szeged közti nagy sávban a központ szerepét játssza.

A város területe 34.000 hold, amiből 2.500 kat. hold erdő kivételével a többi mezőgazdasági megművelés alatt áll. Ugyanígy Bács megye és Dél-Pest megye területe és lakossága is tisztán mezőgazdasági jellegű. A város 3.301 katasztrális hold saját birtoka, ami szántó, bérbe van adva, ez szintén enyhíti a földnélküliséget. Az idejéig termés a közepesnél jobb, előreláthatólag téli gondok nem lesznek.

A város a maga részéről ipari és kereskedelmi vállalatok letelepedését — amint a múltban is — töle telhetőleg támogatja. A vízi úton való olcsó szállítás lehetősége, minden vállalat részére kiválóan alkalmassá teszi a bajai letelepedést, annál is inkább, mert a városnak a kikötő közelében még nagy területei vannak újabb ipartelepek létesítéséhez. Ma még igen kedvező helyeket lehetne e célra biztosítani, ami a decentralizált ipari elgondolás szempontjából is igen fontos.

Növekvő gazdasági jelentősége van a város fejlődésében annak a jellegnek, amely Baját a nyaraló városok közé sorolja. Fekvésének szépsége, fürdőzési és elszállásolási lehetőségei, éghajlata és az a ritka adottság, hogy a Duna egy ága a város legszebb helye, a sétateret mellett folyik el, amivel szemben van egy természetes szigete, szinte páratlan, ahol a vízisportok minden ága űzhető. Itt terülnek el a teniszpályák is.

Este indulunk tovább. Ismét egy Mávaut autóbusszal, amiről éppen az ellenkezőjét állapíthatjuk meg, mint a cikkünk elején írtól, elegáns, kényelmes, tiszta, jól szellőzött és az alkalmazottjai udvariasak és előzékenyek. Csodálatos, mintha nem is egy vállalaté volna, mind a két járat. Átmegyünk a kivilágított és köztúrra átalakított vasúti hídon, aztán mint egy félórát suhanunk rejtelmes, sötét fák között, amik mindkét oldalát az országútnak, mint magas fal határolják. Ez a hatalmas erdő az érsekuralomé, a Dunától egészen Bátaszékig. Aztán a Duna partján, a Dunamenti hegyvidék lábánál haladunk apró falvakon keresztül, hazánk hajdani nagy temetője: Mohács felé,

Dunaszekcsőn haladunk át, amikor a soffőr lassított, mert az országúton, mintegy 100 főből álló tömeg tartózkodott. A következő kép bontakozik ki előttünk. Nyitott ablak keretében, egy magánlakás kivilágított szobájába látunk, ahol ember ember hátán, aki nem fért be, az az utcán hallgatja az elszakított Felső-Magyarországgal kapcsolatos budapesti irredenta nagygyűlés közvetítését. Bizony nem egy törzsökös „sokac“ férfi és asszony jellegzetes ruhája rít ki a tömegeből. Amikor az autóbusz odaért, egyszer csak elementáris erővel tör ki mindannyiukból a lelkesedés és ritmusra zúgott fel a tömeg ajkán: Éljen Horthy! Vesszen Cseszkó!

Önkénytelenül emeltük meg mindannyian a kalapunkat, Amen.

MOHÁCS.

1938. szeptember 22.

Mohács régi kelta halászfalu volt, már kétezer évvel ezelőtt. A magyar történelmi kútforrások szerint 1015-ben már mint „Mohac“ ismeretes. A szerb megszállás után — ami alól 1921. augusztus 26-án szabadult fel — lendületes fejlődésnek indult, aminek következménye, hogy 1924-ben rendezett tanácsú, majd 1929-ben megyei várossá alakult át. Mohács ma a legdélibb fekvésű dunaparti határváros és mint ilyen, a szerb határon a hajók ki- és beléptető helye. Hatalmas fejlődését dr. Margittay Lajos polgármester igazán önzetlen és széles látókörű munkájának köszönheti, aki össze tudta egyeztetni a város reális gazdasági érdekeit a tradíciók megbecsülésével járó számtalan kiadásokkal.

A város határa 31.000 hold, amelyből 20.000 hold a szigetre esik. A sziget tanyarendszere a Nagyalföld városainak határát juttatja eszünkbe. Lakosságának zöme származását tekintve alföldi. A Nagyalföldről vándoroltak be jobbára Bácskából. Mohács legnagyobb kincse a Duna. A lakosság jórésze ebből él. Kikötőjében naponta ötven-hatvan hajó is megfordul. Halászata és halállománya elsősorángú. A mezőgazdasági kultúrája magas fokon áll. Búzája acélos, tengerije magas hozamú, alma, besztercei szilva és szőlőtermelése híres, úgyszintén a mohácsi saláta, hónapos retek és paprikája is közismert. Lakossága magyar, sokac, szerb és német. Az egyes nemzetiségek még ma is ragaszkodnak ősi viseletükhöz és így néprajzi tekintetben Mohács egyike az ország legszínesebben öltözködő és legérdekesebb városainak.

Háziipara a magyar és sokac asszonyok szóttesei, amik remekbe készülnek és a korszóipara, ami sajnos kihalóban van. Az egész országban egyedül itt készítik az ú. n. kőkorszókat, amelyek a kőkorszak mázaltalan edényeit juttatja eszünkbe. Gyáripara halódik, a trianoni határok következtében. A gépgyárak leálltak, évek óta szünetel a sörgyára is. Szappan, bőr és selyemszövőgyára, tégláégető és malomipara azonban országos jelentőségű. Klímája enyhe, ezért rendkívül alkalmas a nyaralásra. Hatalmas strandja, a szigeten fekszik, s ma már egyike az ország legszebb dunaparti fürdőinek.

Műemlékei jobbára a mohácsi csatával és a történelmi emlékeivel vannak összefüggésben. Még az utcák nagyobb része is a mohácsi csata hadvezéreinek nevét viselik. Országos jelentőségű műemlékei: a II. Lajos királyi emlékmű, a Csele patak partján, a lengyel emlékmű a Szepessy parkban, a mohácsi csatában elesett 1600 lengyel emlékére. A csatakápolna, a mohácsi csatára vonatkozó festményekkel és a Városháza, a mohácsi csatára vonatkozó színes üveglakkaival. Megtekintésre méltó a szerb megszállás alól való felszabadulás emlékére felállított országzászló, a Hősök ligete, a Hősök emlékműve, a mohácsi II. Lajos múzeum, a Püspöki-kastély és a Püspök-templom. Az utóbbiak Magyarország egyik legszebb és legnemesebb barokk alkotásai. A Hősi emlékművet Mohács város közönsége 1935-ben a világháborúban el-

esett 432 hősi halott fia emlékére emelte. Az emlékmű 24 méter magas és mint ilyen, az ország területén a legmonumentálisabb a maga nemében.

Mohács szociálpolitikai munkásságában döntő jelentőségű ez év, mert az új szeretetházak a közeljövőben fejezik be, amely rövid idő múlva 60 gondozott részére nyújt minden igényt kielégítő ápolást és gondozást. A napszámberék emelkedtek és inkább munkashiányról, mint munkanélküliségről lehet beszélni. Az aratómunkások általában közepes keresetet találtak és így kenyérmag szükségletük nagyobb részét ez évben biztosítva van. A mezőgazdaság ezévi mérlege a gabonaárak emelkedése következtében jónak mondható. Habár a gyümölcsösök termése részben elmaradt és a gabonaárak sem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket teljesen, a termés általában jó és a gazdák már adósságaik egy részét is törlesztették, sőt a földek vásárlása is megindult. A határban lévő összesen 4923 birtokos közül csak a 18 a 100 holdnál nagyobb, a többi 10—100 hold között megoszló birtoktest, amit mind a tulajdonos és családja művel.

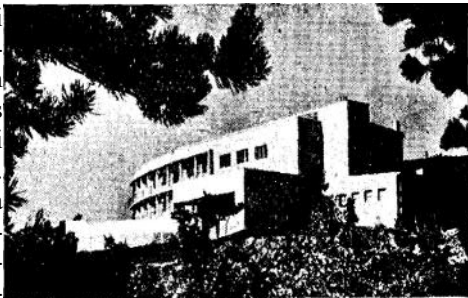
A kereskedelem terén az általános forgalom valamivel gyengébb volt, mint a tavalyi. A város négy pénzüzetete ez évben eddig mintegy 4 millió hitel nyújtott, ami az intézetek a kor szavát megértő tendenciájára és azok erős kapacitására mutat.

Meginterjűvöltük a város egyik közismert, öreg sokak kocsisát, a vén Jocót. 57 éves, két lova, háza van. Fuvarozásból él, gyermekei nincsenek. Gyanakodva néz reánk, adjon Isten, feleli, szerbes akcentussal a hangjában, MÉR kérdezget az ÚR?, hiszen azt sem tudom ki fia-borja, Dolgozok napestig, azt megvan mindenem ami kell. Megmondom a foglalkozásom az öregnek. Arra vagyok kíváncsi Jocó bácsi, mit szó a cseh kérdéshez? Hát csak elmegyünk, ha háború lesz! De hiszen magának nem kell bevonulni; túl van már a koron, aztán mit csinálna itthon az asszony egyedül a két lóval. Írja meg az ÚR — feleli — hogy mi, mohácsi „sokácok“ nem nézzük hány évesek vagyunk. Az asszony egyedül is elhajtja a lovakat, ha kell, mint 14-től 18-ig tette, amíg odavótam, de ott leszünk most is mindnyájan.

PÉCS.

1938. szeptember 23.

Mohácsról autóbuszon folytattuk utunkat Pécsig, napsütéses szép, őszi időben, kellemes az út a dunántúli dombvidék jól gondozott útain. Amerre a szem ellát, mindenütt az őszi munkák folynak. A domboldalban levő földek különböző színű kockái mint valami sakktábla látszanak el meszszire. A tarló gondosan le van már szántva. A trágyahordás és az őszi mélyszántás munkái folynak, serényen mindenütt. Több helyen vágják a tarlóba vetett muhart, kölest és csalamádét. Az idei esős nyár következtében a lucernák negyedik sarjája érett a kaszára.

A Kikelet Szálló a Mecseken.

Pécs és környéki gazdáknak

— akik híres jószágnevelők hírében állanak — nem lesz gondjuk az idén takarmányra.

Megérkezünk a Dunántúl déli részének legnagyobb városába, Banya székhelyére, Pécsre. Pécs városa a népek országútja volt, kelet és nyugat számtalanszor csaptak össze már fölötte. A város története az ősidőkbe vész. Kőkori és bronzkori leletek bizonyítják, hogy a Mecsek-hegység lejtőin már a történelem előtti időkben emberi telepek voltak. Illírekről, keltákról, rómaiakról, hunokról, gepidákról gótokról, longobardokról, avarokról és bulgárokról tanúskodnak az ősi pécsi kövek. Óskeresztények imádkoztak itt lopva a katakombák fátyalfénye mellett. Később a török félhold uralkodott Pécsen. Hallgatag ősi tornyok őrzik a város csendes utcáit, amelyekben szinte még mindig hallani a történelem járását. Néhol még látszanak a mohlepte ősi bástyák, csorba falak és a város él, virágzik, a csonkakatár szélén, ősi romjai felett. Pécs a Mecsek hegység déli lejtőjén és a hegy lábánál terül el. Ebben a keretben éli lüktető életét a legpatinásabb múltú magyar városok egyike. Anonymus szerint a magyarok 899-ben telepedtek itt le. Szent István 1109-ben alapította meg a pécsi püspökséget, Péter apostol tiszteletére. A várost a török uralom után 1703-ban régi földesura a pécsi püspök és káptalan kapta királyi adományul. Mária Terézia 1780-ban a szabad királyi városok sorába emelte. A szabadságharc után 1854-ben rakta le Zsolnay Vilmos a világhíres keramikus a mai Zsolnai kerámiai gyár alapját. A kiegyezés után, mint törvényhatósági joggal felruházott város, hatalmas fejlődésnek indult. A világháború után napjainkig a város nemcsak a megelőző évtized hanyatlását és visszaesését pótolja, hanem ezen idő alatt annyit alkot, amennyit annakelőtte egy évszázad alatt sem.

Nincs hazánknak még egy ilyen városa, amely ilyen sokoldalú volna. Úgy a gyár, mint a kézműipara igen magas fokon áll, amire legjellemzőbb az, hogy a nevezetesebb iparágai luxuscikkek előállításával foglalkoznak. Hatalmas szén és jól munkálható mészkő bányák vannak a környéken. Östermelésén kívül nevezetes a gyümölcstermelése, országsherte híres a barackja és csemegeszőlője, nem kevésbé a bortermeleése, ami egészen a római korig nyúlik vissza.

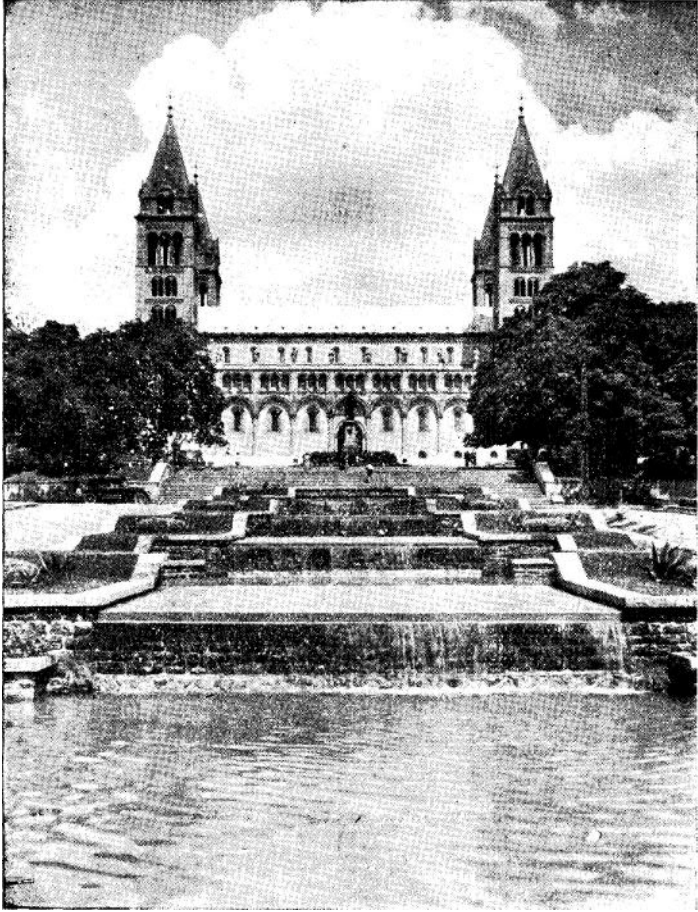
Pécs az iskolák és a templomok városa, már 1367-ben itt állította fel Nagy Lajos az első magyar egyetemet. A püspökség körül — mintegy kultúrcentrum körül — csoportosuló intellektuelek is nagyban be-

Khazim pasa volt Türbéje, most katolikus templom.

folyásolják a város életét, Katonaság állandóan van Pécsen- A fenti tények azután szinte maguk után vonták, hogy Pécs a legrégebb és legnagyobb forgalmú kereskedővárosok egyike. A város bankjai Budapest után az országban a legnagyobb tőkeerőt képviselik.

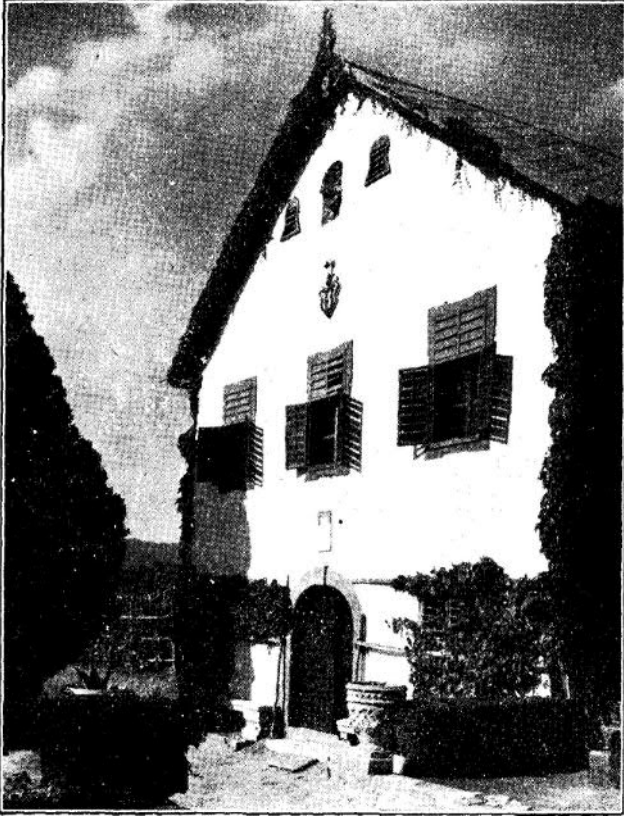
Sehol az országban nincsenek ilyen zengő magyaros nevű községek, mint a pécskörnyéki Püspökbogárd, Hosszúhetény, Zengővárkony, Berkesd, Kátoly, és olyan ragyogó színpompás, ízléses, eredeti népviselet, amely e falvakat olyan vonzókká tesz, Hihetetlenül szép és felejthetetlen látvány ez a soktornyú hegyoldalba épített ősi város, az őszi hangulata, lombhullató, ezerszínű, vadvirágos Mecsekkel a háttérben.

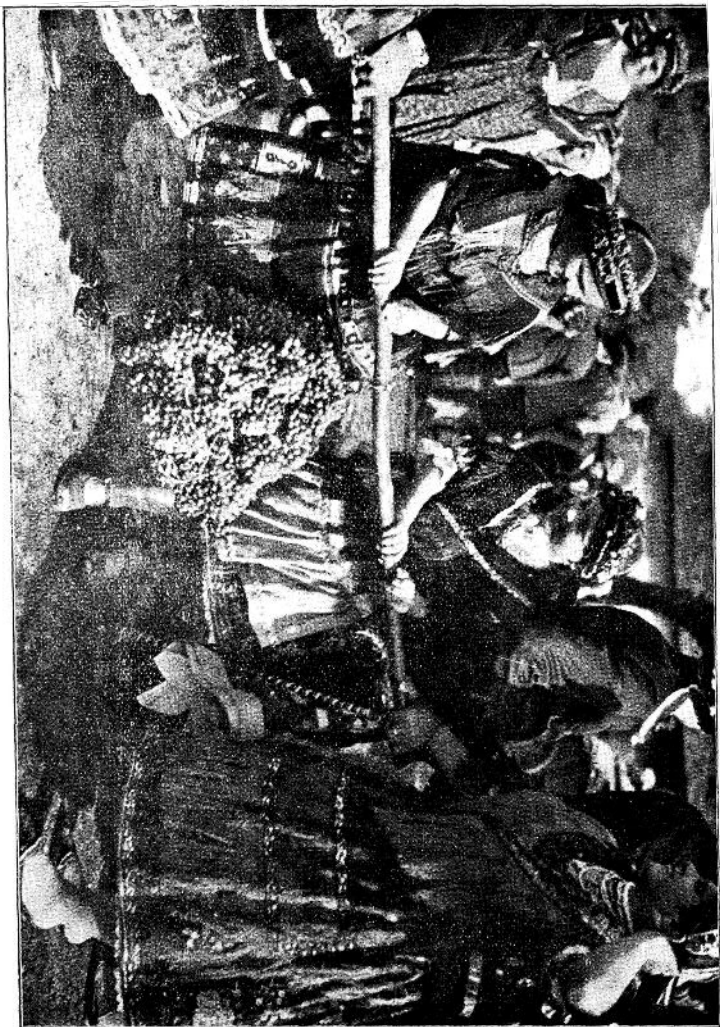
A pécsi székesegyház

Pécskőrnyci népviseletben, szőlőszedő kislány.

A pécsi szőlők közkedvelt prësháza nyári lakással.

A születet ünneplők, pécskőryéki színes népviseletben.

HARKÁNYFÜRDŐ.

1938. szeptember 24.

Autón folytatjuk utunkat Pécsről Harkányfürdő felé. Az út mindkét oldalán túlnyomó részben még le nem szedett szőlő van, ami tengerivel, répával, késői burgonyával és kevés tarlóval váltakozik. A szüret még nem kezdődött meg. Várják, hogy az őszi nap csókjától legyen édes a girizd. Érdekes, feljegyzésre méltó dolgot láttunk, ami az Alföldön ismeretlen. A lábönálló tengeriszárat megfosszák a levelétől és a cső fölött levágják a kórót, hogy így a még be nem érett csövestengerit jobban érje a nap és a teljes tápérték felszívódása a szemet táplálja, amivel siettetik a beérést.

Megérkeztünk Harkányfürdő központi épülete, a régi, monumentális volt gróf Benyovszky kastély elé. A kastély annál érdekesebb, mert kívülről ma is a vidéki főúri kastély képét nyújtja, befuttatva vadszőlővel, ami most az ősz minden színét magán viseli, mint az öregedő szépasszony, aki az élet alkonyán a legpompásabb ruháit veszi fel, hogy búcsúzzon az élettől — a nyártól. A kastély belül át van alakítva a legmodernebb szállodává, ami évszázados parkban áll, mellette a fürdők különböző épületei és a nagy, melegvízű strand bazin, amibe most is fürdik a jókedvű fiatalság.

A. fürdőző vendégekből már kevés van, inkább csak az OTI és MABI betegek töltik el a beutalt idejüket. Értésülésünk szerint az idei szezon általában gyöngébb volt, amit a rossz gazdasági viszonyoknak tudnak be az ottani szállodások.

Innen Drávaszabolcsra megyünk át, a kendergyár teljes kapacitással dogozik. Megfigyeltük az ottani magyar-szerb határt, összekötő vasúti és közúti hidat, amin teljesen szabad forgalom van. Kölcsönösen átjárnak a gazdák földjeik megmunkálására. A szerb részről sincs semmi megerősítés, teljes csend és nyugalom van a határvonalon. Innen autón megyünk vissza Mohácsra, ahonnan a MFTR. kényelmes hajóján igyekszünk vissza megszokott pesti kávéházunk törzsasztalához.

VÁC.

*Történetkönyv ez a város,
A történetek nagy könyve,
Minden utca és minden kő
Nagy dolgokról beszél benne.
Petőfi.*

1938. szeptember 29.

Vác hazánk egyik legrégebb városa. Az őskori népesség legtöbb emlékét a város határában több várszerű lakóhely őrzi: ilyen a Pogányvár, a Csöröghegy, a naszáli Násznép barlang, a városi homokbánya, az akasztófa dűlőben a rádi Bangorhegy és a kosdi Alsóvetők-szántók őstelepei. A leletek feltűnő gazdagsága mutatja azt a hatalmas kultúrát, amely itt a történelem előtti időkben virágzott. A legrégebb ismert nép, amely Vácot lakta, a hatalmas kelta néptörzsek egyik ága, az Eraviszkusok voltak. A keltákat a jászok váltották fel. Négy ország határvonala szögeltett itt össze annakidején, ú. m. a rómaiak Pannónia provinciája, a quardok országa, Szarmácia és Jazygia,

A népvándorlaskor a honfoglaló Árpád és vezérei itt jártak Vác vidékén. Botondot a szomszédos Verőczen temették el. A váci egyházmegye területét Szent István király maga alapította meg. Ő tette püspökség székhelyévé Vácot és ezzel megvetette alapját és megadta fejlődésének irányát. Vác város urai, a mindenkori püspökök voltak, akik igyekeztek székhelyüket virágzóvá tenni, amiért is ott díszes templomokat építettek és egyéb műalkotásokkal emelték annak fényét. Az iparosok egész tábora telepedett le ott, mivel az mint Németországba vivő dunai út állomáshelye is, kiváló kereskedelmi szerephez jutott. Az első Árpádok szabadalmakkal és egyéb javakkal halmozták el a várost. I .Géza mogyoródi diadalának emlékére hatalmas templomot emeltetett, e székesegyház belső díszítését Szent László fejezte be.

Vác történetének legsötétebb lapja az 1241 évi fekete vasárnap, amikor Séjbán tatár khán kegyetlen serege feldúlta a várost és kardélre hányta annak egész lakosságát. Csakhamar újból felépült, mondhatnánk romjaiból és IV. Béla már három vármegye részére hirdet itt gyűlést 1255-ben, hogy az ország rendjét, amelyet a tatárjárás kiforgatott, ismét helyreállítsa. A váci gyűlés volt a csirája a mai megyék keletkezésének. Nemsokára rá Garay Miklós nádor ült bírói székét itt 1422-ben. Zsigmond királynak kedvenc tartózkodási helye volt Vác, ahová sűrűn járt el pihenni. Vác egyik legnagyobb püspöke Szilasi Vince volt (1450—1473), aki mint katona kezdte pályafutását, amikor Hunyadi János oldalán harcolt a törökök és a husziták ellen. Vác városa fénykorát 1474—1506-ra teszik, amikor Báthori Miklós volt annak püspöke, mert ez a művészeteket pártoló és tudomány kedvelő főpap a renaissance-műveltség káprázatos fényével árasztotta el Vácot, amely annak idején Buda után a legjelentősebb magyar város volt.

Vác ragyogó napjainak a fénye mind inkább homályosulni kezdett, amint előretört a félhold félelmes hatalma. Török Bálint a török had segítségével foglalta el Vácot 1541-ben, Hosszas iga után végre 1684 június 27-én veszi vissza a várost Károly lotharingiai herceg a töröktől. Felszabadult Vác várkapitánya ekkor Bottyán János lett, a később híressé vált kurucgenerális, akit mint Vak Bottyánt ismerünk.

A mai Vác tulajdonképpen a XVIII-ik század elején keletkezett, akkor kezdett újból felépülni, akkor népesedett be ismét, akkor jöttek haza püspökei és állították fel a káptalant. II. Rákóczi Ferenc fejedelem oltalomlevelet adott Vác városának, de az ellene felbujtott rációk, azt 1703-ban ismét felgyújtották. A Habsburg-házi uralkodók Magyarországot beolvasztó politikájuk szolgálatába a püspöki kart is beállították és így idegen származású püspököket neveztek ki, ennek dacára a Gondviselés az Althannok és Migazzi személyében olyan püspököket adott a váci egyházmegyének, akik jövedelmüket Vác egyház kulturális céljaira fordították. Az újjáépítés nagy munkáját gróf Migazzi Kristóf bíboros püspök fejezte be. Mária Terézia annyira kedvelte a korát meghaladó, nagy műveltségű főpapot, hogy őt Vácon is felkereste. Ezen látogatáskor Migazzi a várost egészen átalakította, hogy minél fényesebben fogadhassa fejedelmi vendégét, ekkor emelte annak tiszteletére a hatalmas diadalkaput — empire stílusban — ami ma is áll.

1846 július 15-én rohogott be Vádra az első gőzvasút, ami a városnak nem hozott szerencsét. Megfosztotta azt a virágzásától, forgalmas piacától és a főváros felé terelte Nógrádnak Váchoz tartozó részeit. Az orosz dúlás és az osztrák önkényuralom egészen tönkretette a város lakosságát, Paskyevics hadvezér 1849-ben Vác elfoglalásakor ugyanis katonáinak szabad rablást engedélyezett. A kiegyezéskor 1867-ben Vác város volt az első, aki leróta a kegyelet adóját a szabadságharcban megdicsőült honvédei iránt és az első város, aki Kossuth Lajost képviselőjévé választotta.

Ma Vác nem emelkedik felül a vele egyenrangú vidéki városok kisvárosi jellegén. A külvárosok egyes részlete egészen falusias színezetű. Vác legrégebb házai mind a főúton vannak. Egymást érik itt a törzsökös váci családok házai, aminek típusa a XVII—XVIII. század képét adják. A lakosság szaporodtával kezdtek el keresztben is építkezni és így keletkeztek a kis zugok, keskeny utcák és szabálytalan közök, amelyek élénken tarkítják és teszik érdekessé Vác helyszínrajzát.

A város lakossága ma a húszszázat közelíti meg. A város területe 10.513 katasztrális hold, ebből 1760 kat. hold szőlővel van beültetve, utakra, vizekre, temetőkre és befásított területekre 1836 kat. hold esik, amíg a többi legelő és igen kevés a szántó.

Kereskedelme nem számottevő, mert a főváros közelsége teljesen elnyomja. Lakóinak legnagyobb része, az intellektuelek és a kevés kisgazdát kivéve, gyári munkások, akiknek mintegy fele Vácon talál kereseti lehetőséget, míg a másik fele Budapestre jár dolgozni. Kisipara szintén nem számottevő, éppen Budapest közelségéért, ennek dacára azonban annál jelentősebb a nagyipara. Négy textilipari, két fémipari és egy fotóipari gyára van a városnak, amelyek Pest közelségét és mégis a provinciális előnyöket használják ki. Érdekes tényrt figyeltünk meg, hogy a fentebb megemlített hét nagyipari vállalat közül öt külföldi érdekelttség.

MAGYARÓVÁR.

1938. október 6.

Hazánk szomorú emlékü vértanúiról nevezetes napon kezdjük meg második túránkat, amelyen a Dunántúl városaival foglalkozunk.

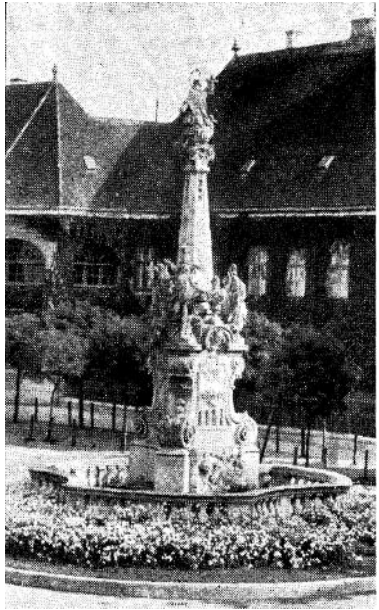
Az ország legnyugatibb szélén a Lajta és a Duna egybeölylésénél, jellegzetes Kisalföldi vidéken áll Magyaróvár városa. Itt nincsenek végláthatatlan pusztaságok, hanem az intenzíven munkált földek tábláit fásorok szegélyezik és kisebb ligetek és erdők tarkítják és teszik hangulatossá az egész környéket.

Magyaróvár megyei város Mosón megyének volt a székhelye. A megyének Ausztriához való csatolása és a csonka megyének Győrmegyével való egyesítése után megfosztotta a várost megyeszékhely jellegétől és Magyaróvár forgalmát bizonyos fokig megbénította.

Magyaróvár lakóinak száma 9000, akik anyanyelv tekintetében 90%-ban magyarok és csak 10%-ban németek. Most folynak a tárgyalások a szomszédos Mosón nagyközséggel való egyesülés iránt, amelynek 6000 lakosa van. Értesülésünk szerint ez az egyesülés elhatározott tény és így az már csak rövid idő kérdése.

Magyaróvár a magyar mezőgazdaság Akropolisza. Világhírű az ősi M. Kir. Mezőgazdasági Akadémia, amely Európa legrégebb ilyen tanintézete. Ügyszintén világhírű az Akadémia több irányú mezőgazdasági kísérleti állomása. Az Akadémiát még 1818-ban alapította Albert Kázmér szásztestesseni herceg.

A város kereskedelme és kézműipara nem számottevő, annál jelentősebb azonban a nagyipara. Mosón és Magyaróváron hét nagyipari vállalat van, amelyek több ezer munkást foglalkoztatnak. E téren hazánk legszerencsésebb városa, itt nincs munkanélküli, aki csak dolgozni akar, megtalálja a kenyerét. Lakosai szorgalmas, jóindulatú, tiszteletudó magyarok. Meg is látszik az egész város külsején a kispolgári jólét, házai és utcái tiszták, gondozottak, csinosak.

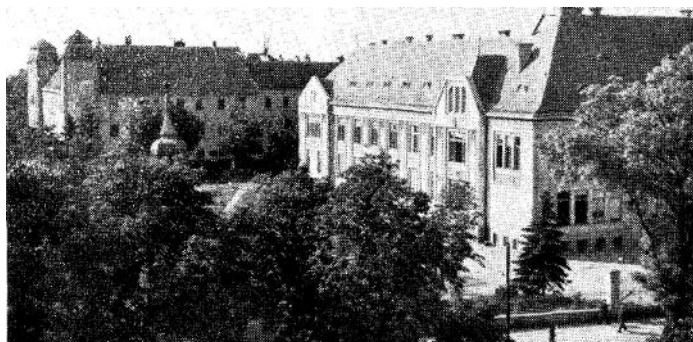

Szent János szobor.

A belváros hangulatos, régies osztrák stílusban épült, ma is összecserélhetnénk bármelyik múlt század eleji Bécs környéki kis várossal. Az újonnan épült utcák pedig a város vezetőségének előrelátó gondosságáról tanúskodnak. A széles, fásított utcákban villaszerű házak, amelyek mind kertben állnak, valóságos kertváros képét nyújtják. Az idegenforgalom azonban, — az Akadémiával és nagyipari vállalatokkal kapcsolatos üzletszerű látogatásokon kívül — nem számot tevő.

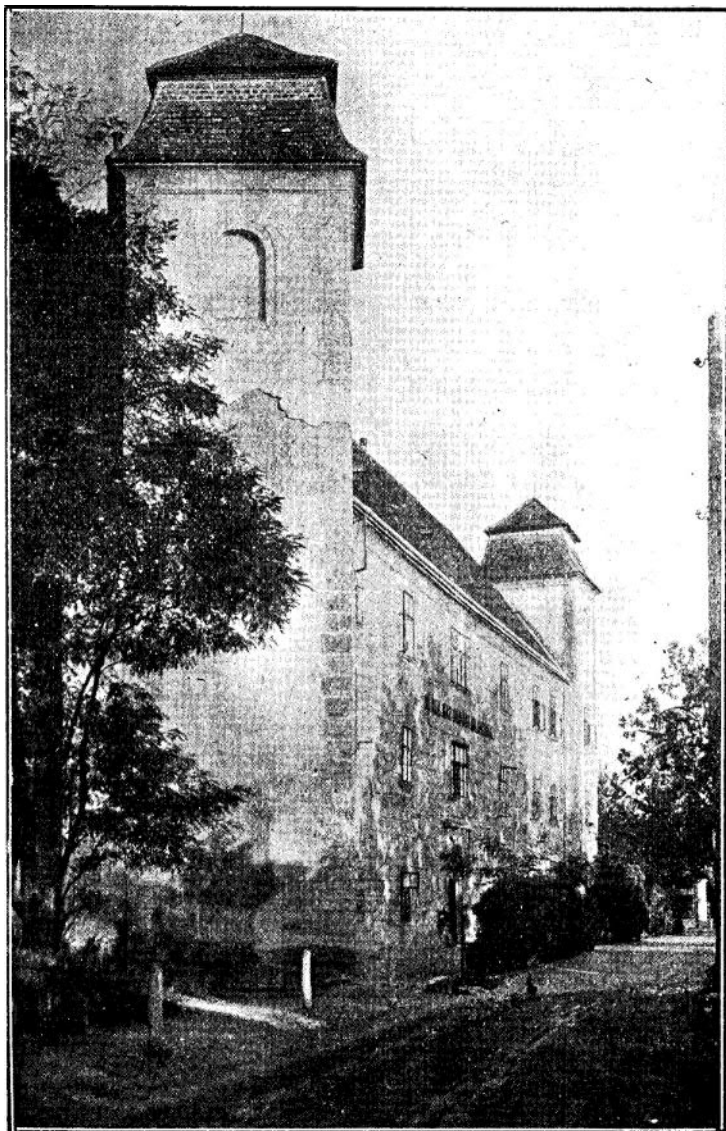

Vármegyháza.

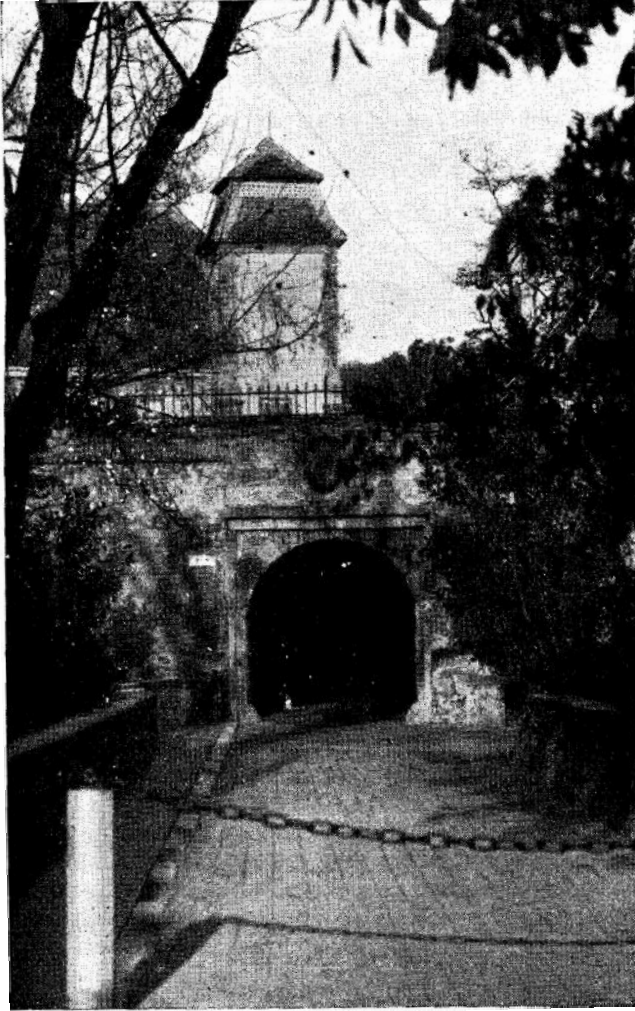

M. Kir. Gazdasági Akadémia főépületei.

Hátrányosan befolyásolja idegenforgalmát a közeli határ. Hazai vendégforgalmunk figyelmét azonban ezúton hívjuk fel reá, mert Magyaróvár elég szép, kedves és hangulatos kis város ahhoz, hogy aki igazán megismeri, annak kedve legyen máskor is felkeresni.

M. Kir. Gazdasági Öregakadémia.

Várkapu.

GYŐR.

1938. október 7.

A Duna, Rába és Rábca összefolyásánál, egymástól többé-kevésbé elválasztott területeken az idők folyamán több község alakult. Ezek egyesüléséből jött létre a mai Győr városa. Győr életének és fejlődésének egyik legjelentékenyebb tényezője a vizei. A várost átszelő három folyó avatták már a legrégebbi időkben is Győrt, fontos közlekedési központtá. A régi világ gabonakereskedelmében Győr egyike volt a legfontosabb kereskedő városoknak s a győri gabonakereskedők hajói messze délről szállították a gabonát Bécsen át a legtávolabbi nyugatra.

Győr a felső Dunántúlnak szellemi és gazdasági centruma, Győr vármegyének székhelye. Szerencsés fekvése régebben hadászati jelentőséget is adott a városnak, majd a békés időkben gazdasági, főleg kereskedelmi szempontból és újabban ipari szempontból is fontos központtá avatta Győrt.

Az évezredes múlt gazdasági történelmi patinája mellett e város falai, modern városi kultúrát őriznek és a fejlődő és haladással lépést tartó modern városnak képét adják. E városban eleven, lüktető élet él a polgárság, amelynek legjellemzőbb sajátossága, a higgadság és a szorgalom, ami a régi patricius családok udvarházaiból és az iparosok műhelyeiből, a gyárak munkatermeiből ép úgy árad ki, mint a munkások és a kisemberek kertés, családi házaiból. A születési arisztokrácia e városban szinte ismeretlen fogalom. Helyettük kialakult a városi polgárságnak az az igazi típusa, amely szorgalmas munkával és polgári erényekkel szerzett magának a jómód mellett megbecsülést és tiszteletet.

Győrt a városi élet modern berendezései és intézményei az átlagos színvonal fölé emelik. A múlt század nyolcvanas éveinek még jórészt biedermeier hangulatú kis Győr városa, a mai lüktető életű, megnőtt és jóformán tetőtől-talpig más ruhába öltözött „Nagy-Győr“ lett. Lakossainak száma ez alatt a fejlődési periódus alatt, megháromszorozódott. A kereskedelemnek és az iparnak kialakult helyzete tükrözik vissza a város köz- és társadalmi életében is. Ez a körülmény adja meg Győr város polgárságának azt a közismert jellegzetes tulajdonságát, amely mindennek alapos, higgadt megfontolásában jut kifejezésre, ami idegenkedik kalandos vállalkozásokba bocsátkozásoktól s a reális lehetőséget nyújtó, kipróbált, a polgári tisztességgel és erkölcsökkel összeegyeztethető utakat keresi. A termelés három ágából Győrött az oroszlánrész az iparnak jut, kisebb a kereskedelemnek és csak jelentéktelen részét teszi az őstermelés. A város kereken 60.000 lelket számláló lakosságából 45%-ot köt le az ipari foglalkozás, amíg az őstermeléssel a lakoságnak csak 4%-a foglalkozik. A lakosság 96%-a magyar anyanyelvű, a többi vegyes.

Győr város területe mindössze 9464 kat. hold, amelyből 4090 hold a szántó, A városnak tulajdonában összesen 2990 hold terület van.

amelynek azonban nagyrésze közterület. A városi művelés alatt álló földbirtok egészen csekély, amely más városok birtoktестei mellett figyelembe se jöhet, annak dacára, ez is kisbérletek útján van hasznosítva.

Budapest után hazánk legnagyobb ipari városa Győr. Mintegy 40 nagyipari vállalat működik itt jelenleg, amik közül a legtöbb a textilipart képviseli, majd a vas és fémipar következik, de képviselve van a kémiai ipartól, az édes iparig minden iparág.

Terményei közül említésre méltó a jóságáról közismert szigetközi zöldség és újabban a sárgabarack és földieper, amiből állandóan fejlődő exportja van.

A kézműiparosai szorgalmasok és tanulmánygók, lelkesen karolnak fel minden továbbképzői lehetőséget, aminek eredményeként aztán minden bel- és külföldi ipari kiállításon öregbítk is Győr tekintélyét,

A város a közlekedést villamos hiányában autóbuszokkal pótolja. Azok járataival úgy behálózta a város minden részét, hogy nem is érzi a villamos hiányát,

Győr város zárszámadása ezelőtt 3 évvel még 1 ½ millió pengő hiányt mutatott, amit gondos takarékossgal sikerült oda juttatni a város lelkes vezetőségének, hogy a jövő évi zárszámadás összeállítása-kor, előreláthatólag egy fillér hiány sem fog mutatkozni,

A város közepén fekvő sziget az azon lévő évszázados fák alatti sétányokkal és a Kaszinó este hangulatosan kivilágított impozáns terrassza, felejthetetlen látvány, aminek méltó kerete a vele szemben lévő fűzfás és a vízpartig lenyúló régi várfal, A vízen halkan suhannak az evezősök és hangosan dohognak a motoros csónakok, A parton sétál az elegáns közönség. Mintha a múlt és jelen adna itt találkoztót egymásnak.

PÁPA.

1938. október 8.

Történelem előtti idők óta emberektől lakott hely és inkább a múltjára, mint a jelenére büszke város Pápa. Pápa megyei város a Bakony és a Kisalföld találkozásánál, a bakonyi hegyágazatok északnyugati peremén, a Tapolca folyó partján, mintegy 10.000 hold területen fekszik.

A múlt század elején és derekán élte a város fénykorát. Pápa ipara és kereskedelme a XIX. század elején ma alig elképzelhető arányú volt. Annak idején hetven szücsmester, húsz varga, százhusz cipészmester, nyolcvan irhás és tíz posztócsináló mester űzött itt állandó ipart, akik mellett a legények százai dolgoztak. Nagyarányú volt a lisztkereskedelme, nyolcvan önálló lisztkereskedő működött a városban. Hasonló nagymérvű a ruhakereskedelme is. E két kereskedelmi ág az egész Dunántúlt ellátta liszttel és ruhával. Az ipar ellanygulása, megsemmisülése, nagyrészt kihatott a kereskedelemre is. Nagyban gátolta rendes fejlődését a közlekedési utakba való késői bekapcsolódása, így pl. a Győr-Gráci vasútvonal, amihez Pápa tartozik, csak 1871-ben nyílt meg.

Mivel nem megyeszékhely és vasútvonalai mind nálánál nagyobb és élénkebb forgalmú városokba torkollanak, így természetes, hogy számára csak másodrendű szerep jutott a forgalom terén is. Csendes Dunántúli, kedves egyszerű kis város, gondozott, tiszta utcákkal, csinos házakkal. Főterén impozáns az Eszterházy kert évszázados fáival. Lakói is hozzá hasonlóan inkább befelé élik életüket, de annál inkább súlyt helyeznek a szellemi kultúrára. Lakossainak száma 22.000, kik szín magyarok és a jellegzetes Pápaidéki nyelvjárást beszélik. Középfokú iskoláiban több, mint 2000 diák tanul. Van református teológiai főiskolája. Két gimnáziuma, tanítóképzője, két tanítónőképzője, felső női ipariskolája, öt polgári iskolája, mezőgazdasági szakiskolája és több magán-, nyelv- és zeneiskolája.

Pápa határában megterem a gabonaneműek minden fajtája, s úgy ez, mint a környék gabonatermése az egyedüli, ami élénké teszi a pápai piacot. Említésre méltó még országos jelentőségű állatvására. Lakóinak túlnyomórésze földművelő. Négy nagyipari vállalata van, amelyek nem tudják a lakosság teljes számát foglalkoztatni és így még ma is, mintegy 1000 munkanélkülit tart nyilván a város. Kézműipara és kereskedelme inkább lokális jellegű és csak a város és környékét látja el azok szükségleteivel.

SOPRON.

1938. október 10.

Az Alpok keleti végső nyúlványainak tövében, ott ahol ezek a Fertő-tó csillogó tükrével és a kis magyar Alföld rónájával találkoznak fekszik Magyarországnak egyik legrégebb és legértékesebb nagy kultúrájú városa, Sopron. A földrajzi viszonyok kedvező összeműködése hozta létre e helyen az első telepeket már az újabb kőkorban és azóta település, települést követett.

Sopron a Kelták letelepedésével lép be a történelmi időkbe. A Kelták leigázásáig Sopron, Scarbantia néven római várossá alakult át. A római uralom megdőlése után a legkülönbébb népek országútja volt az egész Dunántúl és így Sopronban is elpusztult minden, amit a négy évszázados római kultúra teremtett. Az avar uralmat megteremtő Nagy Károly utódai e helyen német telepet teremtettek és azt Odinburch-nak nevezték el. Ezt a német települést a pusztulás helyébe azonban nemsokára az újjáépítés lépett, amikor Szent

Árpád Régi városrészlet Sopronból.

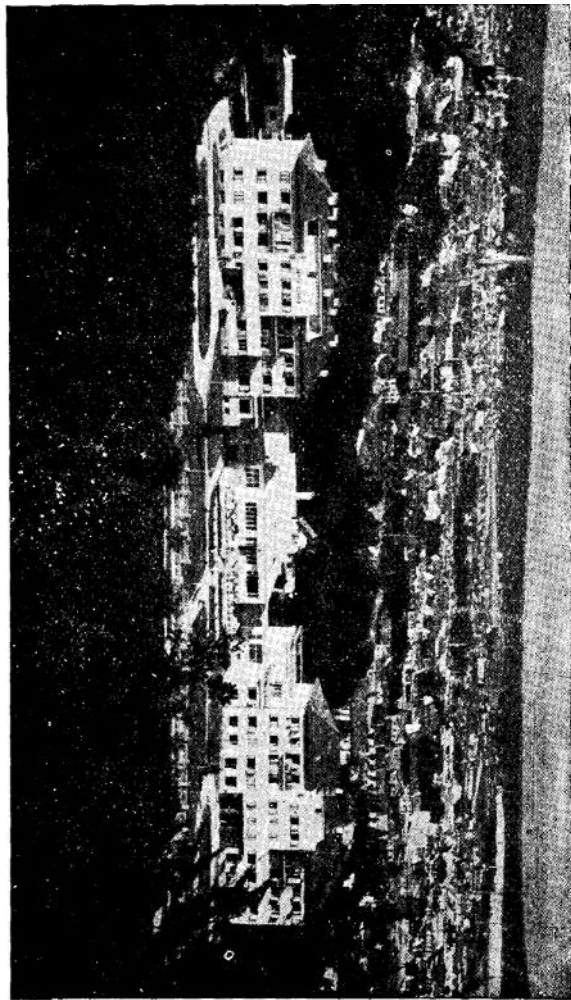
István a birodalmat a könnyebb közigazgatás és honvédelem szempontjából megyékre osztotta fel. Így támadt fel romjaiból immár harmadszor a mai Sopron. IV. László király 1277-ben Sopronnak városi rangot adott. A város falain belül, ahol annak polgárai biztonságban érezték magukat, virágzó ipar és kereskedelem fejlődött ki. Az eredeti szín magyar lakosságot a nyugatról folytonosan bevándorló német családok váltották fel idővel és így Sopron nyelvében részben németté változott át, érzésben azonban a magyar hazához való hűségét a legféltettebb kincse gyanánt őrizte meg.

Sopron legerdekesebb része az ódon szépségű belváros. A maga nemében ritka, szép városrész, amelybe történelmi múltja mintegy be van vésve és így nagy részben megóvta még régies színezetét és jellegét. Az a sok építészeti műemlék, amelyek napjainkig megmaradtak, tanúskodnak arról, hogy Sopron városa a nyugattal fenntartott évszázados összeköttetései folytán, mint régi kulturális hely és a vagyonos polgárság lakhelye, már a XIII. században létesített oly egyházi épít-

kezéseket, amelyek legkiválóbb műemlékeink közé tartoznak ma is. Ez a magas kultúra minden viszontagság ellenére, melyből Sopronnak is — mint Ausztria által fenyegetett városnak — bőven kijutott, mégis fentartotta magát és a renaissance és a barokk korban számos értékes műemlékkel gyarapította a várost.

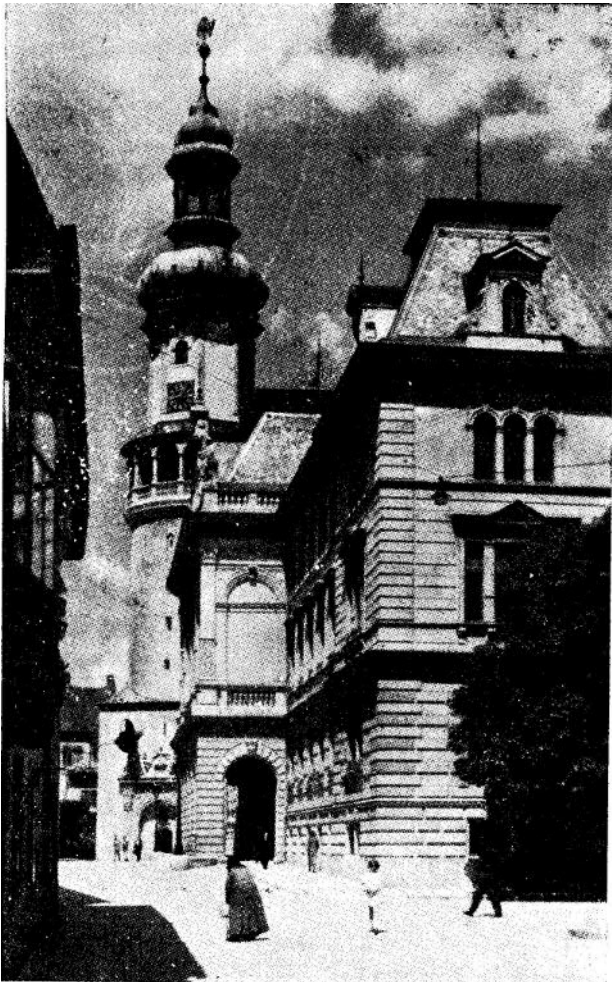
Az utolsó században a magyar nyelv és műveltség mind szélesebb körökre terjeszkedett, úgyhogy egészben véve az idegen nyelvűek

Lövért Szálló, a háttérben Sopron városával.

száma ma már oly csekély, hogy szinte felolvad az egységes magyar tömegben. A magyar érzés pedig olyan rohamosan hódított teret, hogy az 1921. december 14-én megejtett népszavazáskor a rendkívül erős osztrák agitáció dacára, a lakosságnak 72.7%-a szavazott Magyarországra és ezzel a fényes győzelemmel tanúságot tett a magyar hazához való törhetetlen hűségéről és ragaszkodásáról.

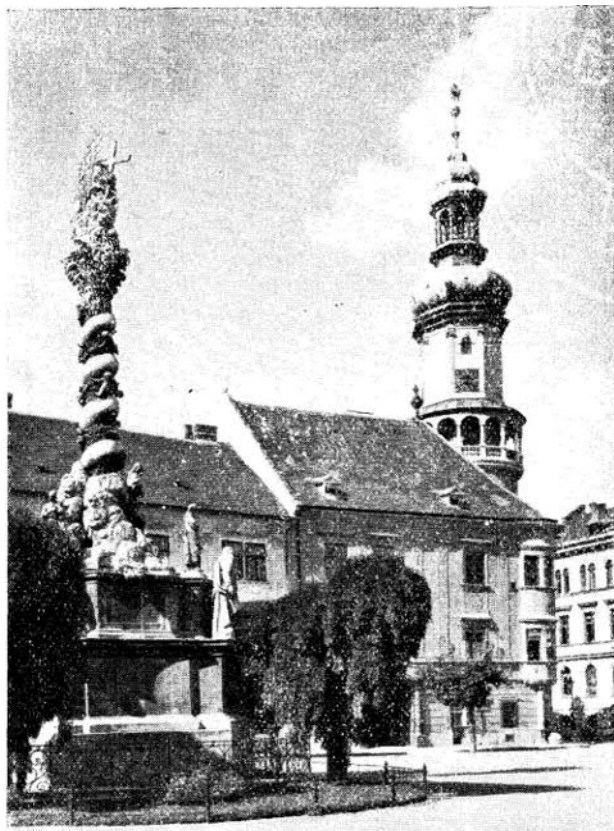
A trianoni boszorkánykonyha műhelyében a vármegye jelentékeny részét elszakították. Számokba kifejezve elvettek közvetve Soprontól

A leghűségesebb magyar város tornya, amelynek jelmondata, hogy: „Az Isten bőségesen jutalmazza a hűséget.“

102 községet, 2 rendezett-tanácsú várost és összesen 125.028 lakost. Az ú. n. trianoni béke folytán mögöttes területeitől megfosztott Sopronnak az utolsó évtizedben kegyetlen harcot kellett vívnia a létéért, de mint iskola és nyaralóvárosnak sikerült pótolnia az elszenvedett súlyos veszteségeket. Az a vidék, amelyet elvettek Soprontól, minden szükségletét ott szerezte be, de árúját is a soproni piacra hozta eladás végett. Ez most megszűnt. A megmaradt vidék egy része földrajzi fekvésénél fogva inkább Gyórt, a másik része Szombathelyt keresi fel. A vármegye megcsönkítése tehát a városon ejtett érzékeny sebet.

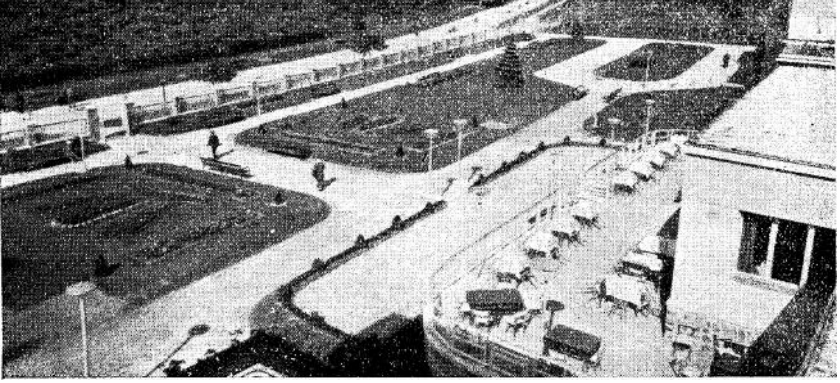
Sopron-megy

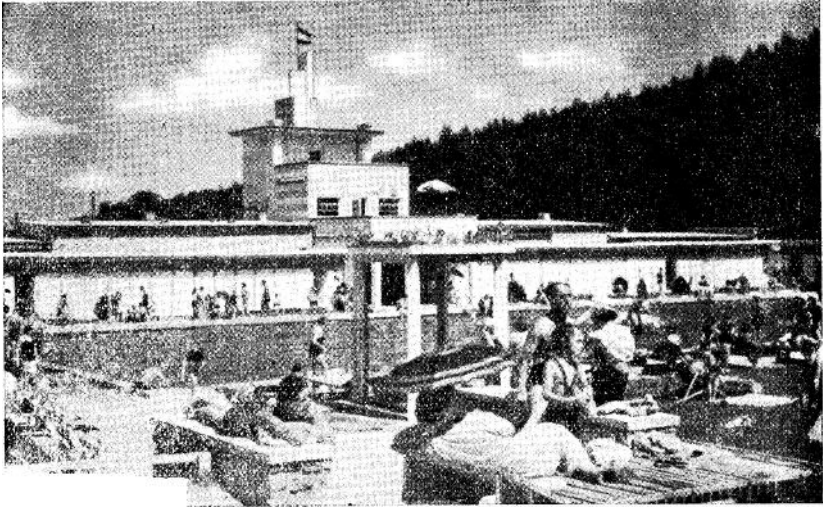
Soproni városháza tornya. alatta látszik a közismert Stornó-ház.

a nagybirtok klaszszikus hazája. Az Eszterházy herregi hitbizomány mérhetetlen uradalmi, a Széchenyi nemzetség, a Cziráky grófok, a csornai Prépostság, a győri Püspök és győri Káptalan valamint a pápóci Prépostság stb. birtokai területek el a megyében. Középbirtok nagyon kevés van és így a dzscentri osztály is gyéren van képviselve. A lakosság túlnyomó része östermeléssel foglalkozik. Igen jelentékeny a vármegye állattenyésztése is. A cukorrépa termelés olyan általános, hogy a szomszédok csúfondárosan 'répavármegyének' is nevezik a megyét az itteni tájszólás

szerint. Megemlítésre méltó Nagycenken és környékén a selyemhernyó tenyésztés. A sok nagybirtok és cukorgyári bérletek mintaszerű gazdálkodása megtanította a népet a föld okszerű művelésére. A falusi birtok végtelen felaprózódása folytán a gazdáknak kis területen kell nagy eredményt elérni, hogy boldogulni tudjanak. Ez a körülmény hozta magával, hogy a földművelés itt mind belterjesebbé válik. A községek jómódúak, tiszták, csinosak, a nép szorgalmas, munkabíró és becsületes. Jellemző sajátossága a Sopron környéki népnek a vallásos

Lóvér Szálló.

Lóvér Szálló strandfürdője.

érzés, ami mélyen gyökerezik a lelkében úgy, hogy semmiféle mételezés nem tudott eddig ahhoz hozzáférni.

Sokat áldozott a város amíg felépítette a Lövér-szállót, de emelt is az idegenforgalmi szempontból értékén. Hatalmas erdőség áhítatos magányában fekszik a Lillafüredhez hasonló modern Lövér szálloda, amely 2 háromemeletes épületből áll, 110 legmodernebb felszerelt szobával, központi fűtéssel és hideg-melegvíz szolgálattal, a közel 400 méter magas Károly-magasiati hegyhát tövében, fenyves és tölgyes erdőkkel borított fennsíkon.

Nagyipara komolyan számottevő, mert mint egy 15 nagyipari vállalatot számlál, amelyek biztosítják a város földnélküli lakossainak

Soproni poncishter „borgazda“ háza a cégérrel.

megélhetését. Érdekes megfigyelni, hogy a mai nehéz idők dacára Sopron nagy áldozatok árán az idén is nyári egyetemet tartott fenn. Amiről elég, ha annyit megemlítünk, hogy azon összesen 729-en vettek részt, a helybelieken kívül 17 külföldi, 106 vidéki városokból és 128 budapesti látogató volt.

Egy város sem köszönhet talán annyit polgármestere önzetlen fáradozásának, mint Sopron, dr. sopronyi Turner Mihálynak.

Sopron egy szép, kedves, nagyműveltségű város, meg van rajta egy emlékezetes múlt patinája és meg van a modern ízlés eleganciája. Földműves és iparos népe dolgos, értelmisége és polgársága önálló, gerinces, öntudatos, hű és magyar.

SZOMBATHELY.

1938. október 11

Az Alpok keleti nyúlványainak, a vadregényes kőszeg-rohoci hegyvidéknek közvetlen közelében, a Gyöngyös és Perint folyócskák és a nyugat kultúrájának érintkező területen fekszik szelíd lejtésű lankáin, a kelet Szombathely, Vas-megye székhelye, 40.000 színmagyar lakossal.

Címerében tárt kapukkal és magyaros vendégszeretettel várja falai közé e püspöki város az idegent.

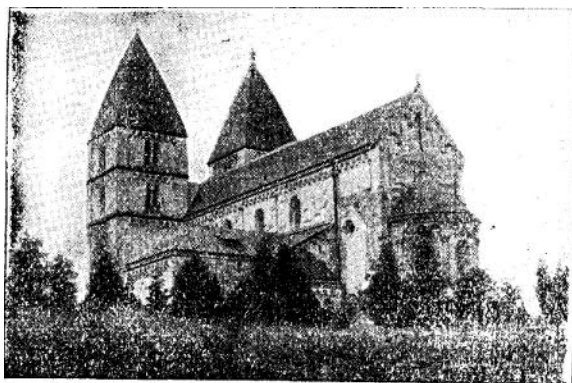
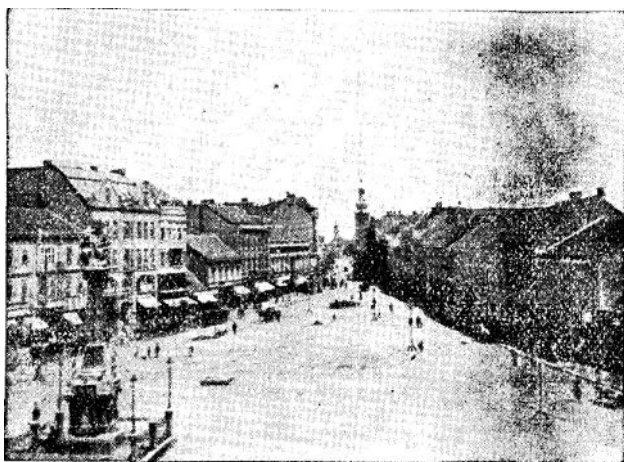
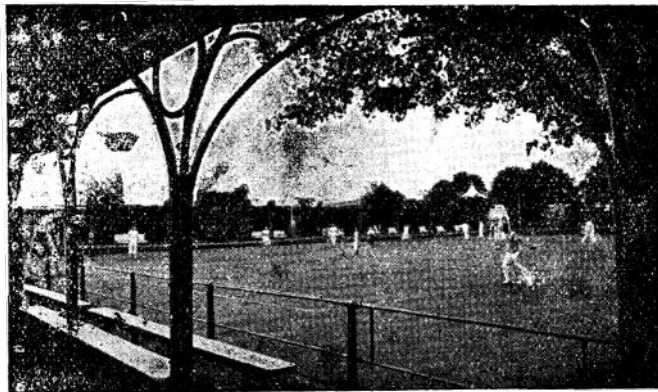
Szombathely első fajlag ismert lakói az illírek voltak, akiket a kelta eredetű bójok követtek. Kr. u. 41 körül alapította Claudius császár Savadat, ami Szombathely akkori neve volt. A megerősített Savária sokáig állott ellen a népvándorlás hullámverésének, amíg aztán Attila hadai erőt nem vettek rajta és a város pusztulását 455-ben hatalmas földrengés nem tette teljessé. Az avar megszállás után, a frank uralom idején, keresztény hitre tért a lakosság.

A frank uralomnak a magyarság vetett véget. Szent István a győri püspökség joghatása alá rendelte Szombathelyt, amit később 1241-ben a tatárok pusztítottak el. Vára a töröknek is ellentállt és annak megerősített volta miatt 1578-ban a vasvári káptalan székhelye lett.

Történelmi fénykora 1777-ben kezdődött, amikor Mária Terézia királynő aláírta a szombathelyi püspökség alapító levelét. Első püspöke Szily János a lebontott várbástyák helyén gyönyörű püspöki palotát, szemináriumot és székesegyházat építtetett. A város fejlődésére jellemző, hogy 1830-ban annak még csak 3888 lakosa volt és azóta ez a szám meg tízszeresződött. Trianon Szombathelyet határvárossá tette. Három hősi szobor dokumentálja Szombathely hazaszeretétét, mind a három hősi szobor a világháborúra emlékeztet.

Hatalmas méreteinél, arányos tagozódásánál, pompás díszítésénél és színeinek harmóniájánál fogva Magyarország egyik legművészebb és legszebb temploma a barokk stílusú püspöki székesegyház. Szily

Szombathelyi panoráma.

püspök alkotóerejét és előkelő ízlését tükrözi vissza Szombathely legnagyobb palotája a barokk stílusban emelt püspökvár. A városházáját Hauszmann Alajos magyar építész tervezte olasz renaissance stílusban. Említésre méltók még építészeti szempontból a Ferencrendiek temploma, amelynek szentélye a XIV. század második feléből való. A templomhoz csatlakozik a Ferences-rend hatalmas kolostora. A város másik régi temploma a Domonkosrendieké, amit 1670-ben a gróf Erdődy család emeltetett. Egyszerűségében is impozáns a protestáns templom és a mór stílusban épített zsinagóga.

Egy város sem tudta annyira magáévá tenni a mai modern építőművészet szellemét, mint Szombathely, anélkül, hogy megtagadná két évezredes városi létének tradícióit.

Szombathelyt a parkok városának is szokás nevezni. A szomorúfüzel szegélyezett Gyöngyös partján 4 park húzódik; a városliget, a Horváth Boldizsár-kert, a Práter-park és a Brenner-park. A Szent István-park ősi fái között sétautak vezetnek a város közkedvelt nyári szórakozó-helyéhez a pompás kioszkhoz. A régi víztorony mögött építették meg az állanó jellegű szabadtéri színpadot, mélyített nézőtérrel.

Gyáripára közepes, annál fejlettebb a kézműipara és élénk a kereskedelme. Hírelélete uralja az egész Dunántúl nyugati részét. A város egyenes, széles aszfaltos utcáin csilingelő villamos és fényes üzletek, azok nagy forgalma, a Váci-utcahoz hasonlatos esti korzó, háttározottan nagyvárosi jelleget adnak Szombathelynek.

NAGYKANIZSA.

1938. október 12.

A Dunántúl délnyugati szélén, a Jugoszláv határtól és a Murától 14 km.-nyire fekszik Zala-vármegye legnagyobb városa: Nagykanizsa, 32.000 szin magyar lakossal.

Bár történelmi múltja a római időkig vezethető vissza, mégis modernül szabályozott új város benyomását kelti. A hajdani vár külső erődítményei és az egykor stratégiailag oly fontos mocsarak helyén széles utak, nagy terek és szabályos utcák keletkeztek. A XIII. századig Kenesa néven ismeretes vára jelentős akadálya volt a török terjeszkedésnek. A Zrínyiek emlékének ma is magas kultusszal áldoz a város és büszkén vallja magát a Zrínyiek városának. A 90 éves török megszállás után, 1690-ben Batthyány Ádám foglalta vissza a törököktől a várat, amelyet azután Lipót császár lebontatott. A vár lerombolása után a mocsarakat lecsapolták és megindult a kereskedelmi és ipari élet annak helyén. Az 1800-as évek elején már nagykanizsai kereskedők társzekerei lepték el az országutakat Trieszttől Morvaországig. A Trieszt-budapesti, soproni, bécsi, barcsi vasútvonalak megépítése után a 60-70 és 80-as években szinte csodálatos fejlődést mutat itt a kereskedelem. Régi fejlett gazdasági életének bizonyosága, hogy üzletházai már a 60-as és 70-es években összeköttetésben állottak Ausztrián és a balkáni államokon kívül még Svájjal, Olaszországgal, Franciákkal sőt Egyiptommal és Amerikával is. A londoni tőzsdén pedig külön jegyzése volt a nagykanizsai tojásnak. Jellemző, hogy a volt Osztrák-Magyar Bank itt állította fel 1878-ban az első vidéki fiókját. A 80-as évek fényes jövőt ígérő fellendülése után ma, miként minden magyar városnak, úgy Nagykanizsának is a megélhetéséért kell harcolnia. Azonban Trianon súlyát egyik város sem érzi olyan nyomasztó erővel, mint Nagykanizsa, a határszéli fekvése miatt. A Muraközben és az ehhez kapcsolódó északi horvátországban fogyasztópiacának jelentékeny részét veszítette el a város, amely a Dunántúlnak egyik legjelentősebb kulturális, ipari, kereskedelmi és vasúti gócpontja volt. Da még a mai nehéz helyzetében is áttörte életereje az elébe tornyosuló nehézségeket és az utolsó évtizedben rohamlépésben halad a fejlődés útján. Nagykanizsán 1765-ben megtelepedtek a tanító Piaristák és a méreteiben egyetemnek is beillő reálgimnáziumot és modern komforttal berendezett internátust tartanak fenn. A Piarista-rendház falába illesztett emléktábla hirdeti, hogy Deák Ferenc is a nagykanizsai Piaristák tanítványa volt.

A város egyik legszebb művészettörténeti alkotása az 1786-ban épült barokk stílusú Inkey kápolna, amely a virágzó barokk kor gyönyörű emléke.

Sajátossága a városnak nagy kiterjedése, u. i. 1200 kat. holdon fekszik, éppen ezért óriási gondot okoz a városnak a közművek megépítése, ami most van folyamatban.

A nagyipar a megcsönkítése következményeként visszafejlődött, ma nem számottevő. Annál élénkebb a kézműipara és a kereskedelme, úgyszintén a környék mezőgazdasági terményeivel kapcsolatos piaca és vására.

Érdekes és feltűnő a várost jellemző nagyarányú virágkultusz. A virgos ablakok, az utcák és terek dekoratív növényi motívumai a virágágyak, a virágszőnyegek, sövények ragyogó színpompája fogad bennünket bármerre lépünk és mindezek a trianoni határra került magyar város lángoló, irredentizmusának szolgálatában vannak állítva.

SZÉKESFEHÉRVÁR.

1938. október 13.

Székesfehérvár „Alba Regia“ szabad királyi város a Sárret és a Velencei-tó közötti sík területen fekszik. Egyike a Dunántúl legcsinosabb, legszebben fejlődő városainak, mely különösen az utóbbi évtizedben fejlődött igen sokat. Az ősz koronázó város gazdag történelmi múltjára néz vissza. Az ország alapításáig nyúlik vissza a története és nincs még egy vidéki város, amely oly nagy szerepet játszott volna a magyar történelemben, mint Székesfehérvár.

Városháza.

Székesfehérvár már a legrégebbi időkben is lakott hely volt. Római telep helyén épült fel. Krisztus után 1000-tól fontos szerepet tölt be történelmünkben, mint az ország első fő- és székvárosa, ahol 1038-tól 1540-ig harminchét magyar királyt koronáztak, tizennégy magyar királyt temettek el és huszonkilenc országgyűlést tartottak.

Az évezredek folyamán a nyugati kultúra védelmében vívott véres harcok alatt ismételen elpusztított város mindig újra épült a romokon, hogy létrehozza, a mai Székesfehérvárt, amelynek történelmi levegője veszi körül az embert a Szent István-i Bazilika romjai között feltárt királysírok, barokk épületek, szűk sikátorok, a régi vár utcái között. Ezt a történelmi múltat öleli át a modern élet lüktető fejlődése, a virágzó szegélyes utcák, a nagyvárosi forgalom dacára csendes, kedves város, minden tere, szobra, ligete, épülete.

Székesfehérvárt leírni nem lehet, azt látni kell. A püspöki papnevelő intézet világhírű, Maulbertsch freskói és a kinszenvedés apothézisét kifejező freskója, az egyházművészeti múzeum kincstárába őrzött páratlan értékű miseruhák és felszerelések, Szent Istvánnak a székesegyházban őrzött fej ereklyéje, a cisztercita templom világhírű Bebó Károly olasz szobrász által készített szószéke és sekrestyéjének fadarabjai, az 1480 körül épült és a török uralom alatt mohamedán

dsaminak használt Szent Anna kápolna, az 1700-as évekből való és 1936-ban restaurált barokk városháza közgyűlési termében érdekes történelmi freskók, a város közepén Szent István által épített Nagy Boldogasszony bazilika romjai, a Prohászka emléktemplom a nagy püspök sírjával, a Szent István szobor, Magyarország egyik legszebb hősi emlékműve, a múzeum értékes gyűjteményei, a Bazilika kőtára, de ezen felül is sok a szép műemlék, épület, szobor megtekintése mind külön élményt jelent,

A város lakosságának jellemét legjobban kidomborítja, ha rámutatunk arra, a maga nemében szokatlan jelenségre, hogy a város vezetésében nincs kimondott ellenzék. Itt minden rendű és rangú polgár, bár a közérdek kérdéseit megbírálja, azonban csak egyet akar: a városa boldogulását, Itt várospolitikai szempontból nincs pártpolitika.

A város tetemes adósságokkal küzd, amit dr. Csitáry G. Emil polgármester elődjétől vett át örökül. Ezen adósságnak mintegy 25%-át fizette ki a város az utóbbi 6 év alatt. Hogy milyen rigorózan kezelte a város gazdasági helyzetét, azt a legjobban megvilágítja az a tény, hogy 20 P-t meghaladó kiadást csak polgármesteri jóváhagyással utalhat ki a városi pénztár. — Úgy a Szent István évében, mint azt megelőzően hatalmas befektetéseket eszközölt a város, amivel mintegy megváltoztatta Székesfehérvár régi képét.

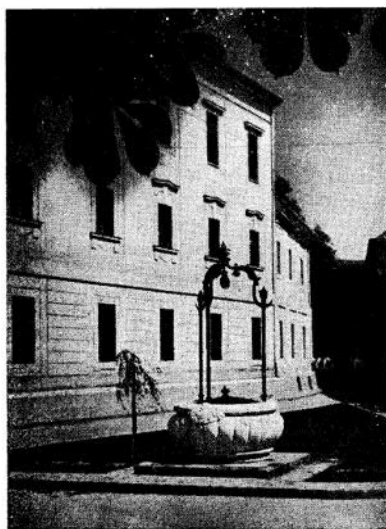

Szent István-utca a püspöki bazilikával.

Gyáripara nem számottevő. Annál élénkebb a kereskedelme és a kézműipara, ami nem érzi meg károsan Budapest közelségét. Székesfehérvár lakóinak erősen kifejlett a lokálpatriotizmus. Ugyanis van egy mozgalom is Fehérváron, aminek célja a mindent helybeli kereskedőtől és iparostól való vásárlás. Hogy ezen irányú lokálpatriotizmus nemcsak megalakult, de tartani is tudja magát, ezt a helybeli iparos és kereskedő dinasztiák tisztessége segíti elő.

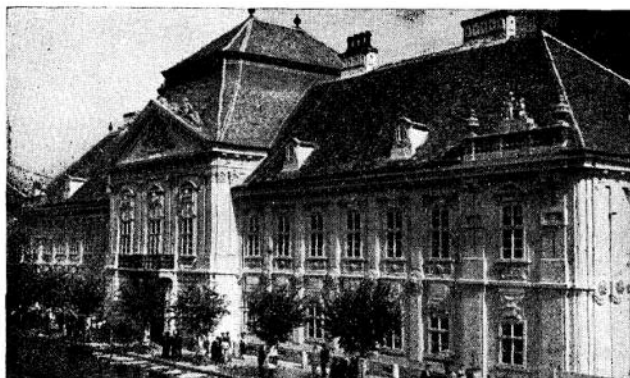
Szent Anna kápolna.

Petőfi-utca, Maulbertsch kúttal.

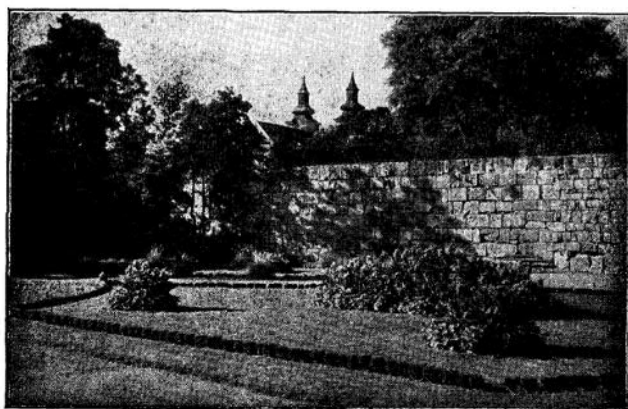

Károly király-tér.

Püspöki
palota.

A Belvárosi
plébánia.

Részlet a
régi várfal
marad-
ványból.

EGER.

1938. október 19.

Harmadik túránkra indulunk el, hogy a mai kis Felsőmagyarország a Tiszántúl és a Nagyalföld városairól számoljunk be. Első állomásunk Eger. A Mátra és a Bükk hegység szélmentes, védett völgyében hatalmas erdőktől és szőlődomboktól övezve az Eger folyó két partján — 32.000 színmagyar lakosságával terül el e történelmi nevezetességű és ősi kultúrájú város.

Már a római uralom idején is város volt itt, „Candanum“ néven. Csaknem minden krónikásunk ír Eger vízeről s váráról, így érthető, hogy Szent István ezt a várost választotta egyik püspöksége székhelyül. A várost és a várat 1241-ben felégették a tatárok, amit IV. Béla Lambert egri püspökkel karöltve újjá épített és kettős fallal és árokkal véttetett körül. Ez megvolt 1830 tájáig, emlékét még ma is látni az érseki lak kertjének nyugati határánál. Ugyancsak IV. Béla adományozta Egert a mindenkori egri püspököknek és így 1261-től püspöki város lett, 1279-ben Kun László dúlta fel, majd 1402-ben Zsigmond hadai ostromolták, mert Ludányi Tamás a „vasfejű“ egri püspök Nápolyi László pártján volt. 1451-ben Giska ostromolta a cseh huszita hadakkal a várost, 1490. szeptemberében Albert foglalja azt el, aki II. Ulászló ellenfele volt a királyválasztás alkalmával. Dózsa György alvezére égette fel a várost és a várat 1514-ben. A kettős királyválasztás viharai után 1526. novemberében Zápolya hadai foglalták el és négy év alatt háromszor lett ura egyik párt is, a másik párt is. Az 1538. évi váradi béke vissza juttatta Egert, addigi urai a mindenkori püspökök kezéhez. Dobó István 1550-től a vár kapitánya, akinek legfontosabb fegyverténye volt az 1552-ik évi török ostrom visszaverése, amelynek következtében harmincnyolc napos küzdelem után Achmed és Ali basák elvonultak a vár alól. Verancsics Antal, a jeles egri püspök ropant sokat áldozott Eger városának felépítésére. A király 1563-ban kivette a várat a püspök uralma alól és maga vette át annak védelmét. 1596. október 14-én az idegen zsoldos őrség Nyári Pál kapitánynak minden ellenkezése dacára föladta Eger várát III. Mohamed szultánnak. Kilencven évig tartott Eger török megszállása. 1678. december 17-én foglalták azt vissza.

Még egy háborún kellett azonban ennek a szerencsétlen városnak átésznie, 1703. szeptemberében a kuruc seregek zárták körül és Bercsenyi október 31-én rohammal vette be, majd 1704. április 16-án meghódolt Rákóczinak és 1710. november 30-án kezdődött a császáriak ostroma, amelynek eredménye a vár átadása volt.

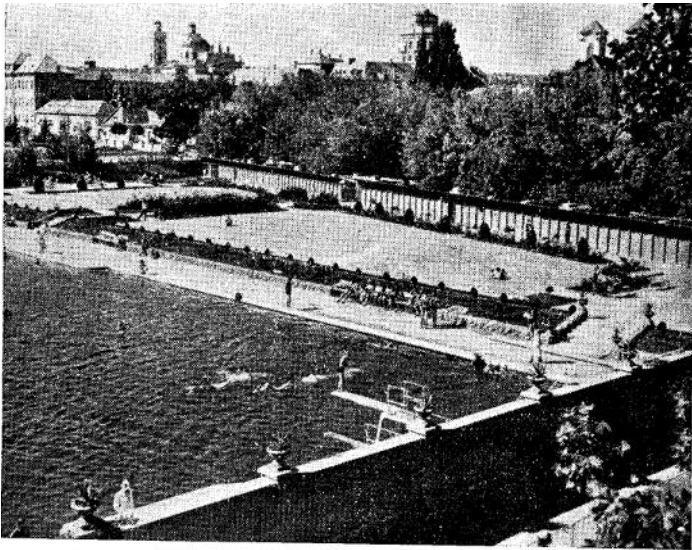
Maga a város a szatmári béke után egyéni életet élt. A püspök és a káptalan azután lassan visszaköltöztek Kassáról, ahol a török hódoltság idején tartózkodtak és megkezdődött a város új élete, a püspöki és káptalani uralom jótékony hatása alatt. Amidőn Eger fontossága hadászati szempontból megszűnt, megszűntek az országos fon-

tosságával együttjáró bajok is, amelyekben annyiszor volt szomorú része és amik nem egyszer idézték elő teljes pusztulását.

Eger kereskedelme jól lehet nem tudott bekapcsolódni a főútvonalakba, annak idején jelentékeny volt, főként a vasutak előtti idő-

A Főszékesegyház.

Az egri gyógystrandfürdő.

ben, most azonban csak inkább helyi jellegű. Egernek nagyipara nincs, kézműipara jelentékeny és már 1930-ban 1006 önálló iparosra volt:

Mezőgazdasága alig van a városnak, inkább zöldségtermeléssel foglalkoznak a város délkeleti részének lakói. Bortermelése elsőrangú.

E tekintetben hírneves volt már a török uralom után is. Az egri „Bikavér“ és az egri „Siller“ messzeföldön, sőt hazánk határain túl is jól ismert. Manapság mintegy 3000 kat. hold szőlője van Egernek és évi átlagos bortermelése körülbelül 30.000 hektóliter. Őstermeléssel a lakosságának mintegy harmada foglalkozik. Újabban nagyobb lendületet

Eger város látképe a várból.

Az egri vár ősi falai.

vett a gyümölcsstermelés, különösen almában és kajszin barackban, bár talaja az őszibaracknak is rendkívül kedvező.

Eger, leszámítva a 18-ik század második felét, általában lassú fejlődésű, de művelt város. Fejlődésének lassúsága főképp a fő vasúti vonalaktól való elzártságra vezethető vissza.

Eger már az Árpádok korában is több szerzetesrend tevékenységének székhelye volt. A török hódoltság megszűntével az újjáépítő század folyamán megtelepedtek itt a Jézus-társasági, majd a Ferences, a Minorita, a Szervita és az Irgalmas-rend, ezeket később felváltják a Ciszterciék, majd helyet kapnak a városban az Angol Kisasszonyok, a Szent Vince Nővérek és az Orsolyiták Rendjei. Legújabbban a Népművelési és Népgondozó Nővérek. Egerben tehát úgy a betegápolást, mint a tanítást főként az egyházi rendek végzik el.

A törökidőkből maradt minaret

Eger az iskolák városa. Van a városnak jogakadémiája, teológiája, községi, közigazgatási tanfolyama, tanító- és tanítónő képzője, két fiú és egy leánygimnáziuma, felső kereskedelmi iskolája és fiú- és leány polgári iskolája, sőt még vincellér iskolája is.

Eger valóban imádkozik, mert 7500 iskolai tanuló nyer itt vallásos és hazafias nevelést és tanítást.

PARÁDFÜRDŐ.

1938. október 20.

Egerből autóbusszon indulunk tovább örökké kanyargó, sokszor egészen keskeny szerpentin úton. Az út mindkét oldala termékenyombok között visz el, ahol javában folyik a napsütéses szép őszi időben a tengeritörés és a szárvágás, de főként a szüret. Majd hatalmas erdőségeken keresztül haladunk át, amíg Párád községet érintve beérünk a Károlyi grófok volt büszke vadászfészkébe, a mai Parádfürdőbe.

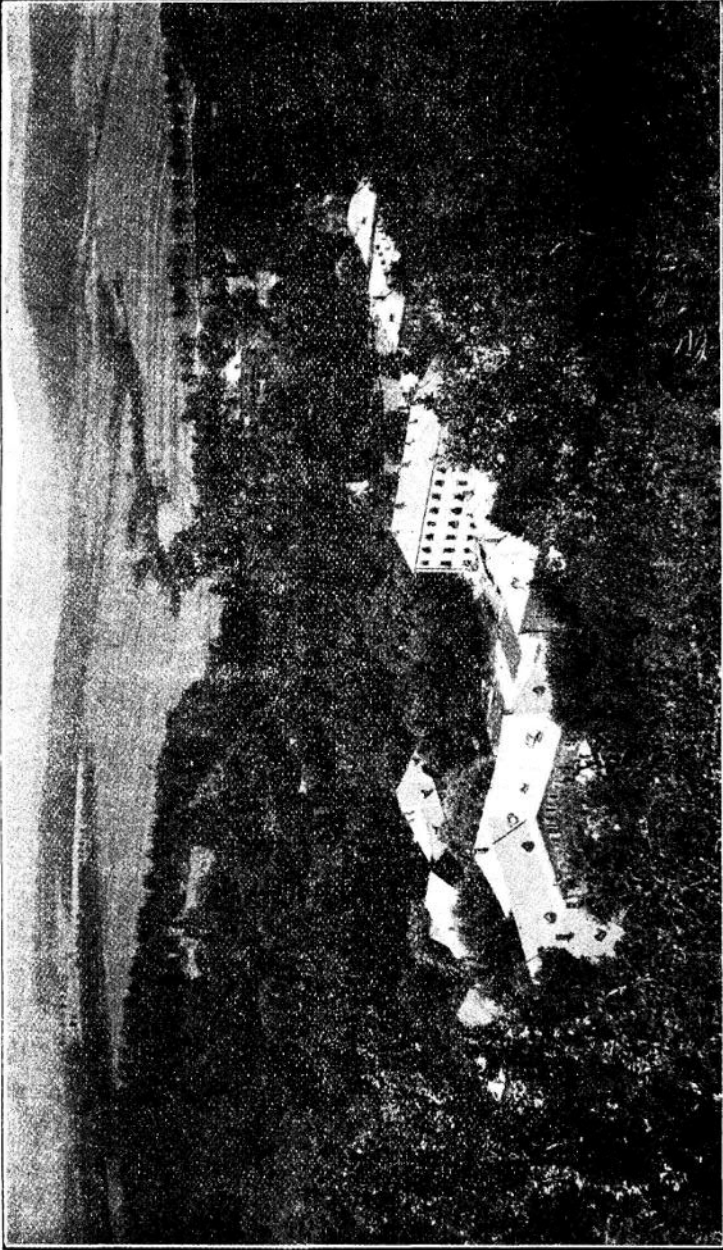
Parádfürdő, amely Csonkamagyarország legideálisabb fekvésű és legpatinásabb gyógyhelye, — a közelmúltban annak modernizálásával és átépítésével kapcsolatosan — hazánk egyik elsőrangú idegenforgalmi tényezőjévé vált.

A fürdő ügyeit a vallás- és közoktatásügyi minisztérium és a miniszterelnökség felügyelete mellett a Nemzeti Közművelődési Alapítvány intézi Térfly Béla ny. miniszter, főgondnok vezetésével.

1936. év elején a honvédségi jóléti alap vezetője Deczky-Marsik Jenő tábornok, az alap műszaki előadója, Kaplonyi László oki. építészmérnökre bízta a tervezés és a művezetés hatalmas munkáját, aki azt a múltban már végrehajtott hasonló építkezéseknél szerzett nagy tapasztalata alapján a szakember minden tudásával és ügybuzgalomával tökéletesen meg is oldotta.

Ügy a szálló, mint a gyógyudvar és az étterem épületei modernizált olasz renaissance stílusban épültek fel. A gyógyudvar klasszikus megoldású oszlopos folyosóival, a közepén álló és lépcsőzetekkel bíró félköríves kiállítású, terraszos gyógyudvar épületével, nemkülönben az összekötő folyosónak úgy gyakorlati, mint architektúrai megoldása impozánsan szép. A régi vendéglő helyén egy nagyszabású modern vendéglői épület épült fel, amelynek déli oldalán lévő lépcsőzetekkel ellátott hatalmas méretű terraszáról gyönyörű kilátás nyílik Csonkamagyarország legmagasabb hegységére, a Kékesre.

Parádon hatalmas erdőségek öln, szinte keztefogni látszik a tradíciókat őrző büszke múlt, a mai ember gyógyulását és üdülését elősegítő modern jelennel.

Parád gyógyfürdő látképe.

MISKOLC.

1938, október 21.

Miskolc a vadregényes Avas tövében, a Szín va mindkét partján fekszik, mint a trianoni felső Magyarország fővárosa, 70.000 színmagyar lakossal.

Miskolc már az ősidőben a diluviális kor emberének szállása volt, aki már akkor is ipari foglalkozással bírt, ami úglátszik e város predestinációja maradt, mert polgárai dolgos, szorgalmas munkásemberek ma is. A város környékén lévő Bükk-hegység a legrégebb őskortól kezdve már lakott volt. A mai Miskolc területén a Szinva-völgyében annak idején még nem volt élet, csak az Avas tetőn, ahol a kőszerszámaihoz szükséges kova anyagot bányászták ki az ősember a hegy andesit tufájából. Az újabb kőkorszaki Borsod-megye területén egy csodálatos szépségű kerámia fejlődött ki, amelynek igen változatos díszítését „bükki kultúrának“ nevezi a tudomány. A bronz- és vaskorban az őstelepések tíz-tizenöt méter magas cukorsüveg alakú, úgynevezett „kaptárköveket“ faragtak ki sziklából és ezek oldalába hamvedreket tartó, ablakszerű mélyedéseket válytak. Ezek a kaptárkövek ma is láthatók Miskolc környékén. A vaskorban a fegyverművességről híres kotinus kelta nép lakik a Bükkben, a síkon pedig a lovas, nomád szkíthák. Krisztus születés utáni századokban germán kultúrájú törzsek váltják fel az előzőket és Alsó-Borsodban jagíz-szarmaták népe tanyázott. Mindezek után jön a hun-avar hódoltságban élő népek kultúrája. A honfoglalás korában a határőrzéssel megbízott kabarok törzse telepszik le e tájon, amikor is Miskolc és környéke belép az Árpádok korába. Azután a magyarok alatt több-kevesebb szerencsével váltakozva élte Miskolc csendes életét, a felvidék elismert városa Kassa mellett, másodrangú szerepet játszva, mint Hamupipóke, a dolgozó, verejtékező ipartűzők szállása volt századokon keresztül.

Csak Trianon készítette Miskolcot, Kassa elszakításával kapcsolatosan új feladatok vállalására, az eddigi merkantil irányú Miskolc az iskolák és magassabb hivatalok városa és egy gyönyörű vidék idegenforgalmi központja lett.

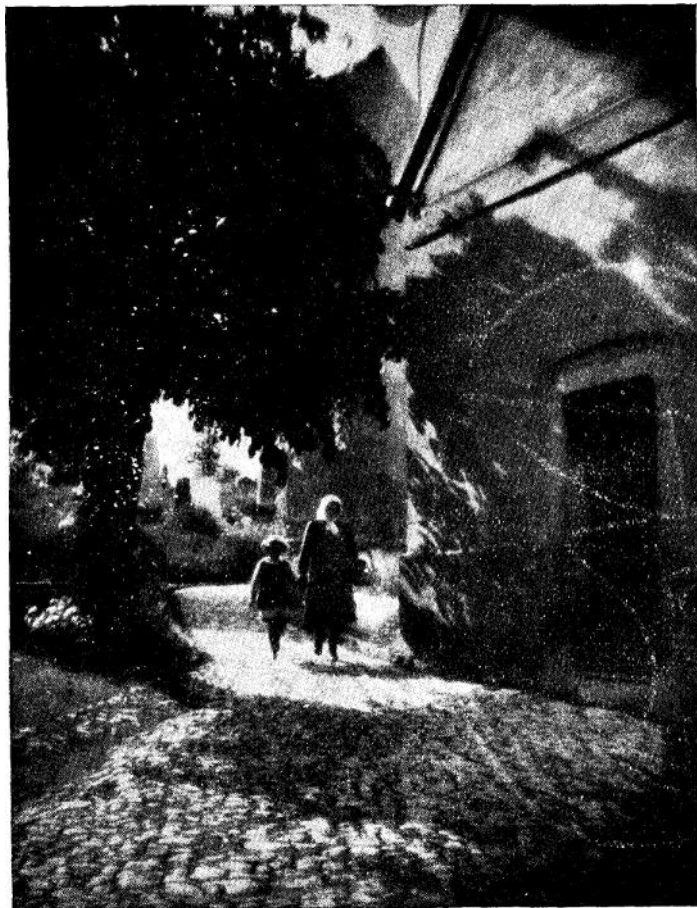
A művészetpártolás szempontjából igen érdekes jelenség az a nagyszabású társadalmi akció, ami 1823-ban indult meg kőszínház emelésére és aminek eredménye volt, hogy tizennégy évvel megelőzve az ország fővárosát, Miskolcon épült az fel.

Igen sokirányú középiskolái mellett még Miskolcon az Eperjesről idemenekült, évszázados múltú evangélikus jogakadémia munkálkodik és évente közel száz érettségizett diák kezdi meg itt jogi tanulmányait.

Szerencsés e város helyzete, hogy úgy a benne elhelyezkedett, mint a közvetlen közelében lévő nagyipari vállalatok szinte ismeretlen

fogalommá teszik a munkanélküliséget, Az e környéken lévő bányák, kohók és vasművek megszámlálhatatlan kéményei a Ruhr-vidéket juttatják az ember eszébe.

A kézműipara és a kereskedelme is élénk, intenzív és igen fejlett, mondhatnánk, hogy a trianoni Felsőmagyarország a kereskedelmi szükségletét innen látja el.

Avasi sétány.

Agrártermékei általában elsőrendűek. Itt minden megterem, az acélos búzától, a kitűnő borig.

És ha tekintetbe vesszük, hogy itt a Sajó csodás strandolási lehetőségei. Tapolca-fürdő melegvizével és elsőrendű gyógyhatásával, az Avas-hegy szinte a városban a maga bűbajos szépségével, az Európaszerte ismert Lillafüred és a vadregényes Bükk, akkor igazán nem tudjuk megérteni, hogy miért nem Miskolc az ország legkeresettebb idegenforgalmi helye.

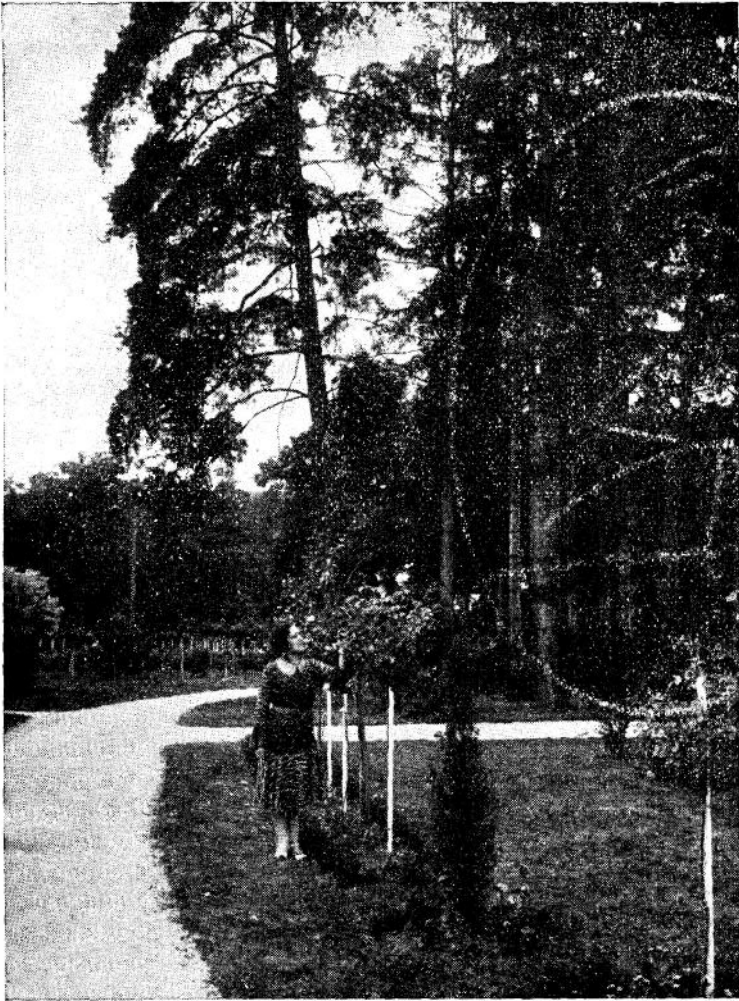
Görög-katolikus templom.

Jávorkút a Bükkben.

Λ vasi pincesor.

Görömböly Tapolcai fürdő-park.

Nemzeti színház.

Modern villa az Avas oldalában.

DEBRECEN.

1938. október 22.

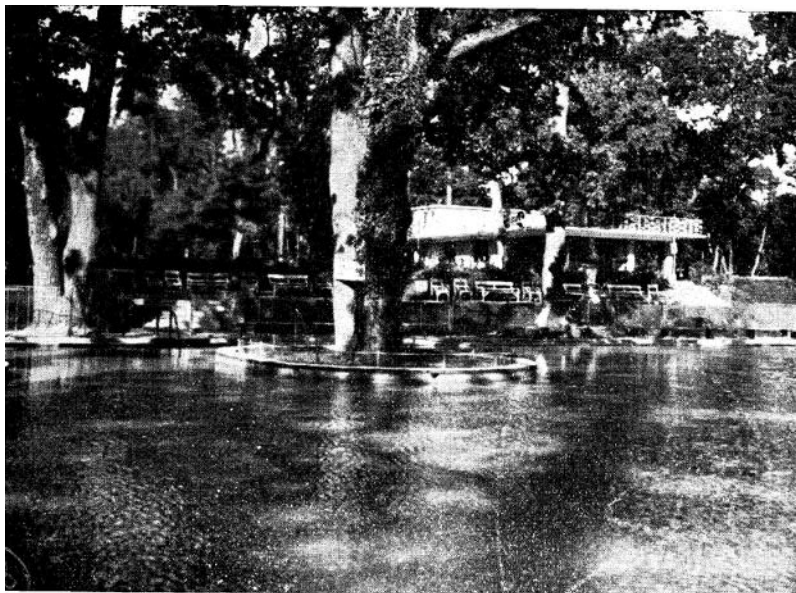
Debrecen neve kun-török eredetű és vagy a honfoglaláskori, vagy nem sokkal azután keletkezett település. Már Nagy Lajos bíróválasztási jogot ad a városnak 1361-ben. Első fennmaradt vásárszabadalma Zsigmond királytól való 1405-ből, amikor mindjárt két országos vásárra kapott megtartási jogot, ugyanezen évben megkapta a szabad királyi városi jogot is. Földesurai között találjuk Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, Enyingi Török Bálintot stb., ugyanis Zsigmond király zavaros pénzügyei miatt ismét földesúri hatóság alá került Debrecen, elvesztve szabad királyi városi jogait. A török hódoltság alatt sokat szenvedett, hol a törökök, hol a németek égették fel. Véletlenül támadt tűzvészek is pusztították és így középkori épületei nem maradtak fent, mindég újra épülve a városnak képe nem tükrözi vissza a multat. Régi épületei közül valók is csak a török hódoltság utáni időkből származnak.

Debrecen a Tiszántúl közepén fekszik, 117.275 színmagyar lakossal, Magyarország legnagyobb kálvinista városa, mint ilyent Kálvin Mekkájának is hívják. A város csendes, méltóságos és nagykiterjedésű arculatára szinte reá van írva, bele van vésve a kőnél maradandóbban a komoly, higgadt magyar hajdú faj egyénisége.

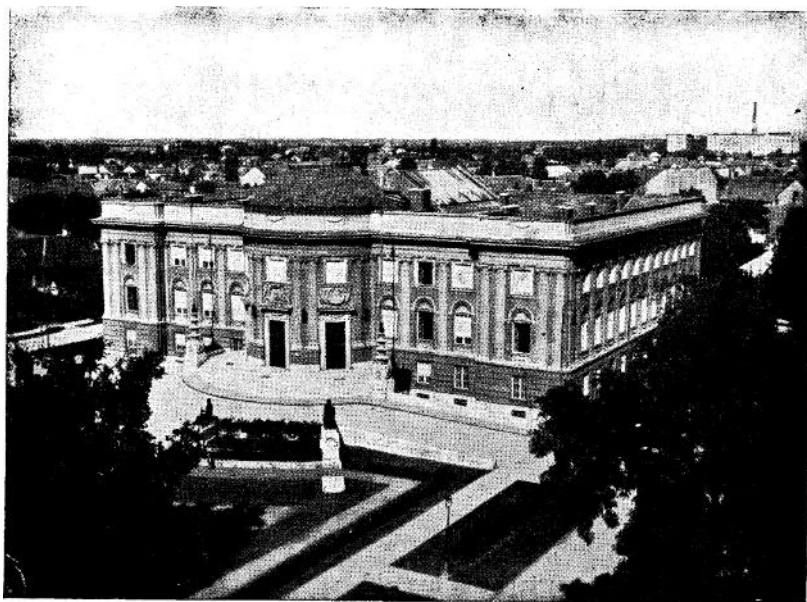
Debrecen már századokon keresztül a Tiszántúl legnépesebb városa, nagy közlekedési utak mentén, olyan ponton fekszik, ahol három különböző típusú agrárlehetőségű táj egyesül. A gabonatermelő Berettyó vidék, a homokos Nyírség és a legelőkben gazdag Kunság-Hortobágy, amely vidékek ősidőktől kezdve itt értékesítik terményeiket és vásárolják szükséges áruikat, így a kereskedelme és kézműipara legjelentősebb a magyar városok között, Budapest után. Mezőgazdasága óriási határával kapcsolatosan a legjelentősebb az országban, ugyanis a város határa 165.000 kat. hold, amelyből a város tulajdonát mintegy 100.000 kataszteri hold teszi, amelynek egy része bérletekben van kiadva, nagyobb részét pedig mintegy 60.000 hold a bűbájosán szép, délibábos rónát, a legnagyobb magyar pusztát a Hortobágyot határolja, ahol még ma is a honfoglaláskori magyarság nomád életének fennmaradó kis világa, őseredetiségében látható.

Debrecennek nagyipara nem számottevő, kereskedelme azonban behálózza az egész Tiszántúlt

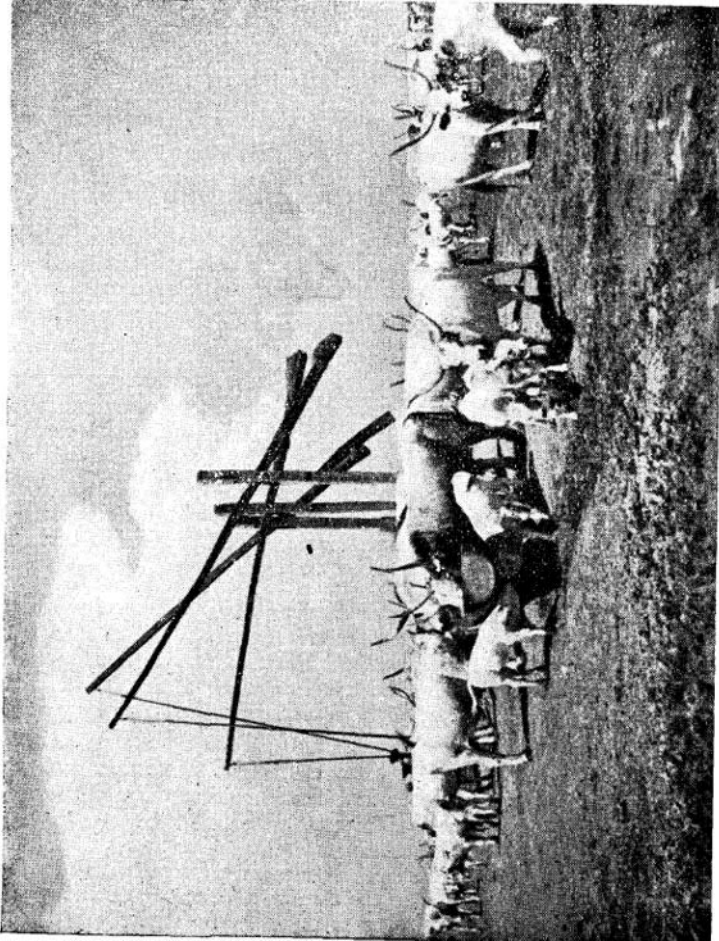
A város szerencsés mélyfúrásai, amelyek 67 C fokú melegvízzel bírnak, az utóbbi években egyre inkább fürdőváros jellegűt adnak Debrecennek. Éghajlata meleg s száraz, ami kellemessé teszi az itteni fürdőéletet. A 3000 holdnyi hatalmas erdősége, szinte a városba nyúlik be, amelynek terebélyes ősi fái alatt van a hővízű termál és strandfürdője, amely olyan természetes és csodásan szép a maga eredetiségében, amit sehol sem találunk hazánkban.

Nagyerdei meleg strandfürdő.

Déri múzeum

A Hortobágyon, magyar gulya a kúttnál.

BÉKÉSCSABA.

1938. október 23.

Békéscsaba Békés-vármegye délkeleti síklapályú részén fekszik és szerencsés földrajzi helyzetének köszönheti rohamos fejlődését.

Békéscsaba már a XIII. század elején létezett, de a török hódoltság alatt teljesen elpusztult és 1718-ban a Felvidékről telepített ágostai h. evangélikus vallású tótajkú jobbágyokból alapították újra a községeket, amely község két évszázad alatt kis telepből a mai délkeleti Magyarország legnépesebb és legforgalmasabb városává fejlődött. Ezt a fiatal várost 1919-ig az ország „legnagyobb falujaként” is emlegették. Ma, több mint 50.000 lakosa van, csonka hazánk egyik legnépesebb megyei városa. Nagyvárad és Arad elszakítása folytán, közvetlen forgalmi körébe tartoznak Békés-vármegyén kívül Bihar-megye déli és Csanád- és Arad-vármegyék északi községei is.

A lakosság 50%-ban östermelő, de az alapjában földművelő városban fejlett és gyorsan emelkedő gyár- és kézműipari élet fejlődött ki úgy, hogy a város ma már agráripari jellegű. Ügyszintén erős fejlődést mutat a város kereskedelme is.

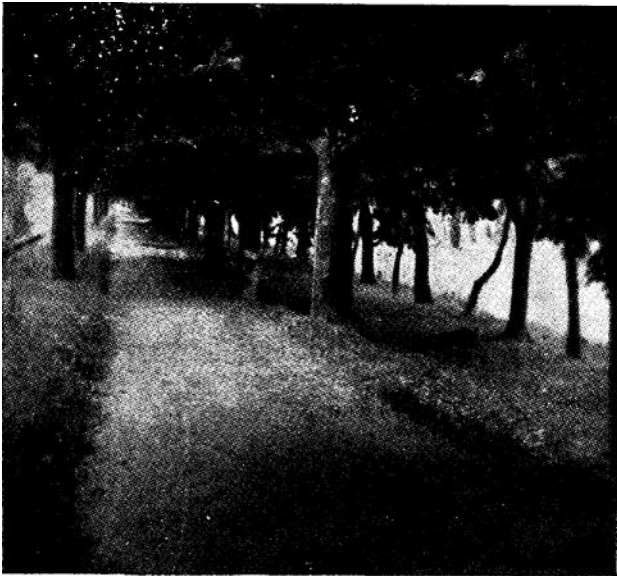
A város határának területe 51½ ezer kat. hold, amely a legegészségesebb birtokpolitikai megoszlás szerint tagozódik, még pedig a szántók mintegy fele 20—100 kat. holdas közötti birtokokra, az egynegyed része 100 kat. holdnál nagyobb és az egynegyed része 20 kat. holdnál kisebb birtoktestekre oszlik. A lakosság főterménye, — amelyet mintegy 20 ezer holdon termel, — a világmárkájú tiszavidéki búza, amelynek fajsúlya 80—84 kg., sikértartalma pedig 45% körüli, s így ezen kitűnő tulajdonságai folytán a békéscsabai malomipar a háború előtt évenként mintegy 3500 vagon lisztet szállított külföldre, amiből tekintélyes részt Anglia vásárolt fel. Sajnos, ez a malomipar ma hanyatlóban van.

Nagy kivitele van ma is Békéscsabának a hízottsertésből, tojás és baromfiból. Az agrárkultúrának megtekintésre érdemes alkotása a város háziüzemében kezelt 176 kat. holdas öntözött rétje, amely a különben teljesen hasznavehetetlen szikes talaj értékesítésének bőséges anyagi eredményét felmutató példája, ugyanis ezen terület mint birkalegelő holdanként átlag 4 q szénatermést adott, míg az öntözés után annak hozama 34, sőt egyes tábláknál 44 mázsa szénatermésre emelkedett per katasztrális holdanként.

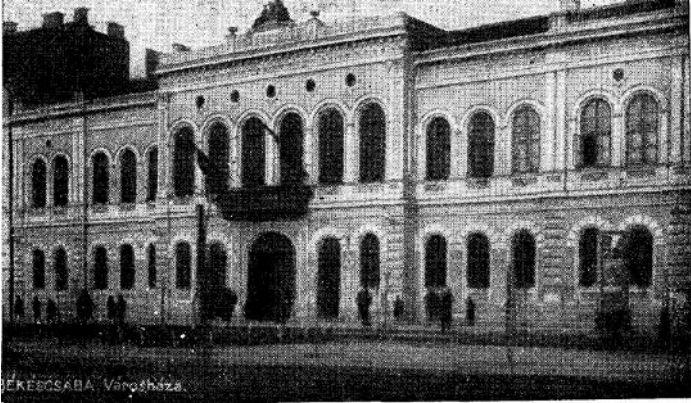
Anyanyelve szerint a lakosság 75%-a magyar, 25%-a tótajkú, de a lótanyanyelvű lakosság is javarészből magyar nyelven beszél. A lakosság magyarosodása állandó és feltartóztathatatlan.

Érdekessége Békéscsabának az élővíz-csatorna, amit még a ben-szülött lakosság elődei ástak, s azóta több ízben mélyítették- Ez a mesterséges vízmeder, amely a város keleti sarkát szeli át, dél-északi irányban, kb. 3 km. hosszú és 10 méter széles. Vízét a duzzasztó segé-lyeve! a Fehérkőrösből kapja és a Kettőskörösbe torkollik. A nyári hó-napokban élénk evezős sportélet is van ezen a vízen. A belvárosból az élővízcsatorna mentén szomorú fűzekkel és gesztenyefákkal dúsan sze-gélyezett árnyas partmenti sétány vezet az Árpád-ligetbe, amelynek tőszomszédságában fekszik a róla elnevezett és a fővárosba is beillő Árpád-gyógyfürdő.

Némely városok patinásak, régiek, tradíciókban és történelmi em-lékekben gazdagok. De a mostoha körülmények folytán minden kul-túrfölényük dacára fejlődésükben teljesen megtorpantak. Ezzel szem-ben vannak várostípusok, amelyek nem támaszkodhatnak évszázados múltjukra, sem nagy hagyományokra, társadalmuk széles rétegein megérezni még a földdel való szoros kapcsolatot, annak dacára, a je-lenük virágzó és erőteljes és a fejlődés üteme állandóan felfelé ívelő, liven egészséges fiatal és nagyjövőjú város Békéscsaba.

Kőrösparti sétány.

Városháza.

Evangélikus nagy és kis templom.

SZEGED.

1938. október 25.

Szeged a magyar délibábos Alföld keleti részén, a szőke Tisza jobb partján fekszik, mint annak központja és legifjabb s egyben Magyarország legnagyobb vidéki városa, 140-000 szintiszta magyar lakossal, nem messze attól a ponttól, ahol az Erdélyből jövő Maros szakad a Tiszába.

Hogy Szeged lefelől mikor és miféle népek lakhelye volt, azt taian örök rejtély fogja földni. A Szeged név keletkezéséről megállapítható, hogy az a halász életmódtól vette eredetét. Ahol a víz öblöt vágott a partba, ott azt mondták: a víz „beszögelte.“ Innen a halfogó öblöket Szeged és Szegye ősi néven nevezték el. A Duna-Tisza köze és a Tiszántúl — soha nem állott római uralom alatt. A IV. század hunokat hozott Szegedre. A hunok után Magyarország területét vándornépek szállták meg. Főleg gepidák és gótok, az 560—803-ig tartott avar uralom pedig már Szeged vidékére is kiterjedt. Amikor a honfoglaló magyarok a Duna-Tisza köz síkját és Szeged vidékét is meghódították, itt az avarokat találták, akik azután hozzájuk csatlakozva, maguk is beolvadtak a magyarok közé.

Szeged kereskedelmi jelentőségét már az Árpádok korában is a Tiszán és a Maroson történt sószállítások adták meg.' A legtipikusabb és legszeszélyesebb magyar folyó a Tisza, amely most békés szelíd-séggel folyik új partjai között, félszázaddal előbb maga alá temette ezt a várost. A mai Szeged ötven év újjáépítő munkájának eredménye, az elpusztult történelmi emlékek helyett a csodaszép, modern alföldi metropolis hirdeti ékes szóval a magyarság alkotó erejét. Szeged újjáépítésének bizonyossága, hogy ma a csanádi püspök és a Ferenc József tudományegyetem székhelye. Ezt hirdeti a püspöki székesegyház, amelynek európai hírű árkádok terén rendezik minden évben a szabad-téri játékokat. Az újjáépítés rohamos munkája után a fejlődés a világháború befejezésével fokozódott, amikor a nagy magyar kultúrpolitikus, gróf Klebelsberg Kunó hatalmas intézmények létesítésével alapozta meg a város új korszakát. Modern művészi építményei a nyugateurópai városkultúrát hirdeti. A város egyik híressége a három oldalról árkádokkal körülvett dómtere. Az ezt körülzáró épületekben a püspöki szeminárium és a különböző egyetemi kutatóintézetek működnek. A Dómmal szemben az eredeti játéku zenélőóra van elhelyezve. Az árkádok alatt a nemzeti Pantheon őrzi a magyar művelődés, tudomány, és művészet történelmi hőseinek emlékét. Egyedülálló a maga nemében a Hősök kapuja, amely Szegednek a világháború alatt elesett 12.000 hőse emlékét hirdeti. Szeged nem ötletszerűen, nem anyagi és nem helyi érdekből, hanem azért rendez szabad-téri játékot, mert a világhírű Dóm-tere méreteinél, esztétikai és akusztikai adottságánál fogva Európa leggrandiózusabb szabad-téri színpada. A monumentális Dóm 40.000 ember befogadására alkalmas. Szeged a határszélivé lett alföldi nagy magyar város a magyar nemzeti kultúrát szol-

gálja, a legmagasabb művészi színvonalon álló minden évben megrendezett szabadtéri előadásával.

Kevés városa van Csonkamagyarországnak, amely annyit veszített volna Trianon következtében, mint Szeged. A háború előtt központja volt a délvidéknek. Ide gravitált gazdaságilag a jelenleg elcsatolt városok és községek legnagyobb része. A háború előtti centrumból szomorú és nehéz viszonyok között élő határváros lett. Az új határok Szegedtől délre színmagyar területeket szakítottak el. Trianon óta a Tisza hajóforgalma is erősen csökkent, amely természetesen Szeged kereskedelmét károsan befolyásolja.

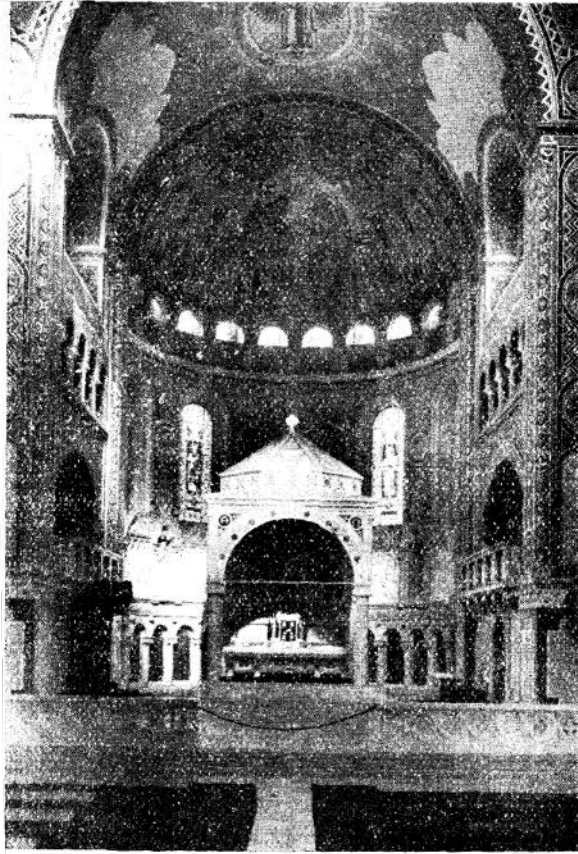
Városháza éjjeli megvilágítás alkalmával.

Szeged város ezer érdekességet és jellegzetességet őrző kincse az a tanya világ, amely tagadhatatlanul sok bajt és gondot jelent a városi közigazgatás számára, de azért mégis csak kiapadhatatlan erőforrása a város életének. Szeged határa több mint 141.000 kat. hold. Ebből a roppant területből közel 70 ezer hold a város tulajdonát képezi, tehát Szeged az ország leggazdagabb földbirtokosai közé tartozik. A város széles határában egyetlen nagybirtokos sem él. Középbirtok is igen kevés van. A föld apró parcellákra oszlik és ezeken az 5—20 holdas birtokokon élnek, dolgoznak évszázadok óta a szegedi határ őslakói. Maga

a város sem folytat nagyobb szabású gazdálkodást. Termőföldjének csaknem százszázalékát szintén apró parcellák formájában bérbe adja és ezeken a városi bérleteken több, mint tizenötezer család lakik.

A szegedi határt egymástól kisebb-nagyobb távolságra fekvő, idillikus képét nyújtó fehérre meszelt, leginkább nádfedelű tanyák tarkítják, ezekben a messzi tanyaházakban ma is úgy él többé-kevésbé, de úgy is gondolkodik és úgy is gazdálkodik a tanyák kevésszavú de sokdolgu népe, mint századokkal ezelőtt.

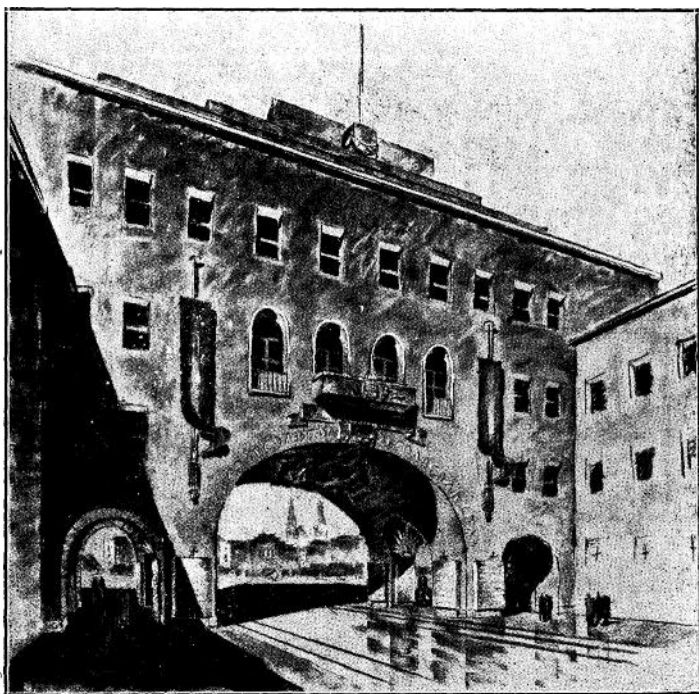
Az alsótanyai kisvasutat a város 1926-ban építtette meg. A vasút fenntartása évente mintegy 300 ezer pengőit emészt fel a város jövedel-

A Fogadalmi templom főoltára.

méből; de olyan értékes kapcsolatot létesít a város és az alsótanya népe között, amely érdemessé teszi erre a tetemes áldozatra

Szegeden az őstermelésből a lakosság 66%-a él. A tanyavilág népéről és küzdelmes életéről csak szeretettel, megértéssel emlékezzenek meg Hatalmas életküzdelmet folytat, de ebben derekasan meg is állja a helyet. A tanyai magyar családi élete tökéletes emberi és munkaközösségen alapul. A cseléd is a háztartás, vagyis a család tagja. Külső megjelenésére kényes, rátarti, katonás jellemű, annak dacára, hogy sok esetben földbesüllyesztett putrival kezdi a gazdálkodását Hi-

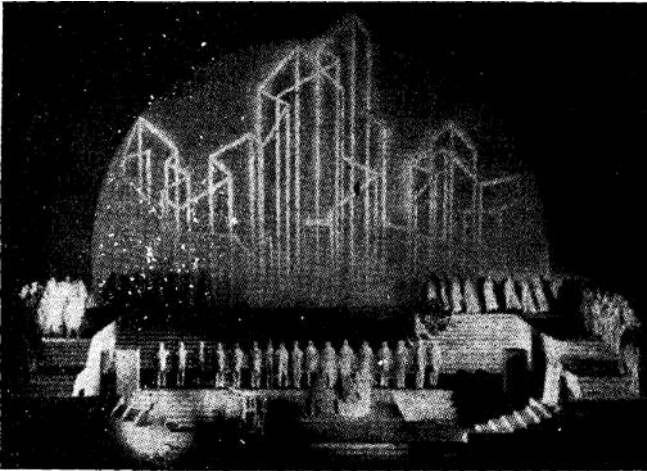

Hősök kapuja a Boldogasszony-sugarút felől.

hetetlen a földszeretete. Ezek az emberek az igazi honfoglalók, amit lehet mindent maguk készítenek el. A tanyai ember ezermester.

Szeged terményeinek és termékeinek a különlegességei mondhatnánk specialitásai: a szegedi paprika, a szegedi pillangós papucs, a szegedi háziszappan, a közismert halbicska, a szegedi halászlé, a szegedi tarhonya, de közismert a nemes gyümölcse is. A Szeged melletti Szatymaz hatalmas területe csupa gyümölcsösből áll. A szegedi csemege szőlő, körte, földieper, cseresznye, meggy, barack, messze földön híres és keresett cikk, a tanyai gazdák homokos földjeiken meglepő sikerrel kertészkednek. Az Újszeged rózsáligeteinek is messzeföldön híruk van. Virágkertészet ott majdnem minden ház. De a legszebben díszlik Újszegeden a róza, amiből tetemes mennyiséget exportálnak is.

A mai Szeged ipara a történelmi fejlődéshez képest még mindig kis és kézműipar jellegű. A modern nagyipar aránylag későn fejlődött ki itt és ma sincsen a város nagyságához képest kellően képviselve. A

„Az ember tragédiája“ szabadtéri előadásának falanster jelenete.

közgazdasági értelemben gyárnak tekinthető üzemek számát Szegeden mintegy 25-re lehet becsülni. Hozzávetőleg ezek az üzemek kb. 5000 munkást foglalkoztatnak.

Szeged kereskedelme élénk, nemcsak lokális jellegű, hanem felöleli az egész Duna-Tisza közének déli részét. Kétségtelen azonban, hogy nemcsak helyi, hanem országos viszonylatban ma is a terménykereskedelem Szegednek a legjelentősebb kereskedelmi ágazata.

A város hitelélete igen fejlett. Valamikor a legerősebbek egyike volt az országban. Pénzügyintézetei azelőtt majd mind teljesen önállóak voltak. Az utóbbi időben egyre jobban keresnek kapcsolatot a nagyobb budapesti intézetekkel és affiliált vállalatokká alakulnak át. Magyarázata ennek a pénzügyi viszonyokban történt nagy eltolódás és az intézetek saját tőkéinek összezsugorodása, ami csak a koncentráció révén kiegyensúlyozható.

Szeged nemcsak volt és van, hanem igazán csak ezután lesz!

KECSKEMÉT.

1938. október 26.

Kecskemét Európa gyümölcsöskertje. A Duna és Tisza közötti területnek a közepén fekszik. 82.000 főnyi színmagyar lakossal. A város határa 163.000 kat. hold, ami Bugacs kivételével mind a maga földjét munkáló kigazda birtokában van.

Kecskemét már az Árpádházi királyaink idején jelentékeny várossá fejlődött, mint királyi birtok. A tatárdúlás után IV. Béla a viszsza telepített hunok egyik székhelyévé tette a várost és 1270-től kezdve Kecskemét egy jó ideig megyeszékhely volt. A török uralom alatt a sokat zaklatott, elszegényedett, környék népe, Kecskemét védelme alá menekült, s így a város egyre nőtt és fejlődött. A XVIII. század elején már félmilliónyi hold területen folytatta a város a híressé vált jószágtenyésztését és az ezel kapcsolatos kereskedelmét és a virágzásnak indult iparát.

A város fejlődését sok elemi csapás zavarta, úgy mint: több nagy tűzvész, földrengés, szárazság, jég, pusztító fagy és a világháború, meg az azt követő forradalom. Mindezeket azonban Kecskemét szorgalmas népe találékonyssággal, páratlan munkaszeretettel és szívóssággal ellensúlyozta és valóságos paradicsomot teremtett a homoktenger pusztaságában.

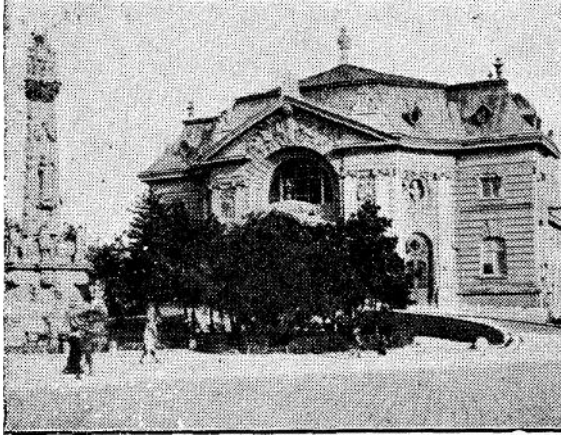
Kecskemét ősi iskolaváros, ahol már a XIII. században rendszeres iskolai oktatás volt, fejlett kultúrája az iskolaügy lelkes és áldozatkész felkarolásában gyökerezik a legrégebb időktől fogva. A város közművelődésének ügyét számos kulturális intézmény szolgálja. A városi könyvtár, a városi múzeum, református főiskolai könyvtár, a művésztelep, a szellemi élet irányításában pedig a Katona József társaság.

A közgazdasági élet fontos tényezői a szilárd alapokon nyugvó helybeli pénzintézetek. A város kereskedelme közepes. Kézműipara fejlett, de lokális jellegű, annál élénkebb azonban a nagyipara, amely mintegy tíz gyáripari jellegű vállalatot tart számon ez alföldi városban.

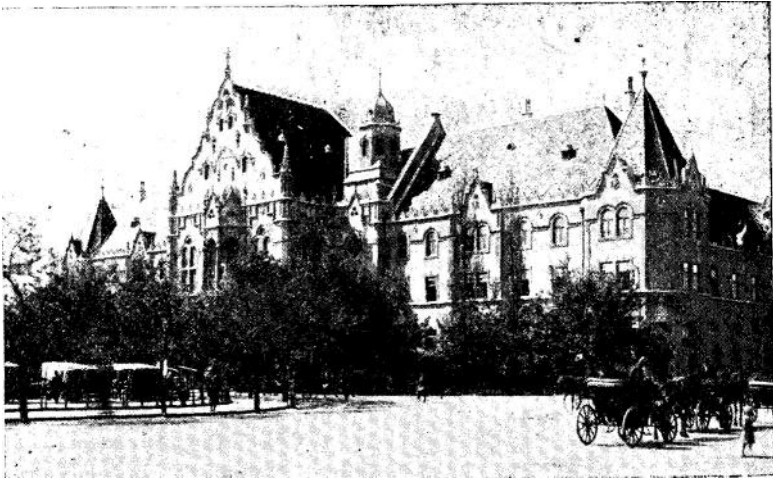
A várost mintegy 15.000 kat. hold gyümölcsös és szőlőkert veszi körül és az utóbbi években ismét nagy területeken indult meg az újabb gyümölcsösök létesítése. Az „aranyhomokban“ termett nevezetességek; a világ legzamatosabb gyümölcse, a kecskeméti barack és a mindenütt ismert „Bárack“ pálnka. A gyümölcs- és a bortermelés mellett az ugorka, saláta és zöldségtermelés fejlődött ki erősen, párosulva a baromfitenyésztéssel, amiből mind hatalmasabb exportja van.

Kecskemét természeti kincse: Bugacpuszta, amelyet külön vasútvonal kapcsol be a világ idegenforgalmába. A világhírre emelkedett, romantikus magyar pusztán ott legel a gulya, ménes, nyáj ős eredetiségében ott találjuk a rendkívül érdekes pásztoréletet élve a komoly szavú, ős hunok utódait, mint csikóst, gulyást és juhászt.

Kecskemét th. város a háború után külön főispánságot kapott, ezt a méltóságot most balázsfalvi Kiss Endre dr. tölti be általános tisztelettel és szeretettel övezetten, aki előzően a város polgármesteri székében indította el Kecskemétet a modern, nagyvonalú fejlődés útján. A jelenlegi polgármester olasz Liszka Béla dr., akit Kiss Endre dr. főispáni kinevezése után ebben az évben emelt a polgárság egyhangú bizalma a város élére.

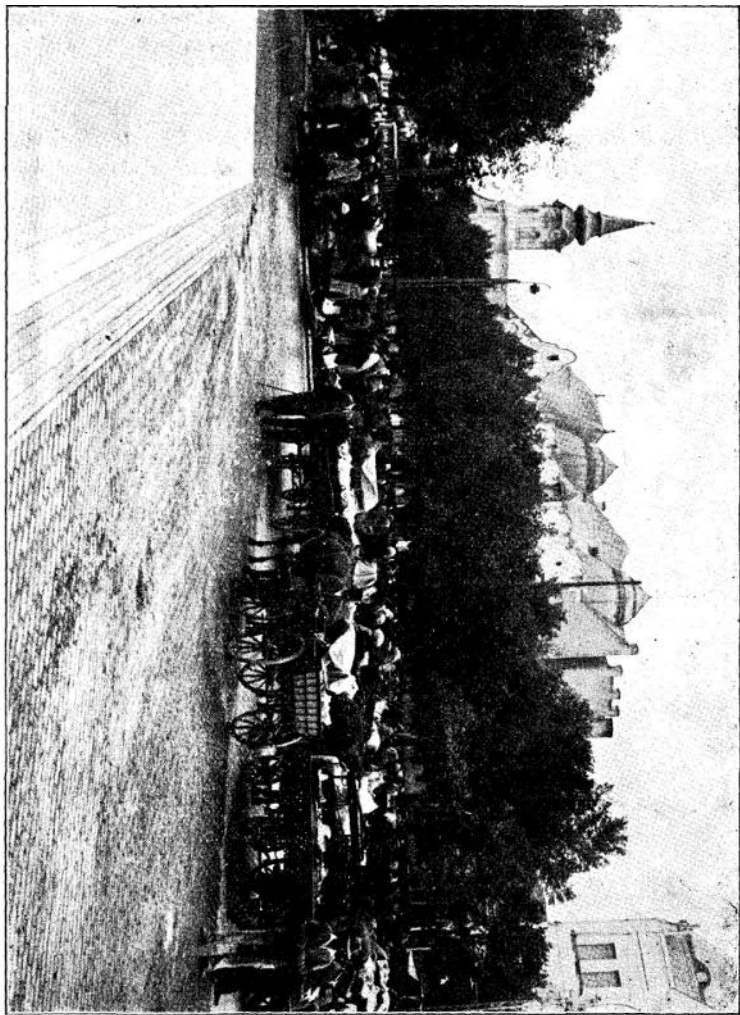

Katona József színház.

Városháza.

A magyar rónán fut velünk végig a gyors Budapest felé. Minde-
nütt az őszi munkák folynak teljes ütemben. A szüret már befejezés
előtt áll. A vidéki városokról megígért portréfestésünket egyelőre be-
fejeztük és reméljük, hogy a közeljövőben a most visszaadott és a még
most is elrabolt, megszállt területek városairól hozhatunk hasonló
riportokat, amikor már azok tornyain a magyar trikolórt lengeti a kár-
pátaljai szél. Adja a magyarok Istene mielőbb!

A „Híros város” Kecskeméti gyümölcsplaccja.

KISKUNHALAS.

1939. február 24.

Kiskunhalas megyei város a Tiszától és a Dunától egyenlő távolságra az Alföld közepén fekszik, közel a mostani szerb (trianoni) határhoz. Ez a színmagyar város a Kiskunság végvára, mondhatnánk a Bácska kapuja szerepét tölti be.

Mátyás király udvari történetírója Bonfini Villa Piscina néven szerepelteti Kiskunhalast világhírű könyvében. Kiskunhalas 1408-tól a székesfehérvári Magyarország történetének. Zsigmond király néhány napot töltött Halas Kunszéken, Rákóczi híres vezére Bottyán generális a halasi elsáncolt táborban táborozott 1705-ben a szerbek elleni ütközet idején.

Kiskunhalas líceumi főiskolája 1667 óta megbecsülhetetlen szolgálatakat tett a műveltség terjesztése és a magyarosodás szolgálatában. Mint tőzsgyökeres magyar főinézet századokon át magához kapcsolta az egész Bácska, a délvidék és Horvátország idegenajkú értelmiségének ifjúságát, s azokba a magyar szellemem kívül Helvetia megtántoríthatatlanul puritán elveit öntötte bele. Az egyéni jellemet kidomborító híres szerb költő Zmáj Jovánovits János a „Matica Srbska“ újjvédiki irodalmi kör itt tanult íróvezéreivel, továbbá a belgrádi államférfiak és volt szerb miniszterek több ízben szívesen ismerték el és emelték ki azon alkalmakkor, amikor mint volt tanítványok egy—egy látogatásra visszatértek az ősi „Alma mater“ falai közé, annak európai hírével nevelő hatását. Csokonai Vitéz Mihály 1781-ben meglátogatta itt Földy János líceumi igazgatót, a kiváló irodalombarátot.

1848-ban Halas apraja-nagyja lelkesen csatlakozott a szabadság zászlaja alá.

Rengeteg halasi eseményről beszélnek a régi írások, melyek mindegyike Kiskunhalas város szorgalmas, tehetséges lakóiról regél, Halasért rajongó nagy emberek, művészek, munkálkodtak a város fejlődéséért,

Váry Szabó István, a város első podestája, a halasi gyümölcsészet mai európai hírével alapjait munkálta. Dekányi Árpád professzor vezette be a híres halasi művészi csipke készítését, Thorma János és Töl gyessy patinás nevű festőművészek vásznukra álmodták Kiskunhalas ezüsnýárfás mélabús tájképeit, Bertalan tanár a város zenei életét irányítja, aki megalakította itt a Filharmonikusok zeneegyesületét. A város elhalt nagyjai közül igen sokan megfordultak későbbben is Kiskunhalas utcáin és szeretettel emlékeztek meg szóval és írásban, sőt tettekkel is, a városban töltött kedves emlékeikről.

Halast nevezhetnénk első neve, a csipkék városa után, a körték városának is, Szatmáry főiskolai igazgató honosította itt meg a kanadai Kiefer vaj körtét, amely a Magyarországon termelt összes körtefajták közt jövedelmezőség tekintetében kétségen kívül az első helyen áll, amit száz hold számra termelnek Halas és környékén. A Kiefer körte fája olyan, mint a dió. Ellenáll a kártevők pusztításának, edzett és jó-

növésű és mindamelletts mondhatnánk azonnali termő. Fája sudár, nem vet nagy árnyékot és így igen alkalmas a szőlők közé való ültetésre. Maga a gyümölcs szintén edzett, bőre, éretlen korában erős és így az élősdiék nem tudják könnyen megtámadni, aminek folytán nagy százalékban féregmentes. Íze kellemes, de csak érett korában. Főként a külföld szereti, legnagyobb átvevője a Kiefer-körtének Anglia. Nagy előnye, hogy éretlen korában szállítható és oly kemény, hogy a szállítás akár ömlesztve is történhet. De kitűnő és országos híré Kiskunhalas cseresznyéje és nagyszemű datolyaszőlője, amely szintén kedvelt exportcikk.

Halas a török hódítás után hasznosította azt a kevés jót, ami a mohamedán rombolás javára írható. Minden kárban van haszon és így a török fojtogató és pusztító rabigájából való felszabadulásunk világraszóló két és fél évszázados eseménye a gyümölcsfák elterjedését eredményezte Kiskunhalas és környékén, A Fekete-tenger melletti Kerasundból behozott cseresznyefák és meggyfélék, a Perzsiából hozott „Kajashi“ kajszinbarackfák és a Skutari-tó mellékéről behozott jó „Kadarka“ szőlő, dohány és a törökbúzának nevezett kukorica, úgyszintén Halas főkviteli cikke a pulyka is, amit az angolok még ma is török tyúknak neveznek, volt az a török örökség, amiből reánk áldás származott. Behozták még török földről a szép tulipánt és XIV. Lajos francia király udvarán át az új Délkínai őszibarackfákat.

A szőlő és gyümölcsstermelés módszereit az elmúlt század közepén Italia napsugaras földjéről húsz évi milánói és lombardiai tapasztalatok kapcsán Thorma Vince az estei ezred ott állomásozó kapitánya hozta be Halasra, ahol nagy mintakertjében mutatta be az olasz kerítészet magas kultúráját, aminek kapcsán ez elterjedt Halas és környékén.

Nemes szándékú polgármesterek után jelenleg dr. Fekete Imre lelkes fáradhatatlan munkásságával igyekszik széppé tenni Kiskunhalast és elsőrendű szociális érzékével a város lakóinak a mai élet terheit könnyíti meg.

Magyar stílusban épít színháza, városházája és városi szállodája, úgyszintén három jól kiépített szabadfürdője, gőzfürdője, modern építésű és modern gyógyászat eszközeivel felszerelt kórházak a város fejlődését bizonyítják.

A jól kövezett utcákat és utakat az alföldi városokat jellemző fasorok és parkírozott területek szegélyezik. Az elmúlt évben ültetett el a város vezetősége az újonnan alakított hősök ligetében, a világháborúban elesett hősi halottak emlékére ezer darab hársfát, ami szintén a város ízléséről és szociális gondosságáról tesz tanúbizonyságot.

Kiskunhalas ipara kizárólagosan a kisipar keretén belül, helyi jellegű. Kereskedelme, a már említett baromfi exportján és a gyümölcs, szőlő és bor kereskedelmén kívül szintén nem számottevő és csak a város környékét szolgálja ki. Négy bankja teljesen ellátja a város hiteligenyét és lebonyolítja annak minden bankszerű üzletét.

A város lakói — a tisztviselői karon kívül — kevésbeszédű, halgatag, tempós egyéniségű, igazi kunok, tőzsgyökeres magyar kiscgazdák, akiknek jellemük egész életükön kérésziül vonul. „Kevés beszéd sok munka.“ És ezért sikerült nekik e homokos területen a legkitűnőbb szőlő és gyümölcskultúrát megteremteni, mint a homok úttörői Halas és környékéből valósággal második Kaliforniát csináltak.

BUDAFOK.

1939. február 28.

Budafok, megyei város, a budai hegyek keleti nyúlványain a Duna patrján épült, ősidők óta lakott hely. A római megszállás idejéből fennmaradt építési maradványok, határkövek és sírkövek Budafoknak római szempontból való stratégiai fontosságra mutatnak. A honfoglalás után Budafok az Árpádházi királyok magáttnulajdonát képezte, amely Csepel szigethez tartozott. Buda felszabadítása és a török kiverése körüli hadjárat az ottani lakosságát teljesen elpusztította vagy elűzte, de minden esetre lakhatatlanná tette.

A XVIII. században Budafok württembergi telepeseket kapott, akik főként szőlőtermesztéssel foglalkoztak és a város akkori neve Promontor volt. Országszerte híressé váltak a promontori pincék, amelyek a legkiválóbb minőségben és óriási mennyiségben fogadták magukba a környéki és távolos szőlőterületek borait.

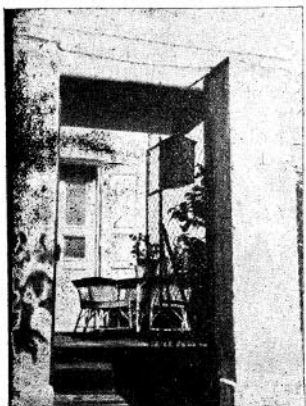
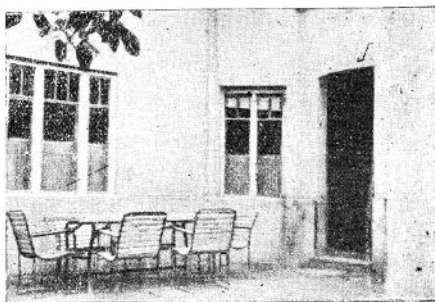
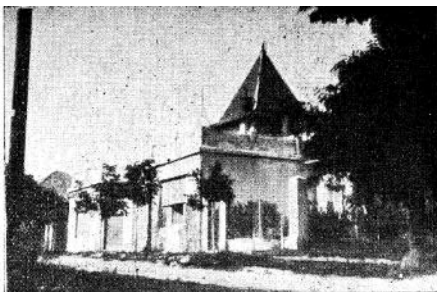
Nagy csapás érte a mindjobban fejlődő Promontort a filoxera pusztításával, amely a virágzó szőlőkultúrát megsemmisítette. Azonban a város fejlődési ereje, pompás fekvése, alkalmas területei, kitűnő közlekedési eszközei, u. m. műút, MÁV., Déli vasút, HÉV. és a Duna valósággal ideális gyárteleppé varázsolták, aminek következtében a gyárak egész sora települt meg a városban.

Budafokon mintegy 500 önálló iparos van, amelyből 20 haladja meg a nagyipar keretét. Közismertebb gyár vállalatai a Törley pezsgőgyár, Gyufagyár, Zománcgyár, Gschwindt Szesz és Élesztőgyár, Asbestosgyár, Wein Lenszövőgyár, Kartonlemezgyár, Naxos Csiszolóárú gyár, Wattagyár, számos cognac és líkőrgyár és export szempontjából igen fontos Skót Magyar Kereskedelmi Baromfikiviteli vállalat. Szociális szempontból a város első helyen áll, gyáraival és pincéivel kapcsolatos sok munkaalkalom úgyszólván ismeretlenné teszi a munkanélküliség fogalmát. Van a városnak egy szeretet és egy egészség háza. Az itt gondozás alatt álló keresetnélküliek és szegények száma meghaladja az ötvenet.

Ami pedig a pincegazdaság fejlettségét, forgalmát és jó hírét illeti, az Magyarországon egyedülálló. Ezek megtekintésére a külföldiek is nagyszámban érkeznek. Az állami mintapince szigorú márkázása mellett a legkitűnőbb magyar borokat kezeli és hozza forgalomba. Ezenkívül számos magánházban lévő pincéje is van a városnak, amelyek a városon áthúzódó hegy oldalában vannak vájva és együttes hosszuk eléri a 25 kilométert. Ugyanis a város és azt körülvevő átlag 100 méter magas fensíkra jellemző geológiai képződmény a cerithium mészkő, amely helyenként 10—20 méter vastagságban rakódott le. A cerithium mészkő tömör, könnyen vájható közét, azért Budafok és környékén éppen úgy, mint Kőbányán már a legrégebb idő óta élénk bányászat folyik, mégis legnagyobb lendületet a török hódoltság után vett ez a kőfaragás, amikor az ostrom következtében megrongált Budán és Pesten igen nagyszámú építkezések voltak. A kövek kibányá-

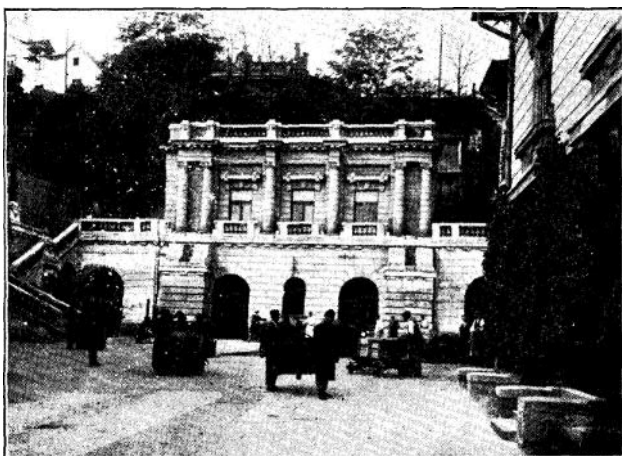
BUDAFOK,

hegyvidéki villák, családi ház
és azok udvari- és terasz-
részlete.

szásának helyén pincének igen alkalmas üregek keletkeztek, amelyek eleinte nagymértékben serkentőleg hatottak a bortermelésre, később pedig a borkereskedelemnek és a borfeldolgozó üzemeknek pezsgő és cognacgyárak keletkezésének vetették meg az alapját.

A Trianon által előidézett borgazdasági válság folytán a budafoki borkereskedelem is visszafejlődött, annyira, hogy ma a pincéknek mintegy felét Champignon gomba termelésre használják. Budafok valamikor borkereskedelmi viszonylatban európai nivójú volt, sajnos ez ma már csak a múlt emléke a világ borkereskedelme másfelé orientálódott, inkább Olaszországba és Franciországba. Budafoknak ma alig van borexportja. A pincéi, amelyek még ma is működnek, inkább csak országos viszonylatban számottevőek. Budafok 1926-ban lett megyei város, azóta történt középítkezései; az új városháza, templom, több iskola, utak és teljes modern közművek, amik a várost külső formájában is megváltoztatták. Az utóbbi években erős mozgalom indult a ki-

A budafoki Állami Mintapince bejárata.

váló minőségű a régi kipusztult szőlők helyére telepített őszi barackosok természetére, amelyek gyümölcseinek eladása céljából a város agilis polgármestere Záborszky Nándor megalakította a Budavidéki Őszibarack-termesztő, Termelő és Értékesítő Szövetkezetet és egyidejűleg a gyümölcs tárolásához szükséges hűtőházat építette meg nagy költséggel. Budafok és környékének évente mintegy 1000 waggon őszibarack termése van. Budafok lakossága 20.000 főnyi, amelyek közül az 1930-as évi népszámláláskor annak 86 százaléka vallotta magát magyarnak. Az állandó és megállíthatatlan asszimilálódás következtében mondhatnánk ma Budafok szintiszta magyar város.

Budafokot és környékét és az azt környező egész budai hegyvidéket szép Dunamenti fekvése, jó levegője, Pesthez való közelsége valamint több irányú jó közlekedése teszi lehetővé, hogy mint üdülőhely annyira közkedvelt.

A nagyvárosoknak természetsszerűleg alakul ki a környéke, kerti települések ezek, a nagyváros kultúráját egyesítve a vidék minden előnyeivel, Berlin, Paris, London környékén ideálisan oldják meg a nagyvároshoz kötött emberek igényeiket, a tiszta levegőt és a termé-

Strand az új gyümölcsösben.

Juj, a fűben is van tövis.

Csorog a homok.

Pajtások a napon.

Első lépések a napos udvaron.

Napkura az udvaron.

Cseresznyefás udvar.

Huszárnak való a teknőben.

szét szépségeit. Budapest ebben a tekintetben sajátosan és inkább az amerikai rendszerhez alkalmazkodott, akkor amikor a nyolcvanas évek elején megindult a lakosság áramlása a környék felé. Sajátosnak mondható ez a környékre való áramlás, mert ennek az indító óka csaknem kizárólag az olcsóbb lakbér volt és csak egészen másodrendű kérdéssé törpült annak idején a jó levegő és a természet utáni vágy. Ezzel magyarázható, hogy az első nagyobb település nem a szerencsés fekvésű budai hegyek felé gravitált, hanem inkább a sivár homokos talajon vert gyökeret és így épült fel Kispest, Pesterzsébet, Pestszentimre stb. Uniformizálva a megdöbbentő hasonlatosságot valamelyik amerikai bányaváros utcáival. A parcellázó vállalkozások hangzatos rekláma a heti egy koronás részlet, az olcsó telekárak építették fel

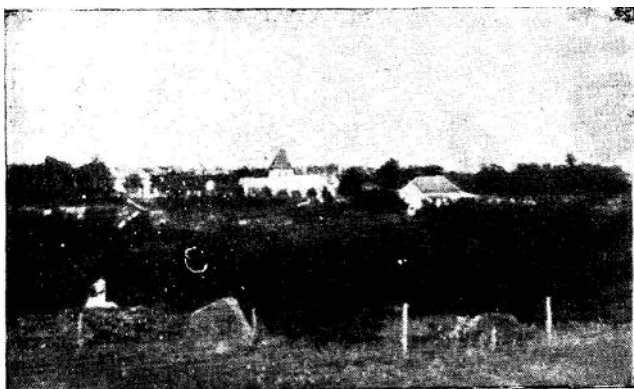
Virágzó cseesznyeia.

Zuglót, Pestújhelyét, Rákosszentmihályt, Rákospalotát, ahol már több volt ugyan a zöld, de távolról sem közelítette meg azokat a lehetőségeket, amelyeket a budai hegyvidék szépsége, jó levegője, dús növényzete és egészséges fekvése ígért, de ennek dacára néptelenek maradtak még akkor a budakörnyéki hegyoldalak, amikor Rákospalotán már divat volt a nyaralása a kispénzű pesti polgárnak. Azon a Rákospalotán, ahol még ma sincs csatornázás, ahol a városi tisztiorvosi hivatal éppen a közelmúltban vizsgálta meg a kutak vizét és azoknak egy részét fertőzöttnek találta.

A pesti ember érthetetlen okokból Rákos mezeje felé gravitált és így egymásutánban épültek fel az összes rákosi községek. Menynyivel később épült, fejlődött Kelenvölgy, Rózsavölgy, Budafok, Budakeszi, Máriaremete, Budatétény, Baross Gábor telep, Diósd, vagy

Visegrád és az egész Szentendre környéki falvak települései, melyek azután tényleg száz százalékosan szolgálják az ideális város környéki település minden előnyét, minden szépségét.

Úgy hisszük felesleges részletezni e helyütt azokat az okokat, amelyek népegészségügyi szempontból teszik kívánatossá, hogy minél számosabban települjenek a budakörnyéki hegyek lankás oldalaira. Vájon kétséggé teheti-e valaki azt a tényt, hogy a Józsefváros, vagy a belső Erzsébetváros szűk utcáiban az udvari lakások egészségtelenebbek, mint mondjuk Budafok napos, szellős, fásított, hegyoldalra épített telepe. Felvetődhet az a gondolat is, hogy a budavidéki települők rendszerint saját házukba költözködnek és élvezik a saját ingatlan előnyeit. Valóban a saját ház mindig álmaink csúcspontja volt, de a budavidéki telepeken lehet bérleményeket, egyes házakat és lakásokat is bérelni sokkal olcsóbban, mint Pesten egy udvari lakást. A ház építése sem olyan probléma, hogy azt ne tudná megvalósítani egy közepes jövedelmű tisztviselő vagy állandóan kereső ipari munkás, még inkább akkor, ha némi kis összeszerelt tőkével rendelkezik.

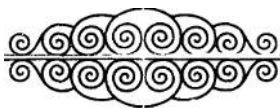
Őszi barackkal betelepített hegytető.

Míndezeken felül legfontosabb kérdés e problémával kapcsolatban a gyermek fejlődése. Tessék csak nyári délután végig sétálni egy budavidéki községben és benézni a kis kertes családi házakba, mindenütt ott látjuk a kedves csöppségeket viháncoló jókedvükben, kicsattanó egészségben, Isten szabad ege alatt, amíg a ványadt, sápkoros pesti gyerek a félhomályos, örökké naptalan pesti házak „gangján” játszik, de ott is csak halkan, hogy a házmester rá ne kiabáljon, ahol az egyetlen zöld a szomszéd ablakban sárguló muskátli. A leleményes szülők a hegyoldalokban levő gyümölcsösökbe is beállítják a mosdótálat; vagy a kis teknőt és kész az apró legények strandja, hátha még mellé egy kis kocsi homokra is áldoz a gyermekeit szerető apa. A tél is meghozza a maga örömeit, mert minden domboldal ródli és sípályává változik át.

Természetes, hogy nedves őszi idején a szegény lesoványodott, vérszegény pesti gyerek könnyen megkapja a torokgyulladást, a mandulagyulladást és könnyen inklinál minden betegségre, ellentétben az izmos, jól fejlett, makkegészséges hegyvidéki gyerekekkel. Igaz, hogy

a pesti gyerek nyaral, egy hetet, két hetet, esetleg többet. Nem vonható kétségbe a nyaralás feltétlen előnye és szüksége, de az ilyen rövid határidős nyaralás (mer hiszen a szülők gazdasági helyzete leginkább nem engedhet hosszabb vidéki tartózkodást) eredménye nem hasonlítható össze az állandóan szabadban való tartózkodással.

A jövő generációjának jól fejlettsége talán ma a legfontosabb. Ha csak ezt a szempontot vennők alapul, már akkor is meg kell ragadnunk minden eszközt, hogy a kies budafoki hegyvidéken a jó levegő, az egészség, a nyugalom otthonában lakjunk még abban az esetben is, ha ez munkahelyüinktől nagyobb távolságra esik, mert ezért a kényelmetlenségért bőven kárpótolnak azok a kellemességek, amit a nagyváros körengetegében hiába is keresnénk.

A DUNA KIRÁLYNŐJE.

Budapest, 1939. május 5.

Budapest a csodálatos felsőmagyarországi hegyvidék végnyúlványainál, a délibábos alföldi síkság és a termékeny dunántúli dombvidék találkozásánál a Duna mindkét partján fekszik.

E különböző természeti találkozások jellege talán a világ egyetlen városán sem látszik meg annyira, mint hazánk fővárosán. Hiszen a büszke Buda hegyre van építve, míg vele szemben a kereskedő Pest homokos síkon fekszik, amely ma már teljesen világvárosi jellegű.

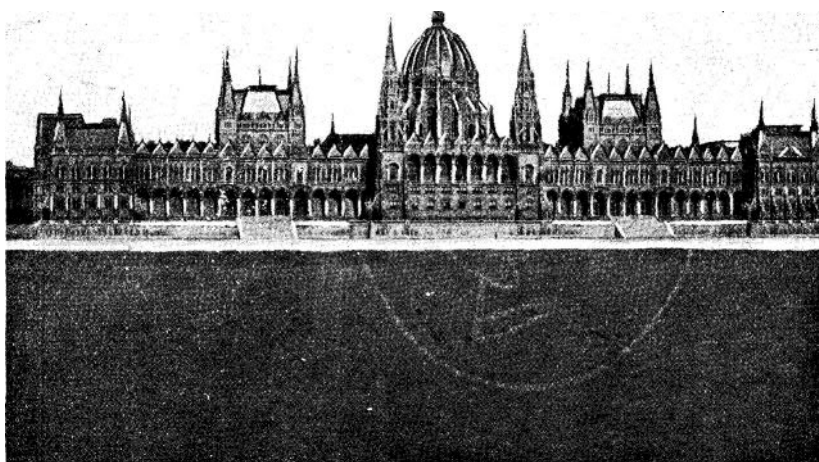
A különböző természeti kincsekkel rendelkező országrészek utainak találkozása a Duna északot a déllel való összekötő szerepe teremtetett e helyen már az ős időktől fogva mintegy kereskedelmi gócpontot, amit csak megerősített e téren az újabb idők vasúti hálózata, amelyeknek központja szintén Budapest. De nemcsak hazánknak, hanem mondhatnánk az úgynevezett művelt nyugatnak és Európa keleti felének is gyúponyjában áll Budapest, ma már a repülőgép járatok szempontjából is. Ez a fekvése adja meg nagy jelentőségét úgy kereskedelmi, mint hadászati szempontból, aminek következménye a nyugat és a kelet érdekeinek itteni találkozása, ami már nem egy szomorú történelmi emlékünknak volt az oka. Ezen érdekek már sokszor pusztították el a várost és lakóit, de az mindég újjáépült a maga Istenadta erejéből, hogy hirdesse a magyarság élni akarását és alkotó erejét.

Budapest a magyarok színpompás gyönyörű, modern fővárosa, építészetének egyes részei a káprázatos kelet motívumait viselik magukon, amíg a másik része a sima vonalú modern nyugatot képviselik, itt-ott pedig ma is a középkor ranaissanszának jellegzetességei domborodnak ki rajta. E város arculatán kifejezésre jut ezeréves dicsőséges multunk minden időszakának emlékei. A külföld Budapestet az egész világon a „Duna királynője“-nek és a „Duna gyöngyé“-nek becézi, amire Budapest városa tényleg joggal reá is szolgál.

Budapest tulajdonképpen már Krisztus előtt lakott hely volt, amit a kelták alapítottak, akiknek Óbudán vol a városuk, amit „Ak-ink“-nek neveztek (ének értelme bő-víz volt). A keltákat a római uralom követte. Ezek újra felépítették a várost és Aquincum-nek nevezték el. Valentiniust itt kiáltották ki császárnak. A római birodalom bukása után a hunok uralma alá került a város, akik egyik itt eltemetett nagy vezérük után Budának nevezték el e helyet, de hívták Etelváranak is. A hunok után avarok és szlávok laktak itt, akiket Árpád tigriskacagányos vitézei szórták szét és azóta Buda és Pest a magyarok városa. Buda igen sok viszontagságon ment keresztül a különböző történelmi idők alatt, amíg fejlődéséről bizony nem igen beszélhetünk, nem is említve a török hódoltság idejét, amikor 1541-től 1686-ig idegen járom alatt szenvedett és csak 1686 szeptember 2-án szabadította fel Lotharingiai Károly. A felszabadulás után Buda fejlődésnek indult, ami különösképpen Mátyás király idejére tehető. Az 1699-ben történt

karlócai béke végképen véget vetett a törökök magyarországi uralmának és európai túlsúlyának, aminek következményeként megindult Budán az építkezés, a különböző ipar és kereskedelem és következett Mátyás király uralkodása alatt Buda tényleges fénykora.

A középkori Budát sokan német városnak tartották. Ezt a tévhitet azonban csak azok elfogultsága és tudatlansága menthesítheti, mert Buda a középkorban is magyar város volt és csak magyar lakossága túlnyomó része után volt lakossainak egy része elsősorban flandriai francia keveredésű és csak másodsorban német keveredésű, nem beszélve a sok egyéb nemzetről és fajról, amelyek különböző időkben kisebb-nagyobb számban megtelepedtek itt, hiszen Buda valósággal Európa országúja volt annakidején. E különböző nemzetiségek azonban

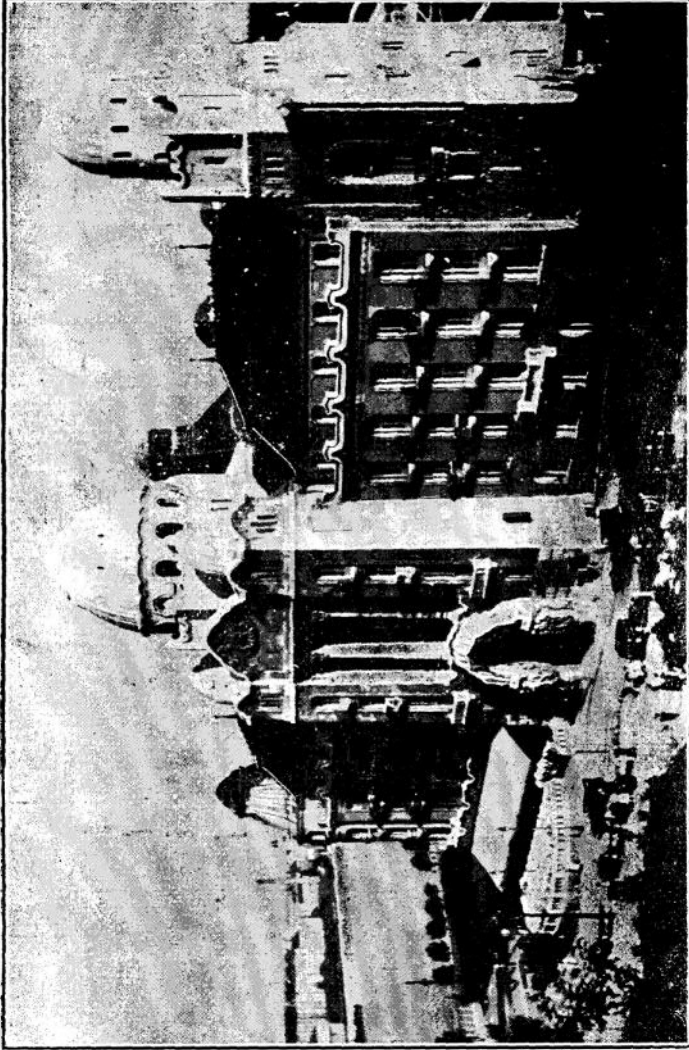

A magyar országház.

végkép mind beolvadtak a magyar fajba, amely magasabb szellemi intelligenciájánál fogva államalkotó és beolvasztó erővel bírt reájuk nézve és e haza határain belül mindig uralta és uralni fogja a helyzetet.

Mátyás király idejéből nem maradtak reánk teljesen hű városábrázolások és így hézagos történelmi kútforrásokra kell bízni a képzeletünket, hogy visszaálmodjuk e csodálatos kort. Annakidején legszébb fejedelmi lak volt a várospalota, amelyet még szebbé tett a város fölé emelkedő elragadó fekvése. A tabáni részt nagyrészen rác, bosnyák és albán földművesek lakták, akikhez később kisebbszámmal német telepesek is csatlakoztak, sőt 1715-ben spanyol katonaság is vount keresztül a városon, amelyek közül szintén több százan itt megtelepedtek, ezt igazolják a régi budai anyakönyvekben előforduló spa-

nyolc nevek. Az Újlak felőli országút mentén a kapások telepedtek meg, akik a híres budai szőlőket művelték és akik főként a rác lakosság soraiból kerültek ki. A legszegényebb réteg ebben az időben a bevándorolt németesség volt, amelynek jórésze kiszorult Budáról és Pesten telepedett meg. Pest akkor másodrendű szerepet játszott Buda mellett. A kettő között körülbelül olyan volt az arány, mint a dúsgazdag

Szent Gellért-fürdő épülete.

arisztokrata és a rongyaiban járó nincstelen között. Felemlítésre méltó, hogy abban az időben a korcsmáros foglalkozású lakosság majdnem mind német volt. A rácok nagy része kapás, vagy egyéb földmunkával foglalkozik és borral kereskedik. A flandriai és a spanyol nevétek inkább kereskednek, míg a magyarok iparúzéssel foglalkoznak, amit legjobban az bizonyít, hogy a görögkeleti vallású rácok közül való

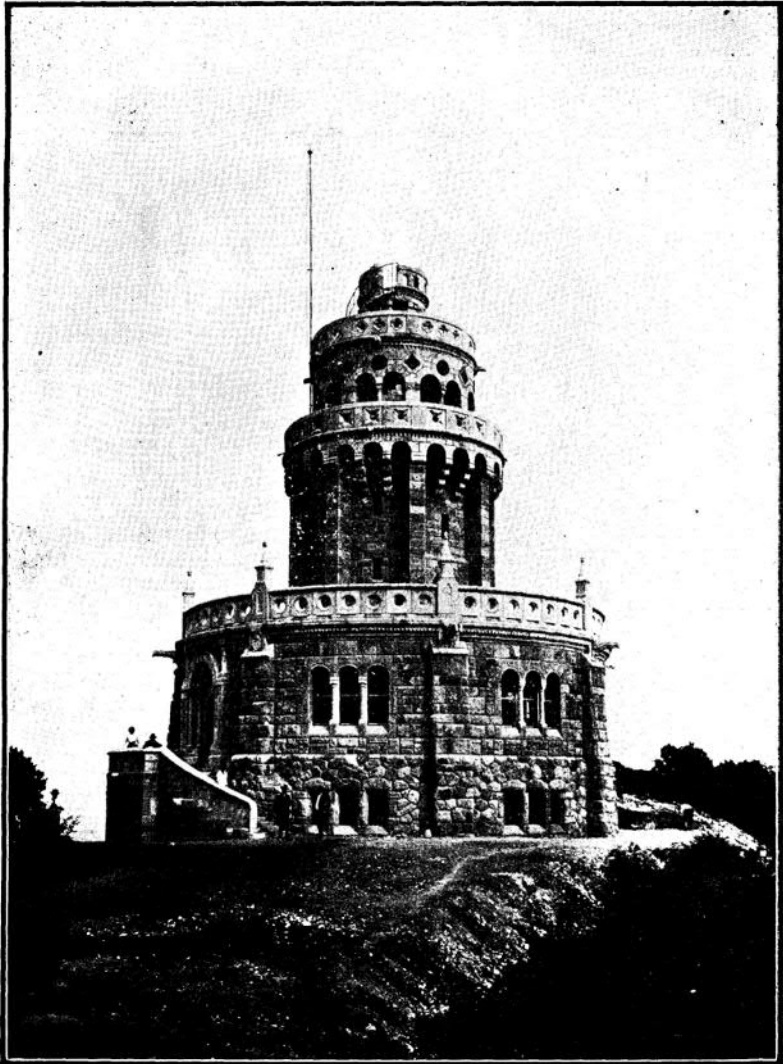
iparúzők is teljesen elmagyarosodtak, sőt magyar neveket vettek fel. Mint hasonló lelkeségű nép hamarabb olvadtak be a magyarok közé a szerbek és igen érdekesen foglalkozásukkal kapcsolatos nevek ragadtak reájuk. így például: a régi anyakönyvek szerint a következőket látjuk: Ács Péter asztalos volt, Szappanos Miklós szappanfőző volt, Rác Péter szücsmester, Kapás Ferenc szőlőkapáló vállalkozó volt, Kovács János kovácsipart űzőtt és így tovább. Az új jövevények Buda régi palotáinak töveiből építkeztek és nem egy középkori emléket találunk a régi épületek kapufélfáiban és küszöbköveiben, amelyek valamikor a Kontók, a Báthoriak, a Garák, vagy a Kanizsaiak palotáinak régi fényét hirdették.

A végigmegyünk Buda apróbb, keskeny, sejtelmes girbe-görbe utcáin, amelyek a régi káprázatos időkben maradtak, úgy érezzük, mintha azok ma is Corvin Mátyás ragyogó korszakáról álmodnának. Érdekes reámutatni egy pár régi statisztikai adatra, így pl.: 1687-ben a Szervita-tér 3. számú 77 négyszögöles telke 10 magyar forintért cserélt gazdát. Pesten 1696-ban összesen 179 földszintes és 17 egyemeletes ház volt, ezek tulajdonosainak foglalkozás a következők voltak: sótiszt, korcsmáros, ágyúöntő, hadbiztos, serfőző, szabó, szappanos, ráckapitány és zászlós.

A mai városi ember életét olyan hihetetlen nagy különbség választja el a régitől, hogy arra legjobban a különböző korok átlagos életkorával mutatunk reá. Az akkori ember életkora 27 év volt, míg a mai ember átlagos életkora 55 év. Hogy érzekelhetőbben reá mutathassunk az akkori emberiség nagy küzdelmére, amit az életéért és a megélhetéséért harcolt végig, felsoroljuk itt azokat a csapásokat, amelyek Budát és Pestet 25 év alatt érték: 1693 pestis, 1703 kuruc felkelés, 1704 himlő járvány, 1705 kuruc-labanc harc a városban, 1706 kolera, 1707 Rabutin kiéhezett seregének garázdálkodása Pesten, 1708 kisebb pestis-járvány, 1709 kuruc portyázás, 1710 pestis-járvány, 1711 a pestis-járvány fokozódása, 1712 árvíz, 1715 spanyol katonaság átvonulása, 1716 óriási tűzvész, 1717 új török háború. Ez a fenti kis fénykép intő például szolgálhat azoknak, akik a mai élet megállapodottságába is szívesen vinnék bele a kalandot.

A XVIII. század elején Buda és Pest lakossága különböző apró és szigorúan elhatárolt kasztokra oszlott fel, amelyeknek megalakulását mind befolyásolta a különböző rang, faj, nyelv, vallás, foglalkozás, vagyoni helyzete és műveltségi fok, előző nemzeti kultúra, egyéni karakter és a politikai jogok különbözősége és bizony nagy idő kellett még ahhoz, hogy ezt az emberbabilont, mintegy társadalmat annyira összekovácsolja az idő és az élet közössége, hogy abból három rend alakuljon ki, amely három rend nagyjában a következőképpen alakult az urak, a polgárok és a zsellérek társadalmi rendje.

Ezután következett Magyarország és főként Buda és Pest polgárosodási korszakának hajnala, amely kialakulásának nagy segítségére volt I. Lipót szabadalom levele. E szabadalomlevelével a két városnak kiváltságos jogokat biztosított, úgymint Budának polgármestert, Pestnek pedig bírát, mindkettőnek önkormányzatot. Az egész országban a két város lakóinak rév és vámmentességét. A város lakóit adósságaiért törvényen kívül nem lehetett elfogatni, azok, ha nemessel pereskedtek, őket a város ügyésze képviselte, Buda és Pest lakói ingatlant

Jánoshegyi kilátótorony.

vehettek és adhattak el. A polgárok kitüntetését és nemességet is elérhettek. A bécsi kormánynak nem volt önzetlen ez a ténykedése, mert hiszen szükség volt a szabad királyi városokra, mert azok jó és biztos adófizetők voltak és mivel azok vezető állásaiba igyekezett a magameg megbízható osztrák híveit beültetni, azokat mindég könnyen és eredményesen játszotta ki egy-egy nemzetgyűlés alkalmával a maga érdekeinek az alátámasztására a vármegyékkel és a nemességgel szemben, azok protestálása esetén.

Halászbástya tornya.

A császári kegy saját érdekében Budát még az ország fővárosává is kinevezte, de az igazi főváros szerepét még nagyon sokáig Pozsony játszotta, úgy, hogy sem I. Lipót, sem fiai József és Károly, sohasem lépték át Corvin Mátyás fővárosának küszöbét. Mária Terézia is csak kétszer látogatott el Budára, néhány órára, de fiai József császár és II. Lipót, de még annak veje Albrecht herceg — aki egyébként Magyarország kormányzója volt — sem laktak a királyi palotában, ha Budán

vagy Pesten tartózkodtak, hiába várta őket készen a Várhegyen a fényes királyi palota. Ezek az elmúlt tények világosan beszélnek és intő példa lehet minden nemzetnek arra, hogy szabad-e egy országnak idegen uralkodót keresni vagy elfogadni.

A köztudatban Buda első városa volt az országnak és a budai polgár első a többiek között, bár sajnos Buda akkori polgársága ezt még nem érdemelte ki. A XVIII. század első évtizedeiben a császári privilégium-leyél bár minden kivételes jogot megadott az ide importált telepeseknek, azok új házaikban a császári oltalom alatt éltek is egyéni életüket és ha az bearanyozta is elsőbbségi joguk, de nem érezték velünk együtt. Nem érezték a tradicionális magyar hagyományok melegét, érzésben és lélekben idegenek maradtak, akik mindég vissza-

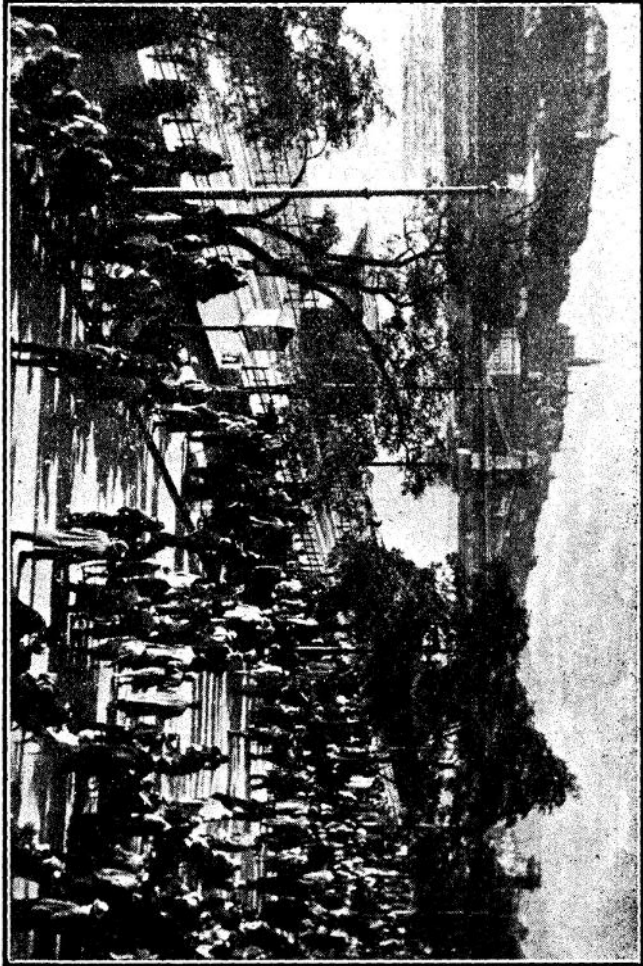

Szent Gellért szobor a budai Erzsébet hídfőnél.

vágytak előző hazájukba, hiszen onnan csak azért jöttek el, mert az nem adott nekik elég kenyeret. Emlékeik messze gyökereztek innen, nem úgy, mint a magyar városokból idetelepült, esetleg idegen fajúak emlékei, akiknek örömei és szenvedései évszázadokon keresztül kovácsolódott össze a magyarság érzéseivel. Ezek az új telepesek bizony csak mintegy kvártély csinálói voltak harmad és negyedízigleni le származottjaiknak és így csak unokáik és dédunokáik tudtak igazán beolvadni a magyar egységbe, akik már megtanulták ezt a főidet, amely kenyeret ad és ezt a népet, amely testvérül fogadta őket, szeretni.

Az ipar és a kereskedelem a XVIII. század első negyedében nehezen fejlődött, aminek legfőbb oka volt, hogy a városi tanács (magis-

trátus) igen féltékenyen örködött a polgár életének minden fázisára, de nem állt meg a háza küszöbén sem, hanem beleszólt annak ipari és kereskedelmi tevékenységébe, erkölcsébe, de még a családi életébe is. Ez az állapot kitermelte a közismert osztrák spicli-rendszert, amelynek kicsinyes tudatlansága, néha rosszakarata, minden haladásnak kerék-kötője volt, mert hiszen a gazdasági élet első és fő feltétele a gazdasági szabadság hiányzott, de nemcsak, hogy hiányzott, hanem

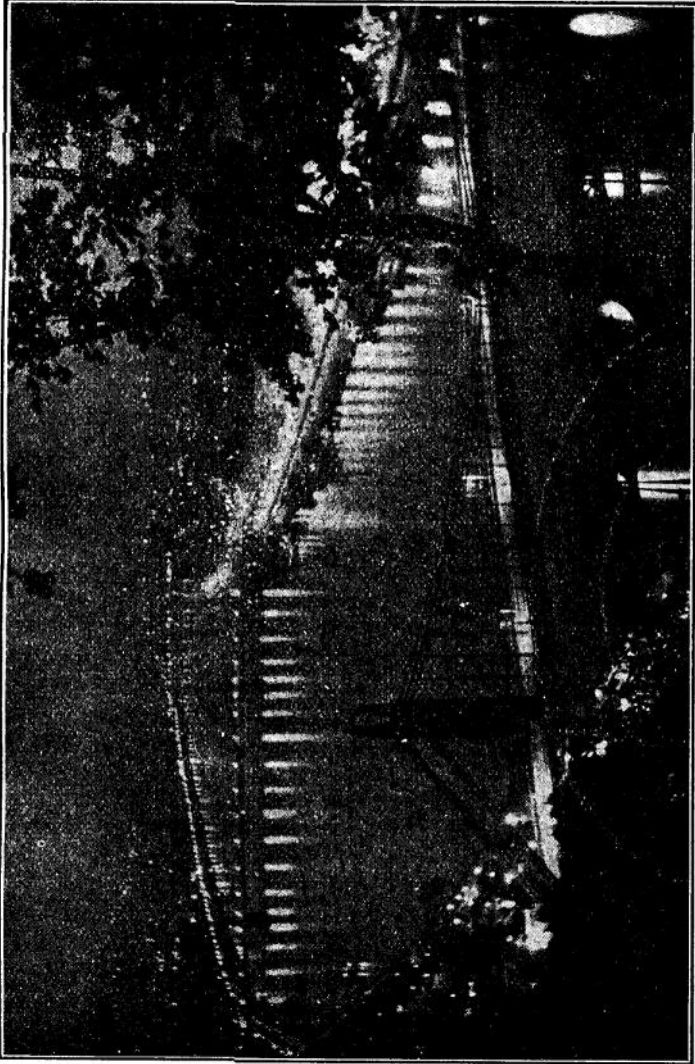

Petőfi-tér. Dunakorzó részlettel.

azt oly sokféleképen befolyásolta az idegen hatalmi érdek, hogy nem tudott kifejlődni.

Az örökké üres zsebű bécsi politika az adó terén is mindent megpróbált, hogy minél többet tudjon a maga javára különböző címeken behajtani. A hadiadót, amit mindég a jobbágyság és a polgárság fizetett, megpróbálta a nemességre is kiterjeszteni. A porciót is felemelték. A magyar nemesség szorongatott helyzetében sok mindenről lemondott, még a szabad királyi választójogáról is, de az idegen hatalomnak való adófizetést, azt nem vállalta. E harcban végül, mégis a

nemesség győzött és a 1715 évi országgyűlés kimondta az állandó hadsereg felállításán és alz ezzel kapcsolatos állandó hadiadófizetési kötefzettséget is *a.* nemesség kivételével mindenkire. Mivel ezen adópolitikai harcban a nemesség győzött, Bécs új megadóztatás! lehetőségeken törte a fejét. Az adópolitikusoknak igen finom érzékük volt ahhoz, hogy a magyar nemesség törvényes jogait hol lehet kijátszani, vagy

A Duna éjjeli megvilágításában.

megcsorbítani — hiszen nem fájt nekik, nekik mink csak idegenek voltunk — ki is találtak különböző adónemeket. Megadóztatták a húst, a bort, a sört, a pálinkát fogyasztási adóval, ami az egész ország területére kiterjedt. Aztán behozták a dohány-monopóliumot és kitalálták az ásványvíz, az aranyfonál, az ezüstszövetek, a harisnya, a fonal, a szitaszövet, a kasza, a sarló, a szalmavágó, a liszt, a papír, a kávé, a kártya, az olaj, a marhavásárok adóját, sőt később az útban lévő

lábás jószág abrakoltatási adóját is kitalálták, csak a levegőt szívhatta a magyar ingyen, de azt is csak porosan, mert az utakat csak a jó Isten javította. Ezeket az adókat aztán bérbeadták egy-egy vállalkozónak, aki azokat évi összegszerűségben vásárolta meg az osztrák kormánytól. Ennek a rendszernek az volt az előnye, hogy Bécsnek biztosan befolyt az egy összegszerűségért eladott adóalap, sőt arra még előlegeit is kapott, nem kellett neki azok behajtásával bajlódni és a sáfárokat ellenőrizni, akik bizony néha a maguk zsebére is dolgoztak. Az adóárendások pedig a bécsi udvar kedvencei voltak, osztrákok, vagy úgynevezett labanckodók, akiknek ez külön fényes megélhetést biztosított, természetesen, hogy ők gondoskodtak saját érdekükben arról, hogy a magyarok zsebében még véletlenségből se maradjon egy adófillér sem.

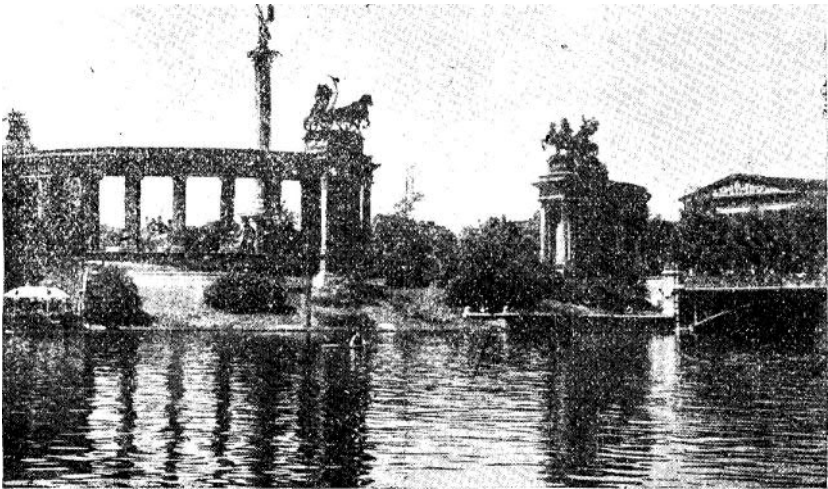
Csak a XIX. század második felében, főként a nemzet és a császár közötti 1867-es kiegyezés után, a biztos béke révében, fejlődött Magyarország ipara és kereskedelme nagygyá. Ekkor ismerkedett meg a gazdasági élet a tulajdonképpen a bankszerű kölcsönök előnyeivel. Báttran mondhatnánk, hogy a XIX. század utolsó negyedében és a XX. század első tizedében többet fejlődött Magyarország és Budapest minden téren, mint akár az előtte levő egész században. Ez a 30–40 év volt az az idő, amikor a különböző társadalmi rétegek is teljesen egymásra találtak és egybeolvadtak a nagy magyar nemzeti gondolat szent jegyességében.

Budapest valamikor a városok és a falvak egész sorából tömörült a mai nagy várossá. Még 1872-ben is három volt azon közületek száma, úgy mint Pest, Buda és Óbuda, aminek egyesítéséből született meg a mai Nagy-Budapest. Budapest városának rendezése a legrégebbi időktől kezdve igen nehéz kérdés volt, mert nem egy lakatlan területet kellett léniával beosztani, hanem a történelmi idők különböző szakai, különböző utcákat és tereket alkottak építkezéseikkel és így minden egyes utcarendezést előbb egy hatalmas rombolási folyamatnak kellett megelőznie. E város rendezését először József nádor kezdte meg, igen nagy ambícióval, mindjárt megválasztása után, egy úgynevezett királyi szépítőbizottságnak az élén, amely királyi szépítőbizottság tulajdonképpen őse volt a mai közmunkák tanácsának. A közmunka tanácsnak köszönhető, hogy egy emberöltővel ezelőtt még sok helyen erdő és nádas helyén ma azt a legmodernebb utcák és terek foglalják el. Budapest minden tekintetben korszerű építészet, ízlés, csatornázás, villany, víz, gáz, közúti járművek és utak terén is igazi nagy európai metropolis lett és meghaladja e téren sok világáros színvonalát.

A veszített háború után hazánkat minden oldalról megcsönkítették, az ország mintegy kétharmadát veszítette el, amit természetesen meg kellett éreznie az ország szívének, hazánk fővárosának is. Mindennek dacára az utána következő húsz év az az idő, amelyben Budapest, mintha az óriások csizmájában haladt volna. Ebben a húsz évben fejlődött azzá, ami ma, Délkelet Európa legnagyobb **1,100.000** lakosságú városává, élénk, lüktető életet élő világvárossá, mondhatnánk gyógyhelyi fürdővárossá, igazi világnevezettségé, a régi hamupipőke helyett, ma egy csodálatos virágzásának teljében lévő szépséges „Duna királynőjévé.”

Budapest nemzeti és kulturális értékeit nem is próbáljuk itt helyszűke miatt, teljesen felsorakoztatni, a világszerte közismert, látva-

nyóság számba menő épületeiből és nemzeti értékeiből csak a következőket soroljuk fel; Miniszterelnökség, Honvédelmi minisztérium, Földművelésügyi minisztérium, Magyar Nemzeti Bank, Királyi várpalota, Halászbástya, Erzsébet kilátótorony, Magyar királyi Kúria, Országháza, Tőzsde, pesti és budai Vigadó, Feszty körkép, Országos Társadalom Biztosító Intézet székháza és annak új kórháza, koronázó templom, Szent István bazilika, Mileneumi emlékmű, Szent Gellért fürdő, Rudas fürdő, Szent Imre fürdő, Királyfürdő, Szent Lukács fürdő, Császár fürdő, Margitsziget a rajta lévő gyógy- és strandfürdővel, Nemzeti Sportuszoda, Széchenyi fürdő, M. kir. Opera, Nemzeti Színház, Vígszínház, Citadella, Vajdahunyad vára, Székesfővárosi képtár, Szépművészeti múzeum, Mezőgazdasági múzeum, Magyar

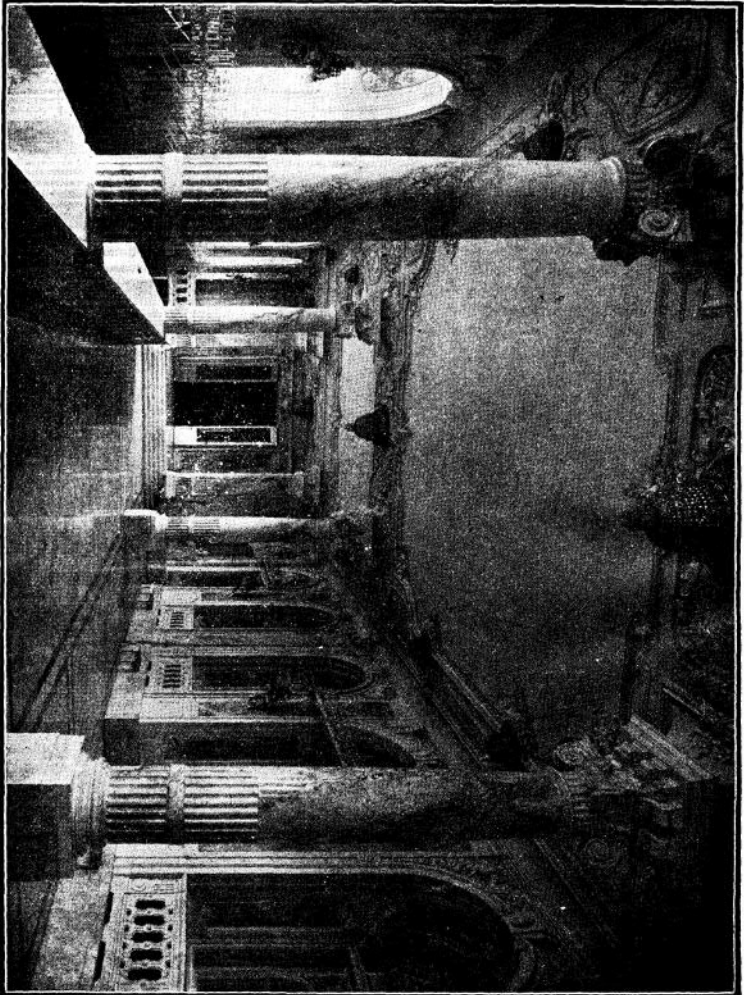

Mileneumi emlékmű a városligeti tóval.

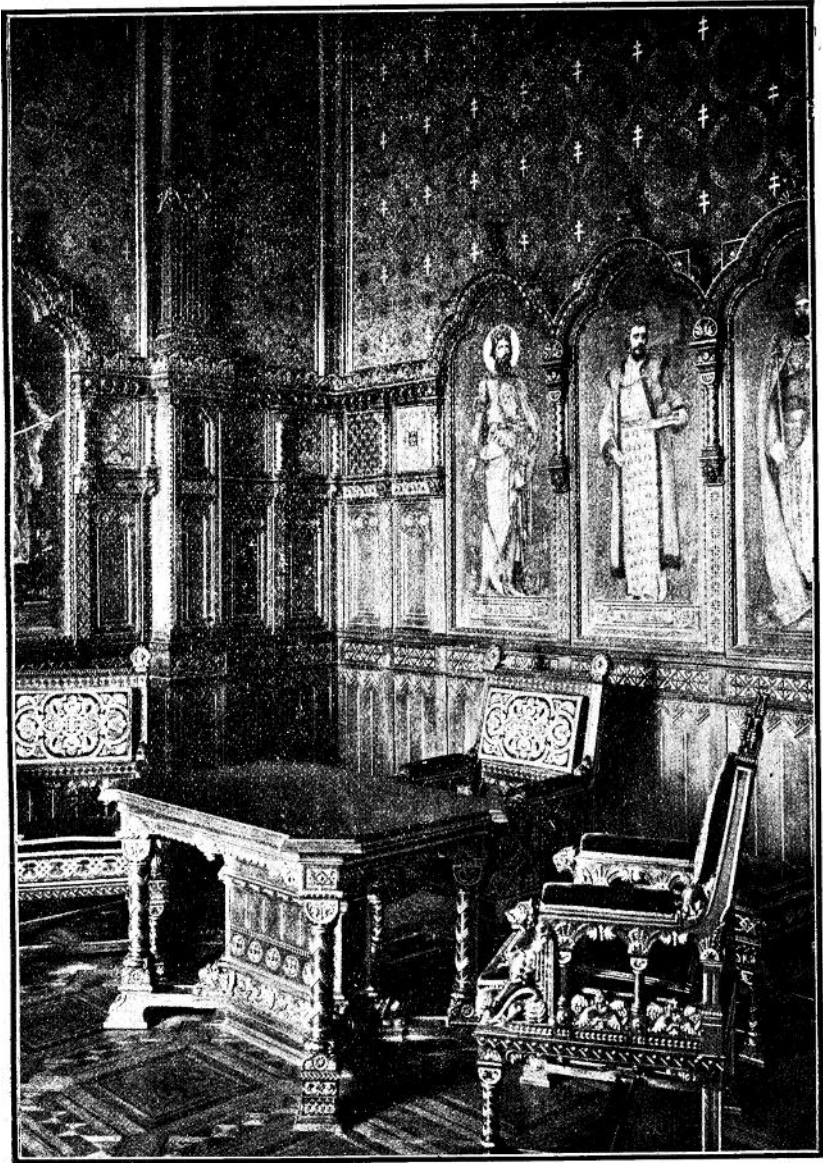
Nemzeti Múzeum, Iparművészeti múzeum, Néprajzi múzeum és a sziklatemplom. Megszámlálhatatlan művészi értéket képviselő szobrai helyszűke miatt nem soroljuk fel.

Nemzeti kultúrája e városnak úgy művészeti, mint tudományos szempontjából magasan felette áll nagyon sok, nálánál nagyobb európai városnál. Nincs a tudománynak olyan elemi, közép, vagy felsőiskolai és egyetemi ága, amit itt nem a legkitűnőbb tanszékről tanítanak.

Az ipara a háború befejezése utáni tíz évben haladt a legtöbbet, ez idő alatt lett a legmodernebb. Úgy a város, mint az állam nagy kedvezményeket nyújtott az iparnak, ami a tőke vállalkozási kedvét nagymértékben ez irányban terelte. Mivel hazánk legnagyobb ipari-várososa Budapest, így természetes, hogy a mindinkább fellendülő ipar a városnak is minden tekintetben előnyére vált. A szorgalmas munkászekek megszámlálhatatlan sok kéményt húztak fel Budapest és környékén, amelyek mind egy-egy gyár vállalatot jelentettek. A mindinkább nehe-

A királyi várpalota előcsarnoka.

Részlet a királyi várpalota Szent István terméből.

zebben boldoguló mezőgazdaság igen sok munkása helyezkedett el ez idő alatt az iparban, akik főként Pest környékén telepedtek le — leginkább munkahelyeikhez közel — gyarapítva ezzel a környék városai és falvai lakossáinak számát. Az ipar fellendülésével természetesen megerősödött a kereskedelem is és mindkettő teljes kapacitással való működése a pénzpiacra is az egészséges konjunktúra hatását fejtette ki.

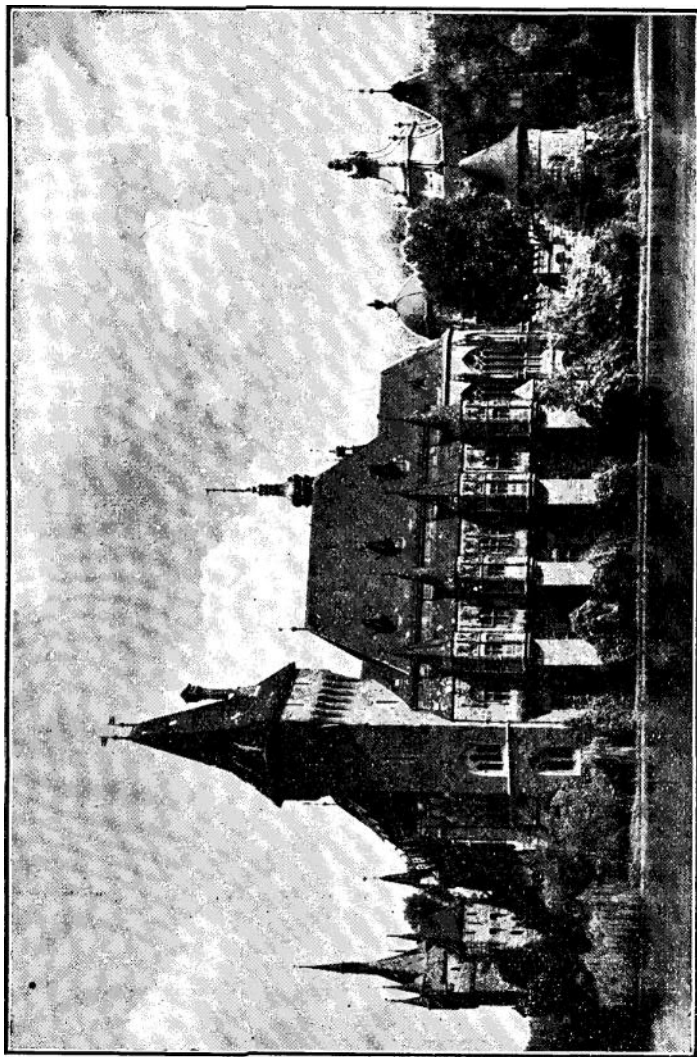

A Bazilika főbejárata.

Mintegy tíz évvel ezelőtt sajnos azonban ez a felfelé ívelő gazdasági haladás megállott. Egy darab ideig, mintegy két-három évig stagnált és azóta úgy az ipar, mint a kereskedelem és a vele szoros kapcsolatban lévő pénzpiac — bár lassan, de állandóan — kisebb kapacitással működik, ami maga után vonta a gazdasági lehetőségek letördelődését és így a nagyobb munkanélküliséget, ami mindinkább a városnak is kisebb bevételeket és nagyobb megterhelést jelent.

Ma már nem beszélhetünk a társadalom kasztokra való megosztásáról, hiszen ez a rég múlt időké, azonban tagadhatatlan, hogy a mai társadalmon is meglátszik bizonyos rétegződés, ami inkább az újabb idők politikájának szüleménye.

A most visszacsatolt Felvidéknek és Kárpátjának a nemzet gazdasági vérkeringésébe való bekapcsolódása minden esetre élénkí-

Városligeti Vajda Hunyad vára.

teni fogja Budapest forgalmát is. Reméljük, hogy a még elszakított területeinket is mielőbb visszasegíti a Magyarok Istene, ami Budapest lehetőségeit is még jobban megerősítené.

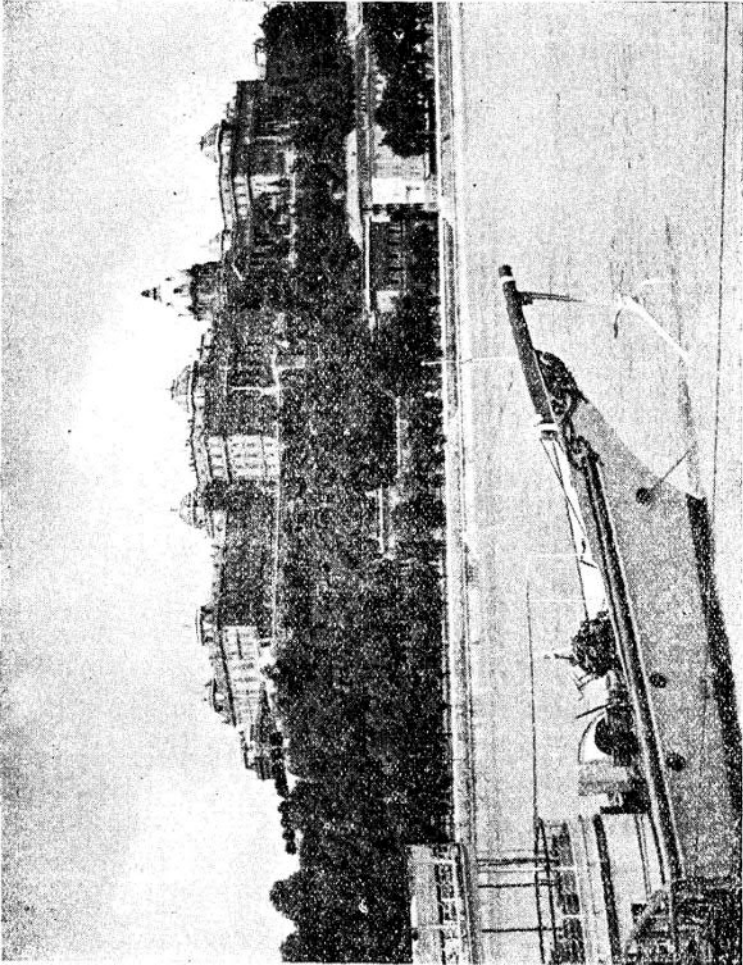
Idegenforgalmi szempontból hihetetlen értéket képvisel a város és környékének elragadó szépsége és különböző gyógyforrásainak és hévizeinek gyógyító hatása. Ha az idegenforgalmát és Magyarországot

vendég-forgalmát helyesen és erőteljesebb propagandával *kezelnék*, könnyen megtízszerezhetnénk azt .Nincs a világnak olyan betegsége, amely akár fürdő, akár ivókúrát igényelne, amit a magyar saját hazájában Budapesten meg ne találna. Valóságos nemzeti bűn bárkit is ily célból külföldre küldeni. Budapest és környékének szebbnél-szebb természeti látnivalói vannak, amiben az igazán szépet szerető szem,

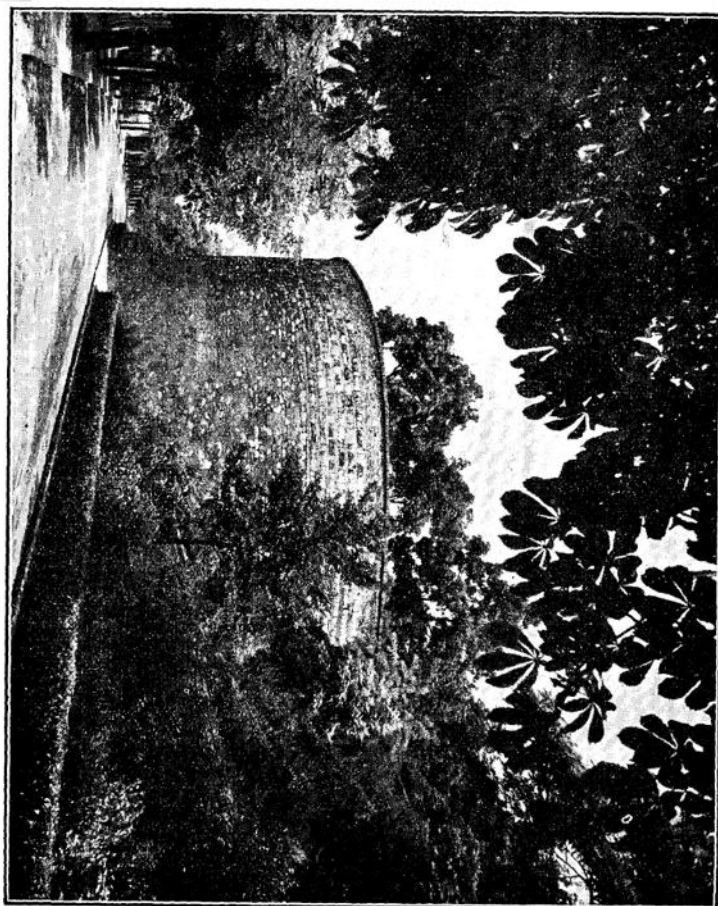

Mátyás király kútja.

napokig elgyönyörködhet. Ilyen például: a Városliget, Stefánia út, Szent Margit sziget, Gellért-hegy, Bástya sétány, Svábhegy, János-hegy és az azon lévő Erzsébet kilátótorony, Aquincum, Királyi Várkert, Horváthkert, Városmajor, Hűvösvölgy, Zugliget, Disznófó forrás, a kis és a nagy Hárshegy, Vadashegy, Guggerhegy, Rózsadomb, Hármashatárhegy, Dömös, Dobogókő, Budakeszi, Törökbálint és Budafok, amelynek hegybevájt barlangjai egészen a Gellérthegy alá nyúlnak

Királyi vár.

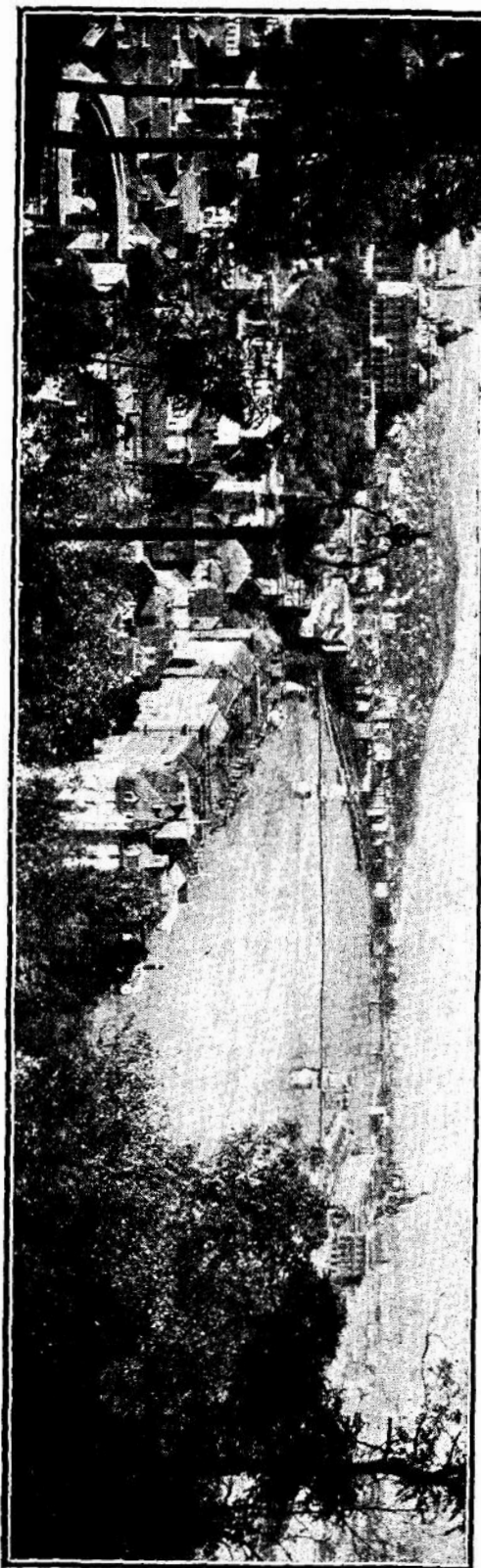

Buda várának Bástyafalja.

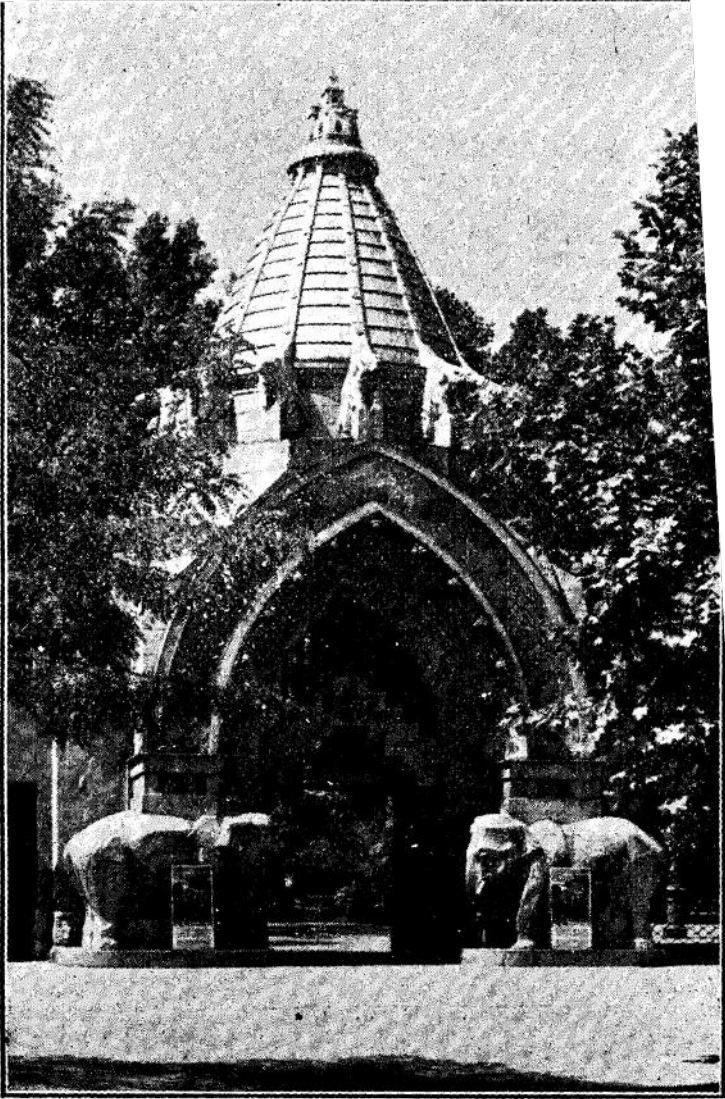
És végül megemlítjük a két város között méltóságteljesen és csendesen hömpölygő Dunát és az azt átszelő Margit, Lánç, Erzsébet, Ferenc József, Horthy Miklós hidak monumentális szépségét.

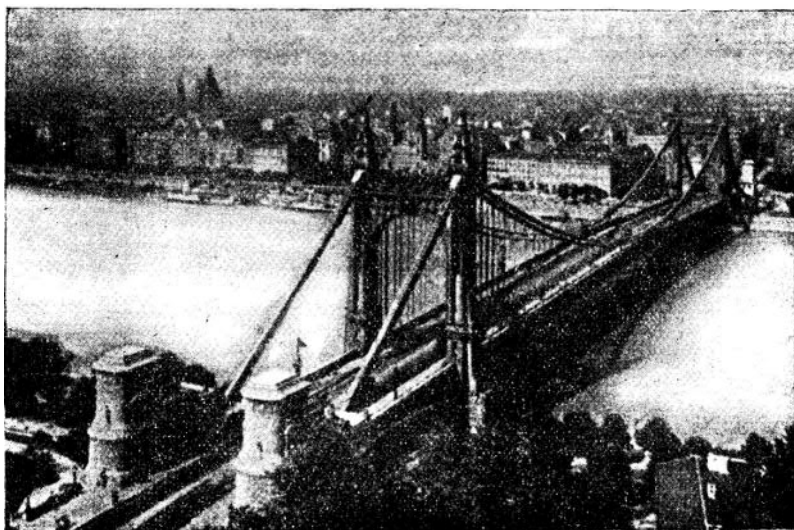
A Duna mindkét partján lévő fásított sétányokról és azok hangulatáról oldalakon keresztül írhatnánk. A budai Dunapart csendes és méltóságosan kedves és meghitt sétányán a nyugdíjas öregurak és a fiatal párok andalognak el naphosszat. A pesti Dunapart a város korzója. Itt egymást érik a fényes kávéházak és bárók. Itt van Pest legellétebb szállodáinak egész sora. E korzón ad találkozót egymásnak a pénzvilág, a szellemi arisztokrácia, a művészet, az irodalom és a mondén félvilág, de nem hiányzik innen a komoly politikus, a külföldi diplomata, idegen világok uralkodói és a beadekerrel a kezében a világ minden részéről közismert turista. Egy nyári est elképzeltetlenül hangulatos és szép ezen a Dunaparti sétányon, ahol a kávéházi terraszokról ezerszínű neonfényeket tükröznek vissza a Duna hullámai. Összekeveredik itt a magyar cigány síró szárazfájának a jajongása és víg pattogó ritmusa a Jazzband fülettépő hangosságával, a szakszofon sikongása és a hawaii gitár lágyan turbékoló hangja. A vízén halkán suhannak az evezősök, élesen kattog a motorosok kipuffogója és bűg a hajók szirénája, de mindezt szinte egybeolvasztja a Duna apró hullámainak csobogása, amint a part köveit simogatja. E nagyvárosi hangulatban éjfélig is elsétál a fák alatti sétányon a publikum, ahol nehéz a levegő a budai hegyekből beáradó virágillattól és mintegy, az illatok coctelja keverednek össze a különböző dohányok füstje, a nők könnyű francia párföm je és a nehéz orosz férfi-illatok. Nincs az a sokat láttott, világjáró „globedrotter“ sem, akire az esti Dunakorzó ne csábos hatással lenne és bárhol jár is a világban, ne kedves emlékként őrizné meg egy-egy itt töltött hangulatos estéjét.

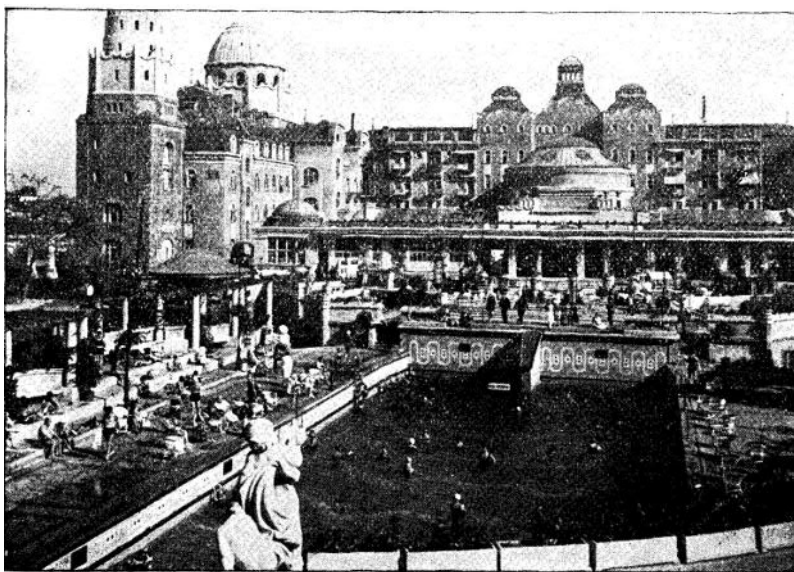

A budai Dunapart ltképei.

Erzsébet híd.

Gellért strandfürdő.

Széchenyi fürdő bejárata.

O L V A S S A A

FÜGGETLEN KÖZGAZDASÁG-ot

és teljesen tájékozva lesz a közgazdasági, az adó, illeték, vám, a kötelező társadalombiztosítás (OTI, MABI, OMBI), kormányrendeletek, iparfelügyelet, nemzeti munkavédelem és légtalomszállás állandóan aktuális kérdéseiről.

TARTALOMJEGYZÉK :

Előszó	5
A Kormányzó Úr fényképe	6
Imádkozz magyar. (Fohász)	7
Könnyes szemmel	8
Ma és harminc évvel ezelőtt	9
Gazdaságpolitikánk hibái	10
Az ifjúság problémája	11
Fél pár cipőben egy életen át	13
A szegény ember kenyere	14
A bizakodás jegyében	15
A kisiparos és a kiskereskedő mai helyzete	16
A kisiparos hitele	18
Gurul az arany	19
Mi a zugsajtó	20
Ki az álhírlapíró	21
Üzleti tisztességgel	22
Kereslet és kínálat	22
xMezőgazdaság a revízióért	23
A rosszul begombolt mellény	24
A Dunavölgye gazdasági problémái	25
A magyar idegenforgalom és hibái	26
Vajjudik a pénz	28
A parázs és a láng	29
Hárman menetelnek	29
Az igazi faj védelem	30
Két napi menázi	31
A visszacsatolt felvidéki területek gazdasági jelentősége	32
Hazajöttek a karácsonyfák	34
Szent magyar föld	35
Bucusu egy keresztény igaz magyar úrtól	36
Magyarország 20 millió holdra növekedett Kárpátaljával	37
Egy tál lencséért	39
Versek: Budapesthez	40
Fogadjuk meg kis unokám	40
Testvéri ölelés	41
Lengyel-Magyar kard	41
Fiamhoz, Anyámhoz, Hazámhoz, a Nagyvilághoz	42
Kard vagy pálca	43
Tirátok is várunk	44
Magyar a magyarért	44
Eb ura fakó	44

Jelentés az élet frontjáról:

Kalocsa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45
Baja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
Mohács	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49
Pécs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51
Harkányfürdő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—57
Vác	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—58
Magyaróvár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—60
Győr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—64
Pápa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—66
Sopron	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—67
Szombathely	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—73
Nagykanizsa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76
Székesfehérvár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—78
Eger	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—82
Parádfürdő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—86
Miskolc	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—90
Debrecen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—95
Békéscsaba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—98
Szeged	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—101
Kecskemét	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—106
Kiskunhalas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—109
Budafok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—111
A Duna királynője. (Budapest)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—118

KIADTA: A FÜGGETLEN KÖZGAZDASÁG.
Budapest, VII, Nagyatádi Szabó-utca 2.

A kiadásért felel:
FALUSY NÁNDOR.

Nyomatott az Árpád részvénytársaság könyvnyomdájában, Kalocsán.
Nyomdáért felelős: Lukács Márton cégv.-aligazgató.